

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr

Acest roman a fost digitizat în cadrul proiectului **ASTRA Data Mining. Muzeul Digital al Romanului Românesc din Secolul al XIX-lea**, inițiat de Revista Transilvania, organizat de Complexul Național Muzeal ASTRA și co-finanțat de Administrația Fondului Cultural Național (AFCN).

Sugestie de citare a arhivei:
Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Daiana Gârdan, Emanuel Modoc, David Morariu, Teodora Susarenco, Radu Vancu, Dragoș Varga. *Muzeul Digital al Romanului Românesc: secolul al XIX-lea*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2019.
http://revistatransilvania.ro/mdrr

This novel was digitized for the project **ASTRA Data Mining. Muzeul Digital al Romanului Românesc din Secolul al XIX-lea**, initiated by Revista Transilvania, organized by ASTRA National Museum Complex and co-financed by The National Cultural Fund Administration (AFCN).

Citation suggestion:
Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Daiana Gârdan, Emanuel Modoc, David Morariu, Teodora Susarenco, Radu Vancu, Dragoș Varga. *The Digital Museum of the Romanian Novel: The 19th Century*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2019.
http://revistatransilvania.ro/mdrr

MUZEUL ASTRA
COMPLEXUL NAȚIONAL MUZEAL ASTRA

CONSILIUL JUDEȚEAN SIBIU

PROIECT CO-FINANȚAT DE:
Administrația Fondului Cultural Național

ULBS
Universitatea "Lucian Blaga" din Sibiu

N. RĂDULESCU-NIGER

E. U.

GELOZIE

ROMAN

EDIŢIE REVĂZUTĂ ŞI COMPLECTATĂ

EDIŢIA III-a

Bibl. Univ. Cluj
Nr. 1202 1923

EDITURA I. NEGREANU
BUCUREŞTI
Str. Principesa Ileana No. 19
1923

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Procurați-vă cele mai bune cărți literare

195455

Apărute în

Editura I. NEGREANU

București — Strada Principesa Ileana, No. 19

		Prețul
François Coppée,	*„Pentru Cinste“*, roman, coperta în colori	4.50
Emile Zola,	*„Vis de iubire“*, roman, ediția II coperță în colori	10.—
„	*„Amor Fanatic“*, roman, ediția II-a.	16.—
Alphonse Daudet,	*„Speranțe spulberate“*, roman sublim, ediția unsea II-a, cu coperță ilustrată în colori . . .	4.50
H. de Balzac,	*„Tainele Căsniciei“*, roman de mare succes, cu coperta în colori	8.—
Victor Hugo,	*„Sclavul iubirii“*, roman, ediția II-a	9.—
Maxim Gorki,	*„Lepădăturile Societății“*, roman, tradus de N. Rădulescu-Niger, coperță în 3 colori. . . .	5.50
H. Sienkiewicz,	*„Eterna Victimă“*, Roman sentimental .	8.—
N. Rădulescu-Niger,	*„Intrigă Amoroasă“*, roman captivant, coperta ilustrată	8.—
„	*„De vorbă'n sat“*, piesă de teatru sătesc, coperta ilustrată în 3 colori. . . .	1.—
„	*„Bucuria cea din urmă“*, nuvele rustice, de o frumusețe extraordinară. Coperta în colori	10.—
„	*„Bietul Tudorel“*, roman pentru copii și tinerime. Coperta splendid ilustrată în 3 colori. Cea mai morală și educativă scriere. Cu acest volum Casa Școalelor a înzestrat 600 de biblioteci școlare	10.—
„	*„Viață Sbuciumată“*, roman, ediția III-a, coperță în colori	10.—
„	*„Jertfă“*, ediția III-a, roman mare, coperta ilustrată.	10.—
„	*„Două Dureri“*, roman din seria marelor romane, ale cunoscutului autor. Coperta în colori	15.—
„	*„Deziluzii“*, nuvele minunate, volum mare .	12.—
„	*„Roman d Căsniciei“*. Puternică lucrare sentimentală din seria marelor romane ale acestui autor, ed. III-a. . . .	15.—
„	*„Părintele Veniamin“*, romanul tainelor călugărești, volum mare de 346 pagini . .	22.—
„	*„A fost un Vis“* roman sentimental, ed. II-a.	12.—
„	*„Străin în țara lui“*, roman naționalist. Cea mai mare și mai de seamă lucrare a acestui mare autor. Coperta în 3 colori	30.—

Cetiți volumele din Biblioteca „Clipe de Uitare“ care se vând cu 2 lei exemplarul în toată țara.

Muzeul Digital al Romanului Românesc

459-31 (Rădulescu-Niger, N.)

GELOZIE

Memoriei lui Alexandru Odobescu.

PARTEA INTÂIA

I

Incepuse a trece peste ramurile unor copaci şi ale unor arbuşti acea undire de verdeaţă, care nu poate amăgì: Primăvara îşi însemnà întâii paşi încă sfioşi supt ascunsa ameninţare a lui Faur, deşi acesta erà către sfîrşitul său.

E foarte ciudat Faur, — cea din urmă lună de iarnă, — căci dacă nu se dă înlături, să poată zîmbì Primăverii, către care se îndreptează, pare a-i fi teamă de Iarna cea cu multe toane, de care e legat, de Iarna cea geloasă de orice tinereţe ca fiece matroană ce nu'şi mai poate numărà firele albe.

In această zi cerul se limpezise, soarele strălucèà cald şi înviorător, neaua pe ici pe colo cât mai mijià ca pete de un alb murdar pe vestmânt negru.

La fereastra deschisă a unei locuinţi modeste, Spiridon Riga îşi încadrà fiinţa între cele două geamuri. Ierà pe gânduri; îşi pierdeà căutătura galeşă în depărtări cari se întindeau numai înnaintea minţii lui.

In faţa casei lui ierau clădiri, strada erà strîmtă, privirile i se mărginiau: crâmpeiul de cer albastru nu-i puteà dà priveliştea necuprinsului.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Sufletul însă are aripi şi se înnalţă, şi se revarsă, iar calea îi stă fără urme în spaţiu; se pare că isbuteşte să străbată infinitul.

Se poate că însuşi el nu-şi cunoştea natura gândurilor; destul că visă, destul că-l înrîuriă aerul de primăvară şi tainica putere de reînviere a Firii.

* * *

Nalt, subţiratec, deşirat, cu umblet săltăreţ, Spiridon Riga erà calul de bătae al glumelor tuturor prietenilor săi.

La întâia vedere erà şi ciudat, ce e drept.

Chipul lui, de-o blândeţe prostească, o contracţiune particulară a muşchilor obrazului când râdeà, fruntea-i deşi mare, dar împodobită c'un păr dat în sus, drept şi ţepos, ochii lui cari păreau că se tem să întâlniască alţi ochi, cu toate că în unele momente aveau o espresiune dulce, glasul lui aproape răstit, îl făceau să aibă o înfăţişare nu tocmai însemnată de inteligenţă.

Firea nu-i fusese însă cu totul vrăjmaşă. Ii dase o pricepere deosebită, un caracter sincer şi hotărât, darul de a face bine şi a fi devotat.

Dar cine-i luà în serios hotărârea, în anume cazuri când prietenii lui, de pildă, aveau bunavoinţă să se adreseze şi la el, pentru îndeplinirea vreunei fapte bune, sau când voiau să petreacă?

Cine i preţuià pricepe rea şi însuşirea firească ce l pornià spre devotare?

„Prostul" îl numiau toţi. „Caraghiozule", îl strigau, întâlnindu-l. „Eaca şi Spiridon vrea să facă cutare!" „Năiărăul, face spirit, ci-că, şi el!..." şi câte de acestea, erau zilnice măguliri pe cari Riga le auzià.

Atunci, bietul, se zăpăceà, îşi pierdeà cumpătul:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr

deveneà aproape nerod în încurcătura în care-l puneau prietenii ca obiect al hohotelor de râs batjocoritoare.

De aceea, încă din liceu, Spiridon dobândise sfioşie nemai pomenită, un fel de spaimă de prietenii săi, îndoială de sine însuşi şi deprinderea de a fugì de lume, când erà silit să fie şi el cu lumea laolaltă.

Indată ce i se ziceà: „Nu-ì aşà!“ în vre-o discuţiune, la care îşi lua inima în dinţi să participe, — el tresăreà, se înroşià, îşi pierdea cumpătul, — deşi pe buze aveà cuvântul de replică dreaptă, deşi vedeà bine că nu aveà dreptate convorbitorul său.

Lumea-i falşificase dar întru câtva felul de a fi, şi l'ar fi corupt dacă n'ar fi fost de bun aluat. La un singur lucru îl mărginì lumea: să tacă, să devie indiferent, să se cufunde în citire numai, să vorbească cu sine singur numai, şi să nu iubească pe nimeni. Erà orfan; semenii il înstrăinaseră de ei.

Mai târziu, ca student universitar, când începù să aibă barbă, căci mustăţile i-i creşteau a lene, figura lui luă înfăţişare mai serioasă; sfioşia însă, spaima de oameni nu-i pieriră, deveniseră din potrivă, a doua lui fire. Aveà ideea, adânc înrădăcinată în creerul lui, că e slut şi că de aceea îl râd toţi cei ce-l vedeau. — Astfel, nu mai puteà crede să fie om care să nu facă haz de defectul lui. Chiar când îi vorbeà cineva cu cea mai mare seriozitate, lui îi păreà că vede zâmbete ciudate pe buzele convorbitorului său, şi trăgeà mereu cu ochiul în spre el.

Erau momente însă când focul tinereţii, în vre-o discuţiune asupra vreunui subiect ce-l interesà, isbucneà şi-l făceà să-şi uite ideea obişnuită. Atunci îţi schimbai părerea că e prostuţ, părere ce figura

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

lui te făcuse să ai despre el; te minunai ascultând dreapta lui judecată și cunoștințile serioase, cari dovedeau că Riga se ocupă mult, ca să știe pentru el.

In ochii lui se aprindea o strălucire vioae: espresiunea feței arătă pe omul inteligent.

Schimbarea aceasta ar fi mirat pe prietenii ce se obișnuiseră a-l vedeà cu totul altfel; desigur că nu curând ar fi putut să-l vadă așà, odată ce Riga le luase frica. Pe unul singur numai, în mijlocul unei schimbări așà de fericite, să-l fi zărit Riga, și reacțiunea s'ar fi întâmplat la moment.

Iar dacă cu această sfioșie ajunsese atât de departe, pricina mai erà și în felul de creștere greșită ce i-o daseră părinții, până la vârsta de 18 ani, când rămăsese orfan.

Atât muma cât și tatăl său, oameni cu dare de mână, erau puțin învățați. Caracterul lor violent se răsfrângea, cădeà și asupra copilului.

Din senin, fără ca micul Spiru, — cum i se ziceà, — să fi făcut ceva, ori muma ori tatăl îl mustrà ba de multe ori îl luà la bătae.

De făceà câte-o greșală, erà și mai rău de dânsul: nu vedeà mâncare, adese ori câte o zi întreagă, și bietul nici nu îndrăzneà să se plângă.

Cu copiii nu erà lăsat să se joace. De uità și se luà la hârjoană cu dânșii îl desbrăcà de haine ori tatăl ori muma, și-l amenințau că-l lasă să steà afară numai în pielea goală, ca să râdă toți de dânsul. Uneori îl pedepseà muma, și aceasta îl spuneà tatălui, care-l mai pedepseà odată. Astfel bietul Spiru erà chinuit de două ori într'o zi, pentru un lucru de nimic.

La vârsta de 7 ani, după ce-l dădură la școală, prinse frică și de profesorul care-și învățà școlarii cu **[illegible]** lângă el.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Din frică în frică, ajunsese că se înghemuià într'un colț, acasă, cu cartea în mână și adese ori, adormind, nu mai erà nici la masă chemat, „ca să nu i se strice somnul“. Când se deșteptà, i se dà ce bruma se găseà.

Când ajunse prin clasa a IV-a primară și când părinții începură a primì numeroase laude pentru copilul lor, — îngâmfarea părintească își esplică lucrul că copilul e deștept numai mulțămită serioasei lor ocupări de a-l crește cu frica de Dumnezeu și de... bâț. Această esplicație își avù însă și ceva bun pentru Spiru: erà îngrijit, materialicește, mai bine.

Ajungând Spiru la vârsta când oarecari petreceri folosesc minții, părinții îi refuzară cererea să-l ducă la teatru...; chemară însă un ursar să-i joace ursul, și un turc cu maimuța... ca să-l facă să petreacă.

Il țineau de scurt și-i numărau minutele când îl lăsau să se ducă la vreo rudă.

Caracterul începù a i se formà: sfios, fricos, tăcut.

Dela vârsta aceasta începù să crească așa de slăbănog și deșirat, — obiect al tuturor glumelor colegilor săi de școală.

Părinții lui murind săraci, ruinați de-o rudă, Spiru fù luat în casa unui moș al său, bogat. Aci avù zile bune; dar firea sa se hotărâse.

Fugeà de petreceri, de veselie; în singurătatea lui iubită, citià, stà pe gânduri, visà..., ori cântà, căci avea glas foarte plăcut de bariton.

Dacă mătușă sa îi imputà cu blândețe această purtare, nefirească pentru un copil ce purcede spre tinerețe, Spiru răspundeà să-l lase într'ale lui și poate că avea să se schimbe cu timpul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

După ce venì la Bucureşti, putù să se schimbe puţin, dar numai în ce privià distracţiunea: se deprinsese cu teatrul, care îi plăceà şi aci puteà fi găsit foarte adese ori.

II

Într'o seară Riga, stând singur la masă, într'un colţ, ca de obiceiu, se văzù înconjurat de vr'o patru cunoscuţi cari îl siliră să mai rămână cu dânşii.

— Rămân, răspunse el, la stăruinţa unuia dintre ei, Costin Barbu, — rămân, deşi totdeauna mă batjocoresc prietenii.

— Ţi se pare, dragă Riga, — îi vorbì Costin Barbu. Glumim cu tine, iar nu te batjocorim, şi mai ales noi. Unii îşi fac o plăcere din a-şi râde de defecte, pentru cari cei ce le au, nu sunt ei răsupnzători; iar tu Riga, faci rău că eşti prea sfios, că taci în loc să le tai nasul şi să-i pui la locul lor. Înţeleg să fii aplecat în chip firesc spre monotonie, spre tristeţe, ştiu eu; — dar nu pricep să nu poţi deosebì pe cei ce râd de tine din răutate, de cei ce glumesc cu tine ca prieteni. Tu, faţă cu toţi eşti acelaş, fugi de toţi ţi-e teamă de toţi. Eu unul, mărturisesc că mi-ai plăcut totdeauna ca om, că eşti bun, îndatoritor şi-ţi cauţi de treabă. Beau în sănătatea ta!

Riga ciocnì cu Costin Barbu, şi fiindcă erà sincer, crezù numaidecât drept sincere cuvintele prietenului. Cu totul comunicativ nu fù însă; se simţià stânjenit, nu i se păreà că se aflà la locul lui între aceşti patru tineri cari voiau să-l scoată din obiceiurile lui.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Îi plăceà înlăuntrul său, că îl vorbise de bine Costin Barbu; simțià plăcerea apoi și pentru că găsise niște oameni ce nu-și râdeau de dânsul, oameni cari îi dădeau dreptate până la un punct fiindcă ierà tăcut, sfios și singuratec. Dispus, băù vin pentru intâia dată în vieața lui; se făcù mai vesel, văzù lucrurile mai în trandafiriu și porni acasă cu sufletul ușor, dar și cu picioarele cam... ușoare.

Costin Barbu îl însoți,. doritor de-a legà prietesug cu această curioasă făptură, și momentul erà prea bine nemerit ca să-l fi putut lăsà pe altă dată.

Când se văzù în casă c'un prieten, lucru ce nu i se întâmplase, — se opri gânditor înaintea lampei ce aprinsese, apoi, cătă pe furișate la Costin Barbu pe când acesta cercetà odaia.

Costin Barbu erà de statură mijlocie, slab, dar puternic, cu trăsurile feței neregulate, întocmindu-i însă înfățișarea plăcută. Aveà chipul unui tânăr care nu duce grijă de ziua de mâine, își căuta de-o-potrivă de învățătură și de petreceri, serios când trebue, răutăcios la vreme, „cochet“ și strengar totdeauna, jucând cărțile și pierzând cu plăcere, când erau cucoane la mijloc. Erà bun, îndatoritor, dar când interesul îi cereà să treacă peste prietenie, să calce o legătură, un cuvânt, — o făceà fără multă chibzuință.

Erà ascuns, de alt-fel ne lăsând să i se ghicească curatul adevăr; viclean ca o pisică, lingușitor ca dânsa. Îndrăzneț și iute peste măsură, când te luà în ură, nu lăsà ocaziunea să treacă fără să nu-i simți unghișoarele sgâriându-te și adesea ori foarte adânc.

Prietenii țineau la el, dar se și temeau de dânsul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Ai frumoasă odae, — rostì Costin. Plăteşti scump ?

— Nu aşa de scump.... Patru-zeci de lei, răspunse Riga. Apoi îl poftì să şadă.

In ochii lui Riga ar fi cetit cine-va îndoială în privinţa adevăratului motiv al acestei împrieteniri repezi, din partea lui Costin Barbu.

Curatul adevăr erà însă că, Barbu văzuse în Riga un tânăr cum se cade şi-i voià prietenia; ba încă îşi luase sarcina, faţă cu sine însuşi, d'a face din Riga şi om sociabil.

— Ţi se pare curios, pe cât pot eu ghici, că ai un prieten în casa dumitale, — nu e aşa ? îi zise Costin Barbu.

— Mărturisesc că da, — răspunze Riga. Şezi, — urmă apoi. Mă voiu obişnui — continuă după un moment de tăcere. Ce vrei, domnule, un obiceiu cu greu se schimbă.

— Aşa. mai zi-mi odată tot „domnule", şi mă vei face să cred că în adevăr nu vrei să te obişnueşti cu prietenia mea. Ascultă, dragă Riga, urmă Barbu după câteva momente, ascultă cu luare aminte la tot ce vreau să-ţi spun. Eu am familie, — tată, mamă, o soră şi alţi doi fraţi mai mici. Pe ori cine îl aduc în casă, e bine primit, şi, dacă e caracter ce place părinţilor mei, este poftit la serate, chemat la masa noastră, cinstit, în sfârşit cu toată prietenia şi stima cuvenită. Am vorbit în două trei rânduri părinţilor mei despre tine, şi li te-am descris atât de bine, că te cunosc în deajuns şi te vor recunoaşte îndată ce te vor vedea. Nu te vei simţi cât de puţin sfios, fiind-că vor şti cum să te primiască. Ce vrei, mi te-ai făcut simpatic, şi eu când dau cui-va prietenia mea, o dau, crede-mă, cu toată inima.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Sfârșind, îi întinse mâna.

— Îți mulțămesc, Barbule... Voiu veni pe la tine... și...

— Și.., dacă îți va pricinui plăcere, primirea, vei urmà să vii adesea, cât de adesea, bine înțeles... Imi pare bine, Riga... și acuma, te las. Mâine la 10 viu să te iau și să te duc la noi, unde ești învitat la masa de la prânz.

Riga și Barbu se despărțiră.

Rămas singur, Riga încuià ușa cu îngrijire și se lungì pe pat.

Erà mișcat: simția ceva neobișnuit aţâțându-se în el; i se părea a fi om nou.

Ideia că va intrà în lume, nu ca până acum, ci considerat de el și de alții; speranța că va aveà a face cu oameni buni care erau să-i aibă în vedere calitățile morale, nu defectele fizice, îl puneàu ca pe ghimpi, îl enervàu, risipiau în el un fel de ameţeală plăcută, ca un vin curat și parfumat din care sorbim puțin câte puțin.

Incepù să se vadă în casa părinților prietenului său: părea că intră... Muma îl întâmpinà întâiu, cu zâmbetul cel mai prietenesc, și i se părea nespus de bună femee! Apoi domnul Barbu, om cu figura blândă și însuflătoare de simpatie; iar, sfioasă și drăgălașă, cum nu mai văzuse, apăreà copila familiei, sora de care îi pomenise Costin Barbu...

Ivirea fetei îi pricinuià par'că încurcătură neasemănată: îi puneà obrajii ca pe jăratec, îi amorțià vorbele pe buze, îi rătăcià mintea.

Inima i se bătea cu putere, mai ales că fata îl priveà parcă cu bună voință...

Sări atunci, cu fața pierită, cu ochii înroșiți și tremurând. Privì în juru-i... Nimic...

— Ce dracu!... își zise. Apoi, dacă e așà, nu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

mă duc... Prefer liniștea mea, singur așă cum sunt..

Adormi după câtva timp și avù somn turburat de deosebite vedenii.

III

La orele 10 dimineața, Costin se oprì cu trăsura lor de casă. la poarta lui Riga.

Acesta îl aşteptă plin de neodihnă, dar îmbrăcat, spilcuit, cum am zice. Își dase toată silința ca, din modesta lui „garderobă", să își combine un rând cel puțin curat, de haine, dacă nu tocmai potrivit cu moda.

— Bravò! îi strigă Costin. Eşti un tânăr de o *„eleganță neimputabilă"*. Haidem.

— Haidem, fù răspunsul dat cu chip gânditor, de domnul Riga.

Casa lui Alexandru Barbu, unul din cei mai buni avocați ai „baroului" capitalei, se află în mijlocul unei curți spațioase, cu două intrări, prin două strade deosebite, înconjurată de trei părți cu grădină foarte bine îngrijită.

C'un cat și jumătate, de aparență severă, aveà odăi mari și luminoase, mobilate cu gust.

Introdus într'un mic salon de primire, găsì în el pe sora lui Costin, cântând la piano.

— Bună ziua, bună ziua, Constanțo, îi strigă tare, frate-său.. Am adus musafiri...

Copila sărì repede și aruncă o privire timidă noului venit.

— Iți prezint pe cel mai bun prieten, Constanțo,— pe Spiru Riga, student la Drept..

—Imi pare bine, răspunse Riga, roș la față și înclinându-se de vr'o trei ori, cu picioarele înțepenite

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

pe loc, ca și cum nu trăiă decât dela brâu în sus.

Costin, cum îl văzu încruntat și cam ridicol, îl luă de mână și-i zise cu ton glumeț:

— Acum mă recomand și eu, Costin Barbu, și te poftesc să șezi... Constanțo, tica moșului, ja cântă-ne ceva, de pildă *„la grande valse de concert"*.

Constanța, căreea îi venià să râdă de chipul bunului prieten al fratelui său, nu aștептă a doua învitare și începù să caute caetul de note, prin vraful aflat pe o policioară. Astfel, izbuti să-și astâmpere pofta de râs.

In curând uită de chipul curios al tânărului, ademenită de farmecul valsului ce cântà. Muzica erà patimă pentru dânsa, și dejà puteà fi numită artistă de talent, atât vocal, cât și ca pianistă.

Constanța Barbu e mică de statură, cu păr castaniu în unde mai deschise către frunte, cu ochii d'un albastru șters și cu figură pe care frumusețea și nurii și-au dat fericită întâlnire.

Sânu-i e plin și rotund, talia atât de subțirică, încât îți vine să-ți zici în gând: oare n'o strânge prea tare corsetul?

E încântătoare, și apoi te mai răpește și cu darul cântecului.

Ei, mai puteà zice ceva bietul Spiridon Riga? Mai văzuse el așà odor prețios, gingaș și drăgăstos?

Cum stà jos, o privià într'o oglindă ce se aflà în părete, d'asupra pianului, și se simțeà greu ca plumbul.

Prin tălpile picioarelor îi treceau furnici; din ochi par'că îi eșeà foc. Erà în grea situațiune.

Și cu toate astea, îi plăceà să se uite cât de des în oglindă.

Măiastra oglindă îi arătà și mai atrăgător chipul copilei, pe care se răsfrângea impresiunea plăcerii ce-i pricinuià cântecul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Costin, vedeà această mută contemplare, dar o atribuià sfielei mai mult şi apoi simţului de politeţă, poate şi de interes pentru muzica, pe care, trebuià s'o asculte.

El se aşezase lângă fereastră; Riga îl uită curând.

Incetul cu încetul, înflăcărat de imaginea Constanţei şi de muzică, această enervătoare băutură a sufletului, Riga se ridică în picioare, mai uşor, şi înaintă către piano.

Costin veni lângă el pe nesimţite. Tocmai atunci şi Constanţa terminà ridicându-se.

— Sublim, domnişoară, sublim; vă mulţămesc, avù marele curagiu să zică, bietul Riga.

— Hei,. surioara mea e excelentă muzicantă, — grăi Costin.

— Linguşitorule, — zise fata, înroşindu-se; nu-l credeţi domnule Riga, adaose, aruncând privire repede asupra lui Spiru.

— Cred, domnişoară, pentrucă adevărul însu-mi l'am văzut.

— Sunteţi prea bun... răspunse încet Constanţa şi se aşează pe scăunelul dela piano.

Incetând muzica, îi rămase lui Spiru numai o parte de îndrăzneală... Tocmai se îndeletniceà cu aflarea unui subiect de vorbă, când intrară doamna şi domnul Barbu.

Doamna Barbu, e femeie mărunţică şi potrivit de grasă, de o frumuseţe tânără, atrăgătoare şi păstrând în ea şi pe figură aerul curăţiei şi al bunătăţii. Pare a fi soră cu fiica ei, atâta asemănare, în atâta tinereţe şi frăgezime, este între ele.

După 25 ani de căsătorie, soţul său îi e tot atât de iubit şi respectat.

Alexandru Barbu, fiu de preot, erà de statură mai mult ca mijlocie şi bine făcut.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Erà de o deşteptăciune adâncă. Figura nu-i erà tocmai regulată. Râsul îl aveà răutăcios. In realitate, blândeţea şi bunătatea, erau întrupate în el.

Activ şi energic, răbdător şi cinstit, isbutise a-şi face avere din puţin, şi luase de nevastă pe fiica unui comerciant, frumoasă şi cu zestre, el având 35 ani, ea abia 16.

La vârsta de 60 de ani, câţi număra Barbu, părea de 40 numai şi se ocupà, tot ca şi în tinereţe. Erà o casă fericită.

Doamna şi domnul Barbu putuseră să-şi crească copiii cu respect şi iubire de părinţii lor, niciodată inspirându-le frică, priveghiându-i de aproape, fără să se pară; interesându se pururea de educaţiunea lor, acasă, de învăţătura lor, în şcoală.

De aceea Costin, crescut în oarecare libertate, cât trebuià unui copil, pe urmă unui adolescent şi apoi unui tânăr, — părea să fie bun şi cinstit ca tatăl său.

Strengăriile ce le făceà acum erau ale vârstei lui, neîntrecând însă până acuma măsura bunei cuviinţi, nici respectul datorat familiei. Celelalte porniri pe cari i le-am arătat, puteau fi defecte numai în anume împrejurări ale mediului.

In timpul în care începem a-l cunoaşte, Costin era în anul al 3-lea al facultăţii de medicină şi Barbu aveà ideia să-l trimită la Paris unde să continue studiile, să devie intern şi să iasă doctor în medicină acolo.

Doamna şi domnul Barbu primiră cu prietenie afectuoasă pe Riga, căutând să vorbească cu el în aşa chip încât băiatul să nu se simtă stânjenit.

La ora 10 şi jumătate trecură în sala de mâncare din catul de jos.

Sala, spaţioasă, poate cuprinde 50 de persoane;

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

e mobilată c'o masă ce se măreşte după numărul persoanelor, cu vr'o optsprezece scaune cu spate nalt, de stejar şi sculptate.

Doi pereţi sunt acoperiţi de două bufeturi mari de stejar, de asemenea sculptat şi cu iniţialele familiei, în mijlocul unor flori mari, aplicate din distanţă în distanţă.

Pahare, farfurii, ceşti de deosebite mărimi, forme şi colori, — de cristal şi de porţelan bun, — sunt orânduite cu multă regulă în cele două bufeturi.

Două tablouri mari, reprezentând unul: ospăţul lui Baltazar şi cellalt, cruda cină a lui Vlad Ţepeş, — tablouri lucrate cu mult talent, în uleiu, — ocupă fiecare câte o parte din ceilalţi doi pereţi.

Toţi se aşezară la locul desemnat de Barbu, şi prânzul începù.

Convorbirea din salon se urmă aci. Riga vorbià, cu limba bine deslegată şi cu accentul bine potrivit situaţiunilor ce espuneà.

— Am fost, cum vă spuneam doamnă şi domnule Barbu, foarte puţin mulţumit de mine însu-mi şi de cei ce mă înconjurau, şi pricina v'am arătat'o, oricât v'am putut păreà de ridicol... Insă primirea foarte amicală cu care m'aţi întâmpinat, m'a făcut, — să-mi daţi voe să vă spun, — a vă dà tot respectul şi simpatia mea. Nu vă pot arătà în deajuns cât bine mi-aţi făcut cu cuvintele dumneavoastră cari întocmiau mai adineauri adevăruri şi sfaturi preţioase ce mă voiu sili să le imitez, să le urmez.

— Ne pare bine, domnule Riga, ne pare foarte bine de impresiunea ce ţi-a făcut-o casa noastră, grăì Barbu. Orice om cinstit şi sârguitor, orice prieten al lui Costin, în condiţiunile acestea, va fi şi prietenul nostru şi noi îi vom dà prietenia cu dragă inimă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Mulțămesc încăodată și vă cer permisiunea să ridic paharul în sănătatea familiei dumneavoastră, rostì Riga.

Paharele se ciocniră.

De multă emoțiune Riga înghiți strâmb însă și, aproape lipsit de respirațiune, începù să tușească, scăpând vinul pe nas.

Trebuì să se ridice un moment, roșu ca racul și cu lacrimi în ochi de multă sdruncinare.

— Nu e nimic, zise doamna Barbu, se întâmplă de acestea. Și eu, n'am pățit-o par'că la un bal, c'un pahar de limonadă ?

Constanța însă cu obiceiul ei de-a râde ușor, nu se putù ține și trase un hohot de râs, înăbușit supt șervetul ce și-l duse repede la gură : bietul Riga erà foarte caraghioz în momentele acelea.

Venindu-și bine în fire, se așează la masă și continuă cu mâncarea. Curajul îi pierise însă și se dà pustiei de o mie de ori pe minut, mai ales că zărise pe Constanța râzând de el.

Lasă că și din pricina înnecării gâtul par'că îi erà ars, dar, și din pricina ciudei, înghițeà acum cu noduri ; nu mai simțià gustul bucatelor.

Abia către sfârșitul mesei își luă din nou îndemnul și, deschizându-se o discuțiune asupra unei cestiuni de drept, care ținù până după luarea cafelei, Riga putù să răspundă cum trebue și să controverseze unele puncte cu atâta tărie de argumentare, încât bătrânul avocat rămase surprins, dacă nu convins.

După masă, pe la 12 ore, Barbu porni la Curtea de Casație, iar doamna Barbu, Constanța și Costin trecură iarăș în salon, unde copila făcù puțină muzică.

Pe la orele 3 vremea fiind frumoasă, adevărată

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

zi de primăvară, doamna ieşi cu Constanţa la şosea, în trăsură deschisă.

Costin şi Riga le urmară, într'un dogkart, după câteva momente.

IV

Seara după ce se întoarse acasă şi se văzù singur, se aşeză să cugete.

Se simţià, vesel; erà altul. Aerul curat şi viu dela şosea, soarele căldicel; acel zgomot al trăsurilor într'un dute-vino necurmat; acea mulţime de bărbaţi şi de femei, în trăsură şi pe jos; muzica ce cânta din răsputeri bucăţi alese; — el într'un dogkart mânat cu îndemânare de noul său prieten şi cu fecior d'napoi; pe urmă, lumea care salutà pe Barbu şi care se uità şi la el, bine înţeles, pentru că salutà şi răspundeà la salutări, şi el; — toate acestea treceau pe dinaintea lui, — le vedeà încă, le auzeà încă.

In liniştea de care erà împresurat, Riga se aflà într'un zgomot mare, — sau mai bine sub înrâurirea răsunetului celor ce văzuse şi auzise.

Pentru un singuratec, ca el, erau prea multe impresiuni într'o singură zi de amestec cu lumea mare.

Rămase, obosit cum erà, multă vreme într'un fel de toropeală, de amorţire. Toată puterea lui de cugetare şi de simţire păreà suspendată pentru moment.

Il fură puţin somnul.

După vr'o două ceasuri se mişcă, desigur, neconştient, prin o tresăritură a muşchilor corpului, fără ca voinţa lui s'o fi poruncit.

Atunci duse mâna la ochi şi se deşteptă puţin...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

După un moment, creerul îi prezintă altă imagine, alt soiu de cugetări.

Inima venià să-şi aibă partea... Constanţa, cu încântătoarea sa figură feciorească, îi apărù: acasă la piano; la masă; la şosea.

Simţi atunci ca o împunsătură de ac în inimă, o bătae mai vioae a pieptului, şi se ridică...

— Cât e de frumoasă! — grăi cu glas tare, şi oftă lung.

Privi în juru-i, îşi dădù seama de locul şi de starea în care erà şi cătă la ceasornicu-i de buzunar.

— Cum? 10 ceasuri? ce dracu! am dormit, se vede, îşi zise şi se uità pe fereastră.

Afară erà lună. Perdeaua fiind dată de el la o parte, un snop de raze se lungi pe corpul lui proectând pe păretele din faţă o mare umbră puţin hotărâtă.

—Frumoasă noapte! — îşi zise.

Deschise fereastra.

Aerul rece şi curat ce-l izbì în faţă îl deşteptă cu totul. Mai privì puţin şi pătruns de frig, închise fereastra, apoi aprinse lampa.

Se privi în oglindă: se găsì palid... Mai stătù să se gândească, pe urmă se desbrăcă şi încuiă uşa.

— E de-o frumuseţe cum n'am mai văzut!... zise, vârându-se supt plapomă. — Ah! Doamne, de ce n'am avere! — fù ultima-i cugetare, spusă cu glas tare. De aci adormi.

O bătaie puternică în uşă îl făcù să sară cam sperios, a doua zi de dimineaţă.

— Ci deschide odată, leneşule! — îi strigă glasul lui Costin.

— Numai de cât; aşteaptă numai două minute, îi răspunse Riga cunoscând glasul.

După un moment deschise uşa.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Ce naiba, prietene, la 11 ceasuri dormi încă, zise Costin, intrând.

— Nu mai spune! 11 ceasuri? Glumeşti, de sigur, — răspunse Riga cu mirare.

— Poftim priveşte. Şi-i puse supt nas ceasornicul.

— Mare minune! In sfârşit, nu e mare pierdere. Am lipsit numai dela un curs. Şezi. Ce mai veste poveste? Ce mai fac p'acasă?

— Toţi sănătoşi. Duminică eşti învitat la masa de seară. Vor mai fi încă două familii: cată de nu lipsi. Te am înştiinţat de azi, căci mâine şi poimâine dau cu tatămeu o raită până la moşie în Prahova. La revedere.

— Mai şezi... îi zise Riga. Şti că mi-a făcut cea mai plăcută impresiune ziua de ieri? Pe vieaţa mea, eram mare sălbatec, demn de Pieile-Roşii... Azi sunt pe jumătate civilizat...

- Dacă eşti mulţămit, e semn bun. Vezi numai să nu te apuce iar ideile tale negre... că din pricina figurii tale şi a nu mai ştiu ce, nu-ţi vine să ieşi în lume, etc... Ascultă un lucru, Riga: fii atent la tot ce se zice şi pune cuvânt unde trebue şi cum trebue. Linguşeşte femeile şi alege-ţi bărbaţii cu cari să vorbeşti ca să te înţeleagă şi să nu se supere de spiritul tău liber. Pe cei păcătoşi de caracter, iartă-i... Fii rece, ceremonios. Te provoacă la vorbă? răspunde-le pe delături, cu două înţelesuri; nu te demascà în întregul tău: aceasta cred eu, e înalta filosofie de a plăceà şi a fi plăcut, oricare ţi-ar fi exteriorul, ca alcătuire fizică, — rostì Costin.

— De, asta cam aşa e, îmi vine a crede. Voiu cugetà mai cu de-amănuntul la vorbele tale! Ori cum, dragă Costin, ghiaţa s'a rupt... De acuma, înainte! şi ce-o vrea Dumnezeu!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— La revedere... pe Duminică, nu uită...

— Să uit acum... şi mai ales a venì la... voi?.. La revedere.

Costin eşì şuerând un cuplet de „café-concert".

Riga începù să se spele, zicându-şi: am s'o văd şi Duminică; apoi, îmbrăcat, scoase nişte note şi începù să cânte o romanţă veselă: „Speranţa".

Pentru dimineaţa aceea cursurile dela Facultate rămâneau.., altora. Inima lui... cântà...

V

Trei zile, până Duminică. Mult până s'o poată vedeà iar, pe Constanţa; puţin, până să găsiască bani şi să-şi ia un rând de haine bune, căci cele ce aveà începeau să capete dreptul d'a fi trecute la pensie.

Unchiul care-i purtà de grijă, nu-i trimiteà mai mult d'o sută cincizeci de lei, şi cu atâta nu se poate face puţintel lux. Nu e vorbă, până în acest moment nu-i simţise trebuinţa, — nu dase bani mulţi pe haine, dar nici nu putuse pune ceva parale de-o parte, deşi stătuse retras, pentrucă le dase pe cărţi de studiu.

Să scrie unchiului pentru un „supliment", nu era greu de făcut şi de dobândit; nu erà însă timp de-ajuns pentru cumpăratul hainelor.

Să ceară lui Costin? Ce vorbă! Ideia aceasta îi trecù prin minte numai ca o sclipire de fulger care se pierde fără tunet pe urma ei; să se fi gândit un moment însă la îndeplinirea ei, s'ar fi considerat, el însuşi, ca nesăbuit.

— Măre, cugetà el, stau de doi ani, la gazda aceasta; ia să încerc marea cu degetul şi s'o rog

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

să-mi deà pentru o săptămână, 100 lei! Am cărți, rufărie și straie cari prețuiesc încincit... se gândi Spiru.

Zis, încercat, neizbutit. Cucoana Aglăița, proprietara se scuză că tocmai c'o zi înainte își cumpărase de roche și fetiței o pălărie...

Pas de mai crede în bunătatea gazdelor la vreme de nevoie!

— Nu face nimic, mă voiu duce și așa; dar azi scriu lui unchiu pentru un „supliment" d'o sută cincizeci... își zise Spiru.

Scrise. Primi Duminică dimineața suta și cincizeci, fără nici o observație din partea unchiului.

Spiru nu mai puteà de bucurie. Alergă de-și friză părul, își orândui barba cu îngrijire și își luă o pălărie, ghete, mănuși, parfum și alt baston.

— Cel puțin atâta pentru acum! își grăi cu satisfacție.

După masa dela prânz, alergă apoi de-și cumpără un rând de haine, cu 94 de franci pe tocmeală, și le lăsă să i le potrivească și să i le deà gata Marți dimineața.

— Marți seara, poate să mă duc *pe-acolo*... Atunci voiu fi în regulă, cugetă el.

Această schimbare nu-l mirà, nu se gândià s'o analizeze. Astfel erà predispoziția spiritului său, și lucrà, supt înrâurirea ei, cu grabă și cu mare mulțămire.

Voià să fie bine îmbrăcat: să placă...

Cui să placă însă? Constanței? desigur. Dar nu-și dà încă deplină socoteală, ori îi era frică să-și mărturisească lui însuși că-i plăceà fata și că voià să-i placă.

Către seară, pe la ceasurile șease, se pomeni cu Costin, tocmai pe când își dregea părul înaintea oglinzii.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Ce dracu, nene, credeam că nu ai de gând să vii! îi grăi prietenul.

— Ba da; însă ceasurile sunt abia şease; sunt gata; putem plecà.

— Bre! cum miroşi a parfum!... Bravo schimbare... Uite pieptănat şi tuns la barbă, ce e! Semn bun, semn bun, grăi Costin.

Riga se înroşi.

— Ei, de; m'am îngrijit şi eu puţin, răspunse încurcat.

Porniră.

Constanţa Barbu râsese mult, în urmă, de mutra lui Riga. Figură mai curioasă nu văzuse încă, şi doar atâţia tineri cunoşteà de doi ani, de când ieşise din pension.

Gândindu-se că aveà să-l vadă iar, îi veni din nou în minte înecăciunea lui cu vin, la masă, şi se puse să râdă ca o nebunatecă.

— De ce râzi tu acolo, singură? o întrebă mumă-sa, zâmbind.

—Mi-am adus aminte, dragă mamă de domnul care fù la masă la noi, Joia trecută... Ce figură!... Ce frumos s'a înecat!

Şi se porni iar pe râs.

— A! de ce râzi de el, bietul băiat, — îi grăi doamna Barbu cu ton blând de imputare... Aşa l'a făcut natura, iar cazul dela masă a fost o întâmplare... Altfel, e foarte deştept... Tată-tău a rămas surprins de deşteptăciunea lui...

— Mie nu-mi place, — zise fata făcând o mutră uşoară.

— A! va să zică, fetiţa noastră a început să placă pe unii tineri... îi grăi muma, petrecându-i cu iubire, degetele mâinii, prin părul de pe frunte.

Constanţa se înroşi şi plecă ochii.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Estetica, mămico, e în muzică, în poezie, în pictură, în tot ce e artă; omul nu-i şi el un obiect de artă al naturii? — pronunţă fata cu jumătate glas, dar cu mult ifos de filosofie...

— Da, estetica trebue în toate, însă, unde nu e desăvârşită, e complectată prin alte calităţi, dragă Constanţo, cari o precumpănesc şi-i ţin locul. Şi ca să înţelegi şi mai bine, adause muma râzând, tocmai estetic, adică cuviincios, nu e să râzi de defecte fizice, cari, nu se pot îndreptà .. Să biciueşti, să râzi de cele morale, înţeleg; atunci ai scopul d'a le îndreptà, d'a le face să piară... Nu-i aşa? şi sfârşind o sărută.

Constanţa înţelese şi deveni serioasă... Primise lecţiune severă, făcută cu tonul cel mai blând, dar foarte înrâuritor pentru făptură bine crescută.

Acel râs însă, nu erà din răutate; erà pornirea copilărească a unei firi vesele, sglobie şi nevinovată, de fată tânără.

Lecţiunea îi prii cu toate acestea; oarecare notă de seriozitate e bună şi la vârsta aceasta, întocmai ca o nuanţă mai închisă şi la locul ei, în anumite părţi prea luminoase ale unui tablou.

VI

Doamna Cordea cu fiica şi soţul, şi domnul Aldeanu cu fiul său, student la litere, sosiră în acelaş timp, punând capăt convorbirii dintre mumă şi fiică.

Doamna Cordea e a doua soţie a domnului Cordea, proprietar de case şi de pământuri. E puţin plăcută, dar în schimb, femee cinstită şi casnică.

Un singur rău are: critică pe toţi ai cărora ochi nu-i plac, întocmai ca majoritatea criticilor

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

noştri literari: o manie, la doamna Cordea; lipsă complectă de bun simţ, de menirea criticei adevărate şi mare cătime de escluzivism şi de laudă-te gură, la domnii critici literari, în general.

Domnul Cordea e om al afacerilor. N'ar mânca bucuros într'o zi, dac'ar şti că nu-şi poate pune cu totul în regulă cutare afacere ce nu trebue lăsată pe ziua de mâine.

Copila, gingaşa Maria, o are dela prima nevastă. S'a însurat a doua oară, ca să-i poată da o mumă, o bună îngrijitoare. Şi n'a greşit luând pe doamna Minea, văduvă. Devenind doamna Cordea, a iubit şi a crescut pe Maria, ca adevărată mumă.

Maria e oacheşă, cu ochi mari negri şi melancolici. Iar gura, când râde şi lasă să se vadă dinţişorii ceia mici, albi strălucitori, o prinde de minune.

Ai iubi-o numai să-ţi râdă mereu.

E cea mai bună prietenă cu Constanţa; de aceea cum intră, o luă de gât; sărutându-se, trecură amândouă în camera Constanţei.

Domnul Aldeanu e colos de om, cu chipul aspru şi obraznic. Pare că tot vrea să te înfrunte şi să te ia la bătae. In schimb, e bun şi îndatoritor, când ştii să-l iei cu binişorul.

E întreprinzător de multe soiuri de lucrări, şi se vâră pretutindeni de unde vede că poate ieşi foloase bune.

Păcatul lui e că stă în opoziţie mai totdeauna, cu guvernele existente, căci pe toate le taxează de pescuitoare în apă tulbure; altfel, ar fi fost milionar de mult. Stă destul de bine şi acum, nu-i vorba, şi domnul Aldeanu tânarul, o să aibă ce tocà, odată, — căci acum bătrânul îi ţine grozav de bine în frâu această predispoziţie, ce nu a fost în totdeauna a lui.

Muzeul Digital al Românilor Ardeleni
revistatransilvania.ro/mdrr

Aldeanu, văduv de multă vreme, şi familia Cordea, sunt clienţii domnului Barbu şi prieteni, familie cu familie.

Sosind şi Barbu, cu portofelul profesional subsubţioară, se încinse pe toată linia vorba despre apropiata intrare triumfală a armatei în capitală, de primirea ce i se va face şi de impresiunea ce dejà începe să se producă în sufletul mulţimii.

Barbu erà entusiast; Cordea spuneà că războiul i-a adus oarecare câştig şi erà voios de primirea oştenilor victorioşi; Aldeanu complectă că, el are întreprinderea arcului de triumf şi a celor trebuitoare pentru serbare şi că această intrare triumfală e bine venită pentru el.

— Dar cum de ai căpătat întreprinderea, odată ce faci opoziţie totdeauna? îl întrebă Barbu.

— Am făcut fuziune de partid c'un om al guvernului, — răspunse râzând Aldeanu, — şi ni s'a adujdecat nouă.

— Va să zică... ai făcut un partid liberal-opoziţionist... strigă Cordea.

Liberal-opoziţionist-comercial, răspunse Aldeanu... Comerţul încetând, partidul se descompune.

— Unire timporală, va să zică...

— Până la satisfacerea intereselor, firește...

Aldeanu tânărul studiază literile cu ţinta d'a ajunge profesor de universitate. E foarte inteligent, dar foarte stricat.

— Pentru a fi profesor, nu se cere vre-o moralitate; e destul să satisfaci timpului şi împrejurărilor... cugeta dânsul.

Aldeanu, în prezent, aşteptà atât: să termine cu licenţa în litere, ca să poată zburà la Paris pentru doctorat şi pentru mulţămirea dorului aprins ce aveà d'a strengări... p'acolo, în pace.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Văzând că amândouă domnișoarele s'au făcut nevăzute, se dădù de-oparte. Discuția *onorabililor*, cum le ziceà el, nu-l interesa. Dacă ar fi fost fetele, erà altceva: puteà să-și desfășoare însemnatul talent d'a le tocà verzi și uscate și a le face puțină curte.

Discuția „onorabililor" se sfârși cu intrarea lui Costin Barbu și a prietenului său.

Abia se făcù recomandațiile și fură poftiți la masă.

Atunci intrară fetele.

— Domnișoara Maria Cordea...

— Domnul Spiridon Riga, student la Drept.

— Imi pare bine..

— Imi pare bine...

Trecură la masă.

Riga fù așezat față cu domnișoara Cordea. Constanța la un capăt, ca să poată ajutà la masă, în caz de se ivià trebuința.

Riga, fără voie, privi odată la Maria; Maria tocmai atunci îl esaminà. Privirile lor se întâlniră. Fata le lăsă iute în jos; Riga le mai ținu încă...

Maria le ridică încă odată; — ale lui Riga nu se luaseră încă dela dânsa.

Fata se înroși; Riga se înroși...

Altă simțire, în sufletul lui Riga:

— Frumoși ochi... se gândì el... Și sunt negri... Ce frumoși sunt ochii negri!

Cugetând astfel, nu luă seama că, în loc să apuce furculița și s'o înfigă în mezeluri, le tot îndesà mereu cu lingura pusă pentru supă.

Constanța îl zări, îl văzù distrat și nu se putù ține d'a nu pufni puțin și a se face că se șterge la gură.

Riga, nu știu cum, privì spre ea; o zări râzând și cu ochii spre dânsul...

Atunci se văzù cu lingura în mână și se înroși până în albul ochilor.

Muzeul Digital al Romanilor Romanese
revistatransilvania.ro/mdrr

Nimenea nu observase această scenă petrecută abia în câteva momente, afară de Costin.

Acesta iubià prea mult pe Maria şi numai în faţa ei devenià altfel de cum erà: tăcut, gânditor, sfios chiar.

D'aceea n'o putuse face pe Maria să-i înţeleagă simţimântul; iar când voià să se hotărască, în momentele când Maria nu erà în faţa lui, — găsià în cale-i o piedică, şoapta aceasta a unei porniri lăuntrice neînţelese: „nu te grăbì, nu e încă timpul; Maria e copilă încă".

Atunci se oprià.

Când erà numai cu ea şi cu sora lui, vorbiau, şăguiau, dar nu puteà, nu-l lăsà cevà, care îl disperà câte odată, să-i adreseze cuvinte prea curtenitoare... I-ar fi părut, adresându-i-le, că nu i-ar fi dat destul respect.

Maria îl luase într'un fel de prietenie naivă cu care se obişnuise. Insă, s'a întrebat de vr'o câte-va ori, în sine, de ce câteodată Costin erà prea sfios, prea gânditor, prea tăcut...

Luà aceasta, atunci, drept răceală şi căutà să vadă nu cumva l'a atins cu vr'o vorbă în vre-una din şăgile lor obişnuite?

Iubià atât de mult pe Constanţa, că n'ar fi voit să vadă supărat pe fratele ei.

Costin observase dar pe Riga.

— Ce dracu se uită el aşà, la Maria? se întrebă. Ceva îl pişcă de inimă...

Maria, faţă cu Riga, nu avusese încă altă impresiune decât aceia a curiozităţii pentru un om, pe care, pentru întâia oară îl vedeà şi care se uità prea des la dânsa.

Dominaţi, fiecare din aceşti tineri figuranţi, de impresiunile lor deosebite, nu dădeau atenţiune la ce se vorbià, — nici nu vorbiau.

Muzeul Digital al Românilor Romanese
revistatransilvania.ro/mdrr

Barbu, observând într'un rând pe Riga, şi văzându-l că mănâncă, distrat, i se adresă!

— Care să fie pricina că domnul Riga nu ne face onoare a luă parte la discuţia noastră?

Riga tresări puţin şi se şterse iute la gură, ca să-şi deă înfăţişare potrivită cu situaţiunea.

— Iau parte, ascultând, domnule Barbu. Şi apoi discuţia nu-mi părea tocmai generală..

— Din contră, e vorba de un proces de presă, materie care te interesează. Un gazetar e dat judecăţii pentru c'a insultat persoana Domnului Ţării... Guvernul voieşte, cu orice preţ, să-l radă fără apă şi fără săpun.

— Interesant proces, — răspunse Riga, ca să răspundă.

— In sănătatea gazetarului în chestiune! strigă Aldeanu ridicând paharul.

— Opoziţie şi aci zise Cordea, râzând.

— Mai mult aci, decât ori unde. Adecă să nu ne putem spune părerile în libertate? strigă Aldeanu, dând paharul de duşcă.

Intorcându-l apoi cu fundul în sus şi arătând că nu mai este în el nici o picătură, adaose: uite, aşa să se golească ţara de linguşitori şi de tiranie politică.

— Amin! răspunse Riga şi goli paharul dintr'o duşcă, ceia ce-i înlăcrimă ochii.

— Bravo tinere, îi zise Aldeanu.

— Eşti pentru cea mai largă libertate a Presei, îl întrebă Barbu pe Riga.

— Negreşit că sunt, domnule Barbu, dar şi Presa va să-şi înţeleagă adevărata menire. Faptele unui Principe constituţional sunt de discutat, dar să nu lipsească cuviinţa şi respectul ce buna-creşterea şi bunul simţ le cere faţă cu Suveranul unei ţări.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Nici Presa serioasă, nu are apoi seriozitatea cuvenită, nici presa umoristică, finețea și decența. Râsul ei nu îndreaptă moravurile : batjocorește și batjocora ei e insultă, iar obscenitățile țin loc de spirit și corup moravurile. Las de-oparte că discuțiunile nu privesc cestiuni de principii care ar deosebi partidele : pentru acest lucru sunt vinovate însăși partidele... Că gazetarul de care e vorba, e dat în judecată, — cred că rău a făcut guvernul ; dar și gazetarul cred că, atacând pe Domnul Țării, așa cum a făcut, s'a expus, din primul moment, resimțimântului opiniei publice sănătoase.

— Pe care n'o prea avem, zise Cordea.

— Pe care, tot o avem, și pe care o Presă conștientă de datoria ei, ar desăvârși-o în scurt timp, urmă Riga. In presa noastră apoi, cred că ați observat cum începe să se strecoare elemente străine periculoase, cari, într'adins caută să rătăcească bunul simț public și să semene corupțiunea în politică, în artă, în luptă pentru naționalism... și de vom lăsà pe acești vitregi să ià direcțiunea gazetăriei noastre, prevăd că peste două-zeci de ani cel mult, vom regretà cu amărăciune ușurința și neprevederea noastră. Vieața noastră românească va aveà triste scăderi și ele se vor datorà numai otrăvurilor ce-i vor fi distilat gazetarii străini, dușmanii noștri cei mai înverșunați, cu prudență viclenie dar cu stăruință sistematică și înăbușitoare. Se face răspunzător Domnul țării de anume greșeli : dar el domnește, nu guvernează. Ține de caracterul diriguitorilor țării să fie demni și să sfătuiască, nu să fie prea plecați servitori, față de Suveran, și semeți în interesele lor personale. Guvernele se pot schimbà ; demnitatea de oameni și simțul de Patrie trebue să rămână, în sistemul de

Muzeul Digital al Românului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

a cârmui bine și de a sfătui bine pe Suveran. Războiul s'a făcut: Domnul țării și-a făcut datoria. De ce să i se atribue simțiminte străine Neamului? E în contra logicei lucrurilor. Numai luptând pentru propășirea Neamului, va puteà fi Domn și mai departe: va puteà fundà o dinastie care să deà țării liniștea și chezășia prosperării, — ceeace o domnie pământeană nu mai puteà să deà după triste esperiențe din trecut. Să i se arate Domnitorului cu sinceritate starea poporului și să-l apropie de popor, cârmuitorii. Impreună cu Domnitorul, ei vor puteà răspunde tuturor nevoilor țării și să facă din această domnie, adevărată epocă de înălțare, de acì înainte mai ales când vom aveà neatârnarea țării sfințită prin botezul de sânge al vitezei noastre armate.

Riga se ridicase în picioare, fără știre; ochii lui scânteiau, în mersul vorbirii, acolo unde inima și rațiunea puneau focul lor.

Vedeai pe tânărul convins, care a căutat totdeauna să-și deà socoteală lui însuși de credințele ce are.

Poate nu zisese tot, dar se silise să pună într'un privaz întregul său crez politic și național.

Aldeanu, ușor de convins, sau mai bine entusiast, fără multă răspundere față cu el și cu alții, de un avânt momentan care poate să se contrazică când va, aplaudă și goli un pahar pentru Riga.

Cordea îl privi cu neîncredere ca și cum și-ar fi zis:

— Te voiu vedeà mai târziu, tinere, dacă nu vei fi și tu ca toți.

Barbu îi zise:

— Ești cum trebue să fii și cum ar trebui să fim toți.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistetransilvania.ro/mdrr

— Dar domnișoara Maria Cordea, ce vederi are în chestiunea aceasta? întrebă Riga cu îndrăzneală.

— In chestiuni politice, fie cât de patriotice, ce vederi poate avea o fată tânără? Eu nu doresc decât bine țării noastre... Dumneavoastră, bărbaților, vă cade sarcina d'a luptà pentru aceastà... răspunse Maria, roșie la față, nedumerită că Riga i-a adresat ei cuvântul, așa de odată, fără tranziție, fără legătură.

— Prea bine, domnișoară, zise Riga, emoționat.

— Fata mea știe pedagogia și economia casnică, zise Cordea, râzând.

— Și muzica, de sigur... E tot ce poate fi mai frumos... îndrăznì iar, Riga, — ceeace făcù pe Costin să se uite la el... lung...

— Dec! făcù el, în gând... S'a desfoit, onorabilul, ca varza.

— Puțin, răspunse Maria.

— E prea modestă, — zise Cordea: — n'o crede, tinere. Din potrivă, rivalizează cu domnișoara Barbu, care e artistă dejà.

— Complimentele mele, domnișoară..., i se adresă Riga, iar glasul părea că-i ese înnăbușit din gât.

Constanța privi și ea mai lung la Riga, mirată d'atâta vorbă din partea lui; însă chipul acesta ce-i păreà ei prea caraghioz, o făcù să zâmbiască.

Intre acestea, se aduse fructele.

Riga luă un măr mare, îl curăți repede și rugă pe doamna Cordea să primească o jumătate, iar pe cealaltă o dete Mariei.

Curăți repede altul și dete doamnei de gazdă, întinzând apoi, cealaltă jumătate, Constanței.

Constanța, care începuse dejà să mănânce o pară, îi mulțămì și nu voì să ia...

— Imi pare rău că mă refuzi, domnișoară.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Ca să nu ziceți că vă refuz, primesc, și, punând-o pe farfurie, o uită acolo.

Până să vie cafeaua, se deschise vorba despre teatru, în urma întrebării ce făcuse doamna Cordea, doamnei Barbu, dacă merge în seara aceea la teatru, căci au dumnealor lojă.

Domnul Barbu răspunse că nu-i prea place teatrul național, unde rolurile se împart după favoare, așă că de acî rezultă reaua executare a piesei în totul ei, și a multor roluri în parte.

Aceasta făcù pe Riga, ca inteligent observator și ca cunoscător în ale artei, să compliniască cele zise de Barbu, să espue starea literaturei noastre dramatice și invaziunea multor lucrări sarbede ale repertoriilor franceze de pe la teatrele d'a treia mână.

Odată ce'și pierdea sfiosia, și fiind pe tărâmul cunoștințelor lui, — Riga puteà fi ascultat cu plăcere. Cuvântarea îi erà ușoară; — aveà darul chiar d'a pasiona.

Cariera de avocat puteà să-i fie, în viitor, favorabilă, măroasă.

Aprobat de ascultătorii săi, convinși și mulțămiți, Riga termină și închină paharu-i pentru o adevărată literatură dramatică națională.

După luarea cafelelor, trecură în salon, și de aci, cucoanele în camera doamnei Barbu, aceasta să se îmbrace pentru teatru, cealaltă să-și mai orânduiască părul.

Pe la orele 8 și jumătate porniră cu toții; doamnele cu fetele aveau să ocupe loja, iar bărbații să ia staluri.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

VII

— Cum îți pare domnișoara Cordea? întrebă Costin, pe Riga, în vremea unui într'act.

Riga se înroși cu urechi cu tot.

— Are niște ochi și o gură care te farmecă.., răspunse el.

— Va să zică, îți place, — zise Costin, cam apăsând pe vorbe.

— Și ce folos ar fi pentru mine dacă mi-ar plăceà, — odată ce nu pot fi plăcut de nimeni?... răspunse Riga cu chip melancolic.

Acest răspuns încîndă pe Costin; erà mai mult ca o mărturisire că i plăceà într'atât, în cât ar puteà s'o iubească la nebunie... Se gândise cu amărăciune la defectele lui fizice, — revenise la ideea lui d'întâi, — d'aceia îi vorbise așa.

— Mi se pare că ai și îndrăgit-o dejà, — grăi Costin cu ironie.

Riga se mulțămi să ofteze și să răspundă:

— Să lăsăm asta, Costine; n'am ținut nici odată la lucruri de neîndeplinit.

Costin privi lung la el, apoi își zise:

— Nu e nimic. Ori cât ar iubi-o, nu va fi în stare să-i arate vreodată. E prea timid și prea pesimist cu el însuși.

Riga nu înțelese nimic din piesa ce se jucà. Il cuprinse o întristare, așa de adâncă, încât îi întunecase fața și privirile.

Între acte, abia îndrăznia să se uite spre loja în care se afla Maria Cordea; îi erà teamă că-l va ghici toată lumea.

După actul al IV-lea, ne mai putându-se răbdà pe sine singur, ieși din stal, fără să zică ceva lui

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Costin sau celorlalți, și, luându-și pardesiul dela vestiar, o porni acasă.

Ajuns aci, singur precum era, — se întrebă: ce avea? Ce simțire anume îl turbură? Să fi iubind pe Maria Cordea? Dar cum să-i fi inspirat, această fată pe care o văzuse pentru întâia dată, un simțimânt atât de puternic?

Nu văzuse însă pe Constanța mai întâi?

Nu i se aprinsese inima, închipuirea? nu simțise atâtea mișcări deosebite în sufletul său și apoi dorința de a fi bine îmbrăcat, de a i se face plăcut prin vorbire și prin satisfacerea unor aparențe la care se gândise cu deamănuntul, în cele trei zile până să se ducă iarăș pe acolo?

— Atunci, cum de mi se duce inimia spre astălaltă? — se întrebă el, cu capul între mâini. Să fi trecut eu oare prin toate acele simțiri, numai unde văzusem pentru întâia oară, așa de aproape, o ființă frumoasă, căreia apoi putusem să-i și vorbesc? Constanța, atât numai că'mi va fi desfăcut coardele simțirii, că le-a descoperit existența și putința de a întocmi romanța amorului?

„Ori eu sunt așa de nestatornic încât o imagine de ieri șterge în mine, imaginea nouă de astăzi?

„Nu mă pricep... Atâta schimbare, într'un timp așa de scurt; atâtea emoțiuni deosebite!

„Pe care din două iubesc? Pe care din două voiu iubi mai mult? Căreia voiu da toată puterea adorațiunii și devotamentului de care mă simt în stare? Ce nebunie! urmă gândul său, după câteva momente... Ori care ar fi iubita preferată, — la ce mi-ar folosi?... Eu nu pot fi iubit... Sunt urât, caraghioz, fără nici o calitate în mine, și sărac după toate celelalte...

„Nu era mai bine liniștita mea viață de mai 'nainte?“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Şi cu necaz fără seamăn pe sine, se aruncă într'un colţ, cuprinzându-şi capul în mâini şi rămânând multă vreme în amorţire.

De sigur, că în astfel de stare sufletească cugetările lui erau diferite cu totul, nehotărâte şi succedându-se cu repeziciune cu care se succed scenele fantastice într'un somn greu, al unui om bolnav de friguri.

De sigur că, într'o stare cu totul normală, putându-şi aminti cu deamănuntul şi căutând să-şi esplice asemenea turburare bolnăvicioasă, s'ar fi mirat el singur sau ar fi cercat să se convingă că e de un temperament nervos peste măsură, lucru ce până atunci nu-l cunoscuse.

Cu încetul, sgomotele de trăsuri se sfârşiră, în liniştea somnului şi a odihnei, în care se învăluise capitala.

Patru lovituri metalice, urmându-se la un spaţiu egal de timp şi care arătau cele patru lovituri ale unei ore, apoi, două lovituri mai tari răsunară la ceasornicul unei biserici apropiate.

Riga ridică capul repede şi ascultă fără să înţeleagă acele sunete.

Işi dădù apoi socoteală şi se uită la ceasu-i de brâu.

— Două! — zise cu glas tare; pe urmă, se desbrăcă, stinse lampa şi se culcă.

Gândurile confuze îl chinuiră până ce adormi.

Erau ceasurile 8 când se deşteptă, puţin cam ameţit, ca dup'o beţie, când omul îşi simte oasele frunţei ca apăsate de nuştim ce greutate.

Apa rece, cu care-şi udă bine capul, îi limpezi mintea, şi, în timp ce se îmbrăcà, îi învoi să se gândiască la emoţiunile zilei de ieri.

Gândindu-se la Constanţa, i se părù c'o vede cu zâmbetul ei răutăcios pe buze, râzându-şi de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

el; — inima nu-i bătù. Erà frumoasă fata, dar...

Aci i se oprea cugetarea. Voià să-şi esplice acel *dar*, însă nu puteà.

Nemărginirea n'o pătrunzi, necunoscutul nu ţi-l apropii adese ori, decât prin ipoteze; aci nici ipoteze nu puteà să facă.

Mai târziu poate îşi va esplicà această curioasă neputinţă d'a judecà; acum nu erà în stare decât să ià lucrul cum îl găsià şi cum se găsea el însuşi.

De îndată ce sfârşi, în modul acesta vag, cu imaginea Constanţei şi cu impresiunea ce dânsa îi făcuse, — ca lucru preursit i se înfăţişà chipul Mariei, bine-voitor şi dulce; — inima îi ticăi de câte-va ori în şir mai tare şi simţi că par'că i se duce sângele din faţă, ca apoi să-l simtă năvălindu-i cu putere spre cap şi arzându-i obrajii.

Se privi, involuntar, în oglindă. Erà roşu ca para focului.

Işi puse mâna pe inimă şi rămase gânditor câte-va momente.

Gazda intrà şi-i aduse cafeaua cu lapte; i-o aduceà, ea însă-şi căci se apropià ziua de plata chiriei.

— Bună dimineaţa, domnule Riga; dar ce ai de eşti, nu ştiu cum? îi grăi.

— Nimic, cucoană, căci durerea de cap ce-am avut aseară nu cred să-mi fi lăsat urme pe faţă.

— Uite, n'ai ştiut să fi luat şi să-ţi fi turnat la moalele capului, spirt de melisă amestecat cu spirt de ţipirig... Nu ştii cât e de priincios.

— Mulţămesc; voiu încercà, dacă voiu mai suferi...

— De!... eu ţiu la dumneata, nu că eşti chiriaş vechiu al nostru, dar pentru că eşti băiat de treabă...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Mulțămesc, mulțămesc...

Gazda ieși, în urma acestor laude ce adusese chiriașului său, ca supliment la cafeaua c'un corn.

Riga își făcù de lucru, înteletnicindu-se cu gustarea și înlăturând de astă dată să se rostească față cu el în privința plăcutei simțiri ce-i da amintirea Mariei.

Pe drum, când se ducea la curs, întâlni pe Costin Barbu, călare pe un cal minunat.

— Salutare, amice... îi strigă acesta dela distanță.

Riga îl salută și trecù înainte, fără a se opri.

Atunci, îi veni în gând:

— Frate, par'că mă tot întrebà Costin, aseară, dacă îmi place domnișoara Cordea ?... De ce mă întrebà ?.. Și, stăi... Tonul lui era cam ironic, par'că, ba chiar înciudat, pe cât nemoria îmi învoește să-mi aduc aminte...

După un moment:

— Oare nu va fi iubind-o ?... se gândi... La întrebarea aceasta, inima i se strânse, ca răspuns. Era sințimântul geloziei.

— Ei, și dacă o va fi iubind ?... Ce rău mi-ar face ?...

Își puneà și această întrebare, tot de florile mărului, căci dragostea îl încoltise, căci inima i se lipise de Maria, căci devenià gelos. Necurmat, toată ziua aceia, fù cu alt soiu de ghimpe în inimă: neodihna ce o dà gelozia.

Ideea că Costin iubià poate pe Maria, îl chinuià și-l făceà să simtă c'o iubește și el.

Ghiața fusese groasă, dar acum se rupsese și se topise foarte curând, la puterea focului iubirei ce sbucnise în inima lui.

Pe la orele șase trecute, întâlni pe domnișoara Cordea cu muma ei, plimbându-se în trăsură.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Le salută cu grabă, dar și cu stângăcie, înroșindu-se până în abul ochilor.

Apoi, o urmă pe Maria cu privirea până ce trăsura se depărtă, amestecându-se între alte atâtea ce străbăteau calea Victorei.

Se căută în buzunar. Avea zece franci la el. Ce bucurie! Chemă un birjar, se urcă în trăsură și o luă spre șosea.

— Desigur c'am s'o întâlnesc își zise el.

I se părea că trăsura merge prea încet și-i venia să sară dintr'însa, închipuindu-și că el ar merge mai repede pe jos.

Se mai astâmpără puțin. Pe urmă, cu cât s'apropia de șosea, simția inima svâcnindu-i iar cu mâinile tremurându-i de multă nervozitate, nu știa ce să facă.

In sfârșit, ajunse. Aci, își încordă atențiunea și, cu priviri de vultur, căta să vadă printre mulțimea trăsurilor într'un pururea dute-vino, trăsura ce o ducea pe Maria...

In numărul celor ce se aflau stând la rondul al II-lea, eră și cea căutată...

Potrivi așa ca birjarul să treacă pe lângă Maria și să oprească ceva mai la vale.

In trecere, o mai salută odată, și începù apoi să se tot uite înapoi, la domnișoara Cordea, în așà chip însă care să semene a întâmplare.

Copila luă seama și se simți măgulită dar luă seama și doamna Cordea și, când văzu că Maria se uită le Riga de două, trei ori în șir, — făcu semn vizitiului să plece.

Riga n'avù curagiul să pornească după trăsură. Erà destul pentru ziua aceea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

VIII

După două zile de ploaie, timpul senin se întoarse,

La ora șease Riga se afla la șosea, unde stete până la șeapte trecute, fără să-și vadă trecând măcar, idolul căruia se hotărâse a-i închină vieața și aspirațiunile.

Se întoarse mâhnit și la Episcopie dete drumul birjei Tocmai voia să coboare strada Calvină, când auzi strigându-i-se numele. Se opri căutând înapoi.

— Treci fudul și cu capul plecat, fără să-ți vezi prietenii, hai? îi zise Costin, venind lângă el și întinzându-i mâna...

— Ba să zici, fudul!... răspunse Riga, cu chip trist... Sunt necăjit zi mai bine.

— Necăjit? Auzi dumneata?... Și care-i pricina, mă rog? Ia să vedem?...

— Pricina? — zise Riga, codindu-se d'a i-o spune. Tot aceea. — adaose el, zâmbind. Se hotărâse la moment să tacă, amintindu-și de bănuiala că ar fi iubind Costin pe Maria.

— Tot aceea? atunci o pricep: n'ai întâlnit de sigur pe doamna și domnișoara Cordea!... Hoțule! Par'că n'am aflat, socotești, că le-ai urmărit la șosea, acum trei zile, și că trăgeai fetei vârtos cu ochiul?...

Riga se înroși ca sfecla și rămase încurcat.

— Ei, să lăsăm chestiunea asta... Văd că te ai înroșit, ca un stacoj, și eu nu voiu să pătrund ceeace se ghicește prin surprindere și se află întru cât-va printr'un nevinovat spionagiu, căci... eram și eu la șosea...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Ei, ce-ți închipuești și tu! — găsi el puterea să răspundă c'un ton ce avea pretențiunea să se zică de supărare.

— Știi că mâine seară avem o serată la doamna Cordea? zise de odată Costin.

— Da? grăi Riga, cu glas cam înecat.

— Așa, răspunse Costin cu ironică nepăsare. Vom petrece în cerc restrâns, ca să încheiăm cu totul petrecerile iernii.

— Ești fericit că ai ocaziunea să te mai distrezi, putù zice Riga, înghițând de trei ori în sec.

— Și cu atât mai fericit, răspunse Costin cu vădită răutate, cu cât suntem în foarte strânsă legătură de prietenie cu familia Cordea și pentru că am copilărit, ca să zic așà, cu Maria. Uite, îți spun drept, nu mă mir că ea place tuturor, fiind-că e și frumoasă; are lipiciu; te prinde la moment de inimă.

„Cât sunt de ștrengar eu, urmă Costin, observând pe furiș efectul cuvintelor lui asupra lui Riga, îți mărturisesc, iubite prietene, că mi-e foarte dragă și văd cu plăcere că nu-i sunt indiferent... Hei, cine știe ce ne păstrează viitorul!...

Riga ascultase ca stând pe ghimpi. Fiecare vorbă îl opărià, îl împungeà cu acul. Cuvintele din urmă îl loviră greu însă: ele îi arătau, curat ca lumina, intențiunea lui Costin de-a-i ucide din față, dragostea.

Ii ziceà adecă, indirect: o iubesc, mă iubește; ține-ți inima în frâu, că de geaba îți vor fi speranțele, la urma urmelor.

Riga nu putù decât să-i întindă mâna și se depărtă repede ca zăpăcit din beție.

— Ce să-ți fac? Mi-e dragă mie mai întâi. Îți mulțămesc însă, căci de nu ți se aprindeau ție călcâele, eu nu mă deșteptam că-mi erà dragă...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cum trebue, își zise Costin, îndreptându-se către casă.

O parte a adâncului firii lui se arătă limpede: un prieten se punea de-a curmezișul dragostei lui pentru Maria, — îl lovià din nădejde.

IX

Spiridon Riga intră amărât de tot în odaia din strada Fântânii.

Schimbarea ce se făcuse în el, cu diferitele faze ale ei și care se urmaseră într'un atât de scurt timp, îl zăpăci cu totul acuma.

Va să zică, singura și suprema mulțămire, pe firul căreia începuse abia să-și înșire speranțele, dispăreà de odată.

In cercul acesta se învârtiau cugetările lui și concluziunea ce și o trăgeà erà destul de logică, avându-se în de aproape vedere caracterul lui timid și ideile ce și le făceà despre sine însuși.

— Acuma văd și mai lămurit că Maria mi-e dragă, își ziceà el, în durerea care îi strângeà inima. Costin a înțeles și, ca unul ce o iubeà mai de mult, mi-a tăiat orice nădejde, care nu apucase să încolțiască îndestul în inima mea.

„Acum nu mă mai simț în dreptul nici măcar de a o vedeà, dar încă de a urmà s'o iubesc! Cât e de frumoasă!

„Și apoi, ce puteam eu, în sfârșit, să nădăjduesc? Maria e bogată, e frumoasă, ba chiar ține la Costin, după cum mi a spus'o singur. Să zic că n'ar fi ținut la el, ori la altul; — puteam eu, și așa, — să ajung vr'odată până la ea?

„Ce sunt eu? Un biet student, care, ajutat de alții, pot să-mi formez o carieră modestă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Să zic acum, că mi am format-o, că sunt magistrat, cine ştie pe unde. Depărtat de dânsa, voiu suferi şi mai mult, de voiu iubi-o, iar ea mă va uitá, ca pe orice cunoştinţă ce trece prin vieaţa unei fete, fără să lase urmă, ca pasărea ce se vede trecând pe subt fereastră şi care, pierdută din ochi, nu o mai cunoşti, chiar d'ar trece a doua oară, căci nu ţi-a lăsat nici o impresiune.

„Dar să admit că voiu rămâneá aci, că aş da semne să merg departe în cariera mea. Mă va puteá dânsa iubi sau cel puţin a mă deosebi şi a mă preferá lui Costin ori altuia?

„Eu nu am nici măcar un exterior, o înfăţişare mai plăcută; — nu am nimic, nimic... Sunt născut poate numai pentru suferinţă; ce mi rămâne de făcut, decât să reintru în vieaţa-mi tăcută şi monotonă, de altă dată; să mă silesc să n'o mai văd vr'odată; să mă silesc s'o uit!"

Aci oftă lung şi lacrimile începură să i răsară în ochi, să-i umple orbitele şi să i se scurgă apoi pe obraji.

Plângeá, pentru întâia oară în vieaţa lui de tânăr, şi plângeá din pricina unui simţimânt abia născut.

Şi trebuiá să depărteze de el pe acest copil nevinovat de cum dăduse primul ţipăt, de aceia îl botezá cu lacrimi, îi dá de nume *durerea* şi de naşă *descurajarea*.

O săptămână întreagă nu dădu pe la cursuri, nu ieşi decât seara, la un birt prin apropiere, ca să mănânce câte ceva, căci îşi pierduse şi pofta de mâncare; nu mai cântá, nu voiá să se mai întâlniască cu prietenii.

Costin, care l căutase la Universitate, venise p'acasă pe la Riga, dar gazda, în urma recomandării

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

chiriașului său, îi spuse că Spiridon a plecat din București, — pentru câte-va zile, — unde ?... nici ea nu știa.

După săptămâna aceea, mai liniștit, dar foarte mâhnit, începù să-și urmeze cursurile și să se feriască pe cât puteà de mult spre a nu se mai întâlni cu Costin.

Mai mulți dintre cunoscuții cu cari schimbase adese ori, acum în urmă, două trei cuvinte, — îl întrebară ce are de e mai palid și se pare mai trist ca de obiceiu ?

— Am fost volnav, — răspundeà el scurt, și aci încheià convorbirea.

La masă, se duceà acum la ceasuri când știa că nu mai e nimeni dintre cunoscuți.

Inchis apoi în odaia lui, după ce cugetà fără de voie la Maria, pe care o vedeà în toate nopțile, în visurile lui, se așezà să citească.

In tot timpul cititului, altă luptă aveà de susținut cu el însuși.

Il furau gândurile, — îl ispitea o șoaptă lăuntrică, să iasă ca să vadă pe Maria trecând, s'o urmăriască, să observe unde șade, să treacă des p'acolo ca să-i prindă de veste fata și, sigur că va izbuti, prin stăruință, să fie iubit.

Se ridicà atunci, se plimbà prin odae, ieșià prin grădinița casei ; se chinuià să-și împrăștie asemenea gânduri ; — voià să uite.

Izbutià, în sfârșit, să se mai liniștească și puteà să-și vadă de citit.

Intre acestea, Paștele venind, Riga porni în Roman, la unchiul său.

Inchipuiască-și cine-va un bărbat mărunt, grăsuliu, pleșuv, cu ochii albăstrui, roșu la față, ca făptură, — iute, a cărnia mânie e trecătoare tot atât

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

de curând, bun, puțin mândru, iubitor de soția și de copii lui, — șiret și neîncrezător, față cu străinii, mai de grabă fiind în stare să prindă în capcană la nevoie, decât să fie prins, — egoist cât privià pe alții și bine voitor până la cămașă pentru ai familiei, — și va aveà portretul unchiului lui Riga.

Soția acestui om de bine, erà puțin frumoasă; își iubià copiii, dar călcà în strâchini verzi ori de câte ori puteà. Radu Riga, soțul său, nu știà nimic; el aveà credință oarbă în soția sa și aparențele îi dà cel mai mare drept la aceasta: doamna Riga se ferià cu mult meșteșug.

Copiii lor, fiind prea mici încă, — cei doi mari le muriseră, — iubirea lor se întindeà asupra lui Spiridon Riga ca asupra unui fiu mai mare al lor, cu care familia erà să se mândriască mai degrabă. Spiridon fù primit dar cu dragă inimă.

Doamna Riga observă, ea mai nainte de toate, chipul ofilit al nepotului și, când rămase singură cu dânsul, îl luă la descusut, subțirel de tot.

— Amorul te muncește, — îi zise dînsa după ce văzù răspunsurile, în doi peri, ale nepotului.

Riga oftă fără de voe, urmând însă a negà.

— De prisos, — nu mai tăgădui, Spirule. Eu îți recomand un singur lucru: nu acela d'a nu iubi, ci acela d'a iubi așà, în cât, ivindu-se vr'o piedică peste putință de trecut, să nu pici în descurajare, care ți-ar fi fatală; ori, să iubești și să te conduci în așa fel, în cât amorul tău să aibă bun sfârșit, să ți fie folositor.

„Ascultă-mă pe mine, dragă; nu umblà după fluturi, adecă după iluzii, după combinațiile unei minți visătoare, plină de imaginațiune romantică. Vremea unor asemenea lucruri a trecut. Iubește, zi-ți că iubești, fă să fii iubit, ca să te poți că-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

pătui și să duci apoi vieață mulțămitoare. Liber, pe urmă, să ții numai la nevasta ta și să fii fericit, văzând că și ea ține numai la tine; ori să-i treci cu vederea oarecare greșeli..., și să cauți a te răzbună în altă parte..."

Spiridon ascultă, cu fruntea plecată și cu nedumerire, logosul mătușei sale.

— Nu răspunzi nimic, i se adresă iar doamna Riga, văzându-l că tace.

— Nu răspund, mătușică, pentru că nu știu ce să răspund, îi grăi el.

— Ba pentru că ești ascuns; nu-ți cunosc eu, ce crezi, caracterul?

Cuvintele acestea le zise cu ton de supărare. Îi plăceà totdeauna să vadă că vorba ei e simțită și aprobată de lumea ei. Măgulirea îi făceà bine. și acel ce știà s'o măguliască, s'o facă să-i vibreze coarda simțitoare, erà favoritul ei, erà preferat.

Spiru își aduse aminte, și pentru că știà influența ce are doamna Riga asupra bărbatului ei, și pentru că era susținut de dânșii, se hotărî, în contra obiceiului său, să zică ceva care să placă mătușei sale.

Erà întâia oară când dânsa îi făceà onoarea să vorbiască cu el, în așà intimitate, considerâdu-l ca bărbat, căutând să discute cu el..

Ne măgulind-o, în asemenea caz, se expuneà poate să nu i se mai trimită bani, când erà să aibă nevoie. Și apoi, doar îi spusese doamna Riga, că ea stăruise să-i se trimită în grabă paralele de care avusese trebuință, acum în urmă.

— Te înșeli, mătușică, îi răspunse el; nu sunt ascuns, dar mă feresc să am o opinie în cestiuni despre care nu-mi dau bine seama. Ori cum, aprob ideile dumitale pozitiviste, singurele care par a legà și a deslegà simțimintele și interesele, făcând pe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

om să le confunde și să nu le priceapă decât ca fiind unele prin altele. Nimic mai adevărat decât: „ce e în mână, nu-i minciună..“ Și eu mă aflu de multe ori în luptă cu gândul, cu judecata, ca să-mi limpeziască situația și să văd care din amândouă căile e mai bună. Une ori, îți spun drept, mi se pare mai nemerită aceea a credinței în oameni și în iluzii; alte ori, și aceasta foarte des, mi se pare mai reală și mai ușor de ajuns, calea ce-mi arătași dumneata... Sunt sigur că voiu ajunge să iau pe asta din urmă... Imprejurările și obiceiurile lumei hotărâsc mai de grabă și mai temeinic orice acțiune a noastră, nu-i așă mătușică?...

— Așa-i, dragă Spirule; vezi prin urmare că am dreptate. Pe cine iubești, cred că poți acum să-mi spui, și ce speranțe ai?

— Nu știu încă, dacă în adevăr iubesc mătușică, ori dacă...

— La vârsta ta să nu știi ce voești, și să nu-ți esplici ce simți?... Nu fii ascuns, hoțule...

Iarăși vorba că sunt ascuns!... Ce, dumitale adecă nu ți s'a întâmplat nici odată să nu-ți dai bine seamă de-o simțire nouă?... Poate sunt obraznic mătușică, însă.. te-aș puteà întrebà: când ai iubit pe unchiu, de pildă, ai știut numai decât că l'ai iubit, fată tânără cum erai?...

Mătușica se încurcă puțin... Nu iubise pe unchiu, ci pe altul, — după căsătorie. Fusese primul său amor, dar erà dejà femee, îi cunoșteà dezlegarea, își dà socoteala că iubește și este iubită.

— Ai dreptate, sfârși ea, ca să iasă din încurcătură. Iubești, ți-o spun eu, și mă prind că stai ca pe cărbuni în Roman.

— Nu prea, termină Riga.

— E deștept și șiret. O să știe el să trăiască,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

se gândi doamna Riga. Apoi îl puse să cânte, — ceeace el primi cu grabă ca să schimbe vorba.

Rezultatul acestei convorbiri fù priincios lui Riga, pentru că-l făcù să cugete mai limpede, mai rece, la starea lui sufletească faţă cu ce trebuia să fie în viitor.

— Imi voiu ucide inima, fu hotărârea lui! mă voiu arătà nepăsător d'acum, îmi voiu căutà numai de studii, ca să ajung departe, şi voiu ajunge!

X

Porni în Bucureşti cu 200 lei mai mult, pe lângă banii ce i se dà lunar. Mătuşica se arătase generoasă.

Riga păreà că se mai liniştise. Timp de o lună nu se gândi decât la esamenul al doilea ce aveà să dea în toamnă şi pentru care citià cu înverşunare.

Iată însă că într'una din serile primelor zile din Maiu, se pomeni cu Costin Barbu că intră ca o furtună în odaia lui.

— Te-am prins, în sfârşit! strigă acesta, şi începù să-i strângă mâinile cu tărie de mare prieteşug. Ştiu acum că te ascundeai de mine, am priceput chiar şi pricina. Eşti băeat cu judecată, Riga; ai preferat să te chinueşti decât să cânţi cu vioara unde altul cântà dejà c'o orchestră întreagă...

Riga, nemulţămit, surprins apoi, ascultà torentul de cuvinte fără să îndrăsnească a-şi retrage mâinile din ale prietenului său şi a-l întrerupe.

Barbu i le lăsă singur, după ce sfârşi, şi se aşeză lângă el,—urmând cu a doua parte.

— Ştii cum te-am aflat? Cercetând serios pe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

doamna gazda ta. Ea mi te-a trădat în regulă spuindu mi poruncile ce-i dădeai. Ţi se făcuse dragă Maria, nu-i aşa? O pricepusem, — d'aceea am căutat să te previu de neizbândă, făcându-te să vezi iubirea şi simpatia ei pentru mine... Ţie ţi-a venit rău; — eră firesc... Îmi va veni şi mai rău mie, acuma, şi ştii de ce? Pentru că plec la sfârşitul lui Maiu la Paris, şi prin Octombrie încep cursurile la Universitatea d'acolo. Tată-meu a vrut'o mai înainte ca mine; eu am aprobat cu multă grabă, de frică să nu-şi întoarcă gândul. Inchipueşte-ţi acum, să mă despărţesc de Maria, căreea i-am mărturisit iubirea mea şi care mi-a dat cel mai simplu dar şi cel mai pătrunzător răspuns, că, şi dânsa de mult simţiă ceva neobişnuit pentru mine... Sunt fericit, înţelegi tu, dar şi mâhnit... Am convenit însă să ne scrim şi, după întoarcerea mea cu titlul de *doctor*, să ne căsătorim.... O! ce frumos lucru... Însă, eu amorezat până în acest grad!... Pe onoarea mea dacă m'aş fi crezut capabil!... Ei, dar tu ce mai faci? Egoist ce sunt. Vorbesc numai de mine, şi încă despre ce!... Mă ierţi?

Riga schimbase mereu feţe-feţe, trecând dela roşu la galben, dela mânie la speranţă... dela speranţă la descuragiare. Barbu plecă? Va să zică rămânea singur, gata să-şi încerce norocul.

Dar când auzi că Maria mărturisise lui Barbu că-l iubeşte, rămase ca zdrobit... Răul ce simţi, rău pricinuit de Barbu, rău redeschis şi adâncit acum după cât-va timp de letargie, tot de Barbu, îi sfărâmase ceva par'că în suflet... De astă dată, trebuiă să renunţe hotărâtor...

Când îl întrebă Barbu: ce mai face? — se ridică repede, căci îl ardeă locul pe care şedeă şi răspunse înecat, privind în altă parte, ca să nu-i fie zărită turburarea:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Eu, ce mai fac? Fù o pauză. Mă prepar de esamenul al doilea... adaose cu liniște.

— Așà? zise Barbu... Intr'un fel, bine faci: studiul depărtează ideile care... multe idei, în fine. Mergi să ne plimbăm?

— Unde? întrebă Riga fără a-și dà tocmai bine seama.

— La șosea; sunt cu dogkartul la poartă... Haide...

Atunci Riga făcù asupră-și o repede silință spre a-și strânge la un loc ideile care par'că plutiau împrăștiate și fără vre-o noțiune precisă a situațiunii de față, — și se gândi că ar puteà întâlni pe Maria.

— Nu merg, răspunse el apoi.

— De ce?

— Aștept pe cine-va la orele 7; uite, peste o jumătate de oră chiar.

— Atunci, la revedere... Vino mâine la noi să prânzești.

— Poate; nu știu sigur.

— Te aștept până la 10 jumătate, rosti și ieși, scuturând cu putere mâna lui Riga.

Acesta rămase pe gânduri. Dà, cum dà însă, și necurmat îi venià în minte ideea că Barbu plecà... La ce-i folosià? Nu-și dà nici o speranță și cu toate astea nu se puteà depărtà de-o cugetare care i făcea bine.

A doua zi, se sculă voios. Se mirà de această bună stare a ființii sale.

La 10 ieși, se uità încotro s'apuce și se hotărâ să se ducă la Barbu. Il trăgeà inima într'acolo; urmă acestei nepricepute înclinări.

Trebuià să treacă, pe drumul cel mai scurt, pe dinaintea casei familiei Cordea. Apucă acest drum.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Când ajunse în dreptul porții, tocmai ieșiă un landou. Așteptă.

Inima îi bătù puternic. In trăsură erau doamna și domnișoara Cordea. Le salută cu mâna tremurătoare.

Curierul, care tocmai atunci trecea, își scoase șapca și întinse doamnei Cordea o scrisoare.

Trăsura se opri și doamna Cordea o luă.

Riga nu se putuse mișca din loc până aci. Voi să treacă, văzând că trăsura stă, și salută a doua oară, pironind ochii la Maria, pe care o văzù înroșindu-se și răspunzându i la salutare.

Doamna Cordea, care ridicase atunci ochii de pe scrisoarea a cărei adresă o citise repede, privi la el și esclamă:

— Domnul Riga, îmi pare...

Riga se opri și salută din nou...

— Da, doamnă, și fericit că vă întâlnesc...

— Incotro? — îl întrebă ea zâmbind.

— Sunt învitat la masă la domnul Barbu.

— Așà? Acolo mergem și noi... Ne faci plăcerea să ne însoțești în trăsura noastră?

Lui Riga i se părù că s'a deschis cerul și că vede în aer jucând mii de stele de toate culorile.

— Primesc cu recunoștință doamnă... deși e prea mare îndrăzneală din parte-mi, zise, cam înecându-se.

Se urcă și se așeză pe băncuța de dinaintea landoului.

Vizitiul porni.

— Ați fost afară din București de nu v'am văzut? întrebă doamna Cordea.

— Da, am fost bolnav întâi și convalescența mi-am făcut'o în Roman la fratele tatălui meu, singura rudă ce am.

— Dar ce-ați avut?...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Friguri tifoide... O! am fost foarte greu bolnav...

— Se vede. Sunteți palid și parcă tremurați și acum...

Tremură în adevăr, văzându se aproape de Maria ai cărei ochi mari, negri și frumoși aruncau din când în când asupra lui priviri, — săgeți fermecătoare pentru el.

— Vorbiam adesea cu domnul Barbu despre dumneavoastră, și el, ca și noi, erà îngrijat de-o dispariţiune așà de neesplicabilă.

— Vă interesați de mine? răspunse Riga, duios impresionat, de mine care nu însemnez nimic și care...

— Dimpotrivă, domnule Riga, un tânăr deștept, cinstit, apreciat în mod mai mult ca satisfăcător de către domnul Barbu, inspiră încredere și simpatie.

— Cum să vă mulțămesc, doamnă, de multa bunătate ce-mi arătați?... răspunse Riga, înroșindu se de astă-dată de o tainică plăcere, care-i făceà inima să joace valțul unei speranțe dulci.

Privi la Maria. Copila se uità la el, în acel timp. Privirile lor se întâlniră și i făcură să se și înroșiască, după cum se întâmplase la masa domnului Barbu, întâia oară.

— Domnișoara Cordea a fost bine? i se adresă el, silindu-se a-și dà înfățișare mai liniștită, cât și spre a vorbi cu ea.

— Da, răspunse Maria, privind la dânsul cu sfioșie.

— Imi pare bine, domnișoară, pentru că sănătatea e cel mai prețios lucru.

— Mulțămesc, răspunse Maria.

Ajunși pe calea Victoriei, aproape de magazinul lui Gebauer, doamna Cordea strigă:

— Apropo... Vrei, Mario, să rugăm pe domnul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Riga să-ți ia acum notele de care ai luat însemnare?

— Bine, răspunse Maria. Domnul Riga va fi însă așà de bun să nu se supere?

— Ce vorbă, domnișoară! să mă supăr când am fericita ocazie d'a vă servi?

Și făcù semn vizitiului să opriască.

Luă însemnarea și, fără să aștepte pe doamna Cordea să scoată banii, sări și intră în magazin.

Cerù bucățile însemnate, și pe deasupra un caet frumos, care cuprindeà mai multe bucăți de operă și romanțe.

Erà un dar ce cugetase, la moment, să-i facă Mariei.

Reveni, și le înmână domnișoarei Cordea. Trăsura porni.

— A! dar acesta, făcù ea, uitându-se la caet, nu erà între cele însemnate de mine.

— Nu, dar fiindcă cuprinde multe bucăți alese, — îl am și eu și le cunosc valoarea, — mi-am permis să-mi fac plăcerea d'a vă rugà să-l primiți... din parte-mi.

— A!... îmi pare rău... De ce faceți așà?... zise muma.

— Dacă vă pare rău, mă mâhniți doamnă, zise Riga. Incuragiați mai bine pe domnișoara să aibă bunătatea a-l primi.

— Ar fi o nepoliteță, să-l refuze.

— Mulțămesc, zise Maria cu plăcere vădită... Nu aveam această colecție.

— Atunci sunt și mai mulțămit.

— Cunoașteți bine muzica, precum văd, i se adresă Maria.

— Puțin, puțin de tot, răspunse el zâmbind cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

modestie. Când sunt trist, şi aceasta adese ori, muzica mă distrează.

— Pe piano sau vocal, o cunoaşteţi ?...

— Vocal, d-şoară... Însă, prea puţin, ca *dilettante*...

Ajunseră la Barbu.

XI

Se poate închipui surprinderea lui Costin, când, ieşind fuga, — văzù pe Riga cu doamna şi domnişoara Cordea ? De sigur că nu. El, omul ieşit în lume, se zăpăci atât, la vederea acestui lucru, că nu se grăbi să ajute nici doamnei Cordea, la coborâre, nici Mariei.

Riga făcù aceasta cu tragere de inimă. Când simţi mâna Mariei într'a lui, un fior îi trecù prin inimă şi o tremurătură prin braţul care ajutà Mariei să se coboare.

Maria n'o observă, căci mişcarea braţului prin sărirea ei de pe pragul landoului, pe treapta scărei de piatră, — fusese mai mare şi nimicise tremurul pricinuit de emoţiune.

Simţi însă strângerea de mână, mai mult involuntară, din partea lui Riga.

Costin îşi dobândì iute sângele rece şi cu politeţa-i obişnuită întroduse în casă pe musafiri.

Lui Riga nu voì să-i întindă mâna, fapt ce nu-l lovì, pe acesta, de fel.

El erà fericit ; uitase pentru moment tot ce puteà să existe între Maria şi Costin.

Cum de se interesà doamna Cordea într'atâta de Riga ? Întorcându-ne puţin în urmă, putem aflà.

Lipsa lui Riga erà des comentată în familia lui Barbu, unde acesta pururea deschidea vorbă despre el.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Pururea avocatul lăudă pe Riga, cu căldură, și într'o zi își arătă intențiunea ce avea pentru tânărul lui prieten: „dacă ar primi, l'aș luà secretar al meu. Cu modul acesta s'ar deprinde mult mai curând cu practica profesiunii de avocat. Mie-mi place băeatul acesta".

Și în adevăr, simpatia care merge până chiar la iubire și la cea mai strânsă prietenie, nu se esplică de multe ori, destul de bine.

Oamenii inteligenți și instruiți însă ghicesc iute un talent și-l apreciază. Ar fi nerozie pentru acel ce ar crede că defectele fizice ar influența aprecierile bune ale unor astfel de oameni.

Domnul Barbu studiase pe Riga. Văzuse că, de pare curios la figură, aceasta provenià din stângăcie, din izolarea în care el stătuse până atunci, și că, nu se formase încă destul, ca bărbat.

Treaba femeilor, să esamineze un exterior și să declare că e plăcut, sau contrariul.

Domnului Barbu îi plăcuse calitățile intelectuale ale lui Riga și își pusese în gând să-l ajute a se pune mai curând pe cale.

Un diamant rătăcit nu e văzut, când cine-va nu obișnuește să se uite pe jos și în lături. Când i se pare c'a zărit ceva luminând și caută să-l puie mai curând la un obiect de preț — diamantul are îndoită valoare: aceea că e pus la locul lui și cu un ceas mai curând.

Și prin stăruința sa proprie, un om hotărât și energic, ajunge; dar mai încet și mai cu multă silință. Adese ori în această silință prea mare, cheltuește prea mult din puterea intelectuală, — prin urmare și din cea trupească.

Apreciat, ajutat, mânat, meritul înaintează cu tărie concentrată.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Mai toate talentele astfel s'au putut manifestà şi înălţà! astfel e istoria multor glorii ale tutulor ţărilor.

Copacul tânăr, vădit e că cuprinde tărie şi că va dà roade. Propteaua îl apără de vânturi puternice şi-i lasă timpul să se dezvolte, fără zdruncinări.

E rău când propteaua susţine copaci care nu pot dà roade; e rău când intervenirea influenţelor încuragiază pe ambiţioşii seci, îi suie unde nu le este locul şi-i ţin unde stau cu îngâmfarea, în locul celor ce ar trebui să stea acolo cu meritul dovedit.

Doamna Cordea văzând interesul ce domnul Barbu poartă lui Riga, se simţi pe negândite cuprinsă de aceiaşi simpatie.

Şi poate, aceiaşi gândire tainică avea fiecare, privind în viitor apropiat când Riga, *fiind ceva*, putea să aspire la mâna fiicelor lor.

Părinţii sunt pururea cu ochii pe aşa tineri, când nici un prejudiciu nu le turbură vederea.

XII

După întrebări numeroase din partea familiei Barbu, la care Riga răspunsese în acelaşi chip, ca şi doamnei Cordea, — spre marea mirare a lui Costin, — trecură cu toţii la masă.

Costin aflase chipul cum se brodise să vie Riga în trăsură cu familia Cordea, şi se cam liniştise.

In vremea mesei însă nu înceţă să observe pe Maria şi pe Riga.

Situaţia adevărată a lui Costin faţă cu Maria nu erà tocmai aşa cum i-o spusese Costin lui Riga.

Costin mărturisise, în adevăr, domnişoarei Cordea că o iubeşte şi că dorul său e căsătoria între ei,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

după venirea lui din streinătate. Copila îi răspunsese, cu simpatia ce simţeă pentru el, din copilărie, că voind părinţii ei, dânsa va primi cu plăcere.

Cu simţire mai puternică inima ei nu vorbise în favoarea lui Costin.

In vremea mesei, se începură şi se lăsară nesfârşite, mai multe subiecte de vorbă.

Riga, care urmă unei mânări lăuntrice foarte imperioasă, vorbi cu Constanţa şi cu Costin, în aşa fel, că amestecă în vorbă şi pe Maria.

Pe nesimţite, către sfârşitul prânzului, convorbirea aceasta deveni generală şi aprinsă, fiecare căutând să aducă argumente cât mai convingătoare, pro şi contra felului cum se face instrucţiunea şi educaţiunea fetelor în şcoalele noastre secundare cât şi în pensionatele private. Constanţa studiase la „Călugăriţe", Maria, în şcoala Centrală.

Riga critică programele prea încărcate şi luxul în studiu, nepotrivite cu poziţiunea socială ce au părinţii fetelor şi pe care o vor aveă fetele, silite adeseori de părinţi ca să se mărite cu oricine; aceasta pentru şcoalele noastre secundare.

Pentru pensionate private, cum e al călugăriţelor, ziceă că: părinţii marei majorităţi a fetelor, fiind bogaţi, luxul în studiu mai merge, dar în educaţie nu, pentru că se negligiază ştiinţa casnică, trebuitoare fetei, oricât de strălucită poziţie ar aveà ca femee.

Constanţa ziceà:

— Aveţi dreptate până la un punct; însă, nu trebue ca părinţii să îngrijească şi ei să deà fetelor această aplicare, să complecteze ceeace începe şcoala?...

— Da, răspundea Riga — e şi grija părinţilor, — dar când şcoala deprinde într'un fel pe eleve,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

părinții cu greu pot izbuti să le insufle gustul de a fi bune casnice.

— Domnul Riga cred că are dreptate, afirmă Maria. Aceasta înflăcărà și mai mult pe Riga.

Costin nu puteà să ție cu prea multă seriozitate asemenea discuții. Se plictisise dar curând și începù apoi cu ironiile.

— Mi se pare că nu te interesează tocmai mult serioasa educație a femeei ?... îi zise Maria zâmbind.

— Ca pe domnul Riga, — de pildă ? răspunse Costin cu răutate. La Ateneu, da ! aci însă, la mâncare, mă face să rămân flămând, adaose el, râzând...

— Văd, dimpotrivă, că ai luptat vârtos cu bucatele, îi zise domnul Barbu.

— Aceasta dovedește c'a glumit mai mult, de cât a discutat, zise Riga... Pe urmă, bătându-l ușurel pe spinare, îi zise: La Paris, vezi, caută de studiază și programele școalelor Statului și pe ale celor particulare, și, când te vei întoarce, să publici studiul tău pentru a servì guvernului ce va fi pe atunci....

— Voiu avea în vedere, de voiu aveà timp d'ajuns, răspunse Costin cu mutră cam vădită de contrarietate.

Trecură în camera cu pianul.

— Ce e caetul ăsta ? întrebă Constanța pe Maria, — și-l deschise.

— O colecțiune de bucăți pentru piano, după cum vezi... Mi-a dăruit-o domnul Riga, adaose încet.

— Riga ?... Zău ? De ce nu 'și-a pus și portretul pe prima pagină ? — râse Constanța.

— Ei, de ce îți râzi de dânsul ? ce ai cu el ?... un băiat bun și instruit ca dânsul ?

— Instruit, da ; urât foc însă...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Urât?... Nu tocmai. In sfârşit...

— Când un om ne face daruri trebue să-l apărăm...

Riga urmărià cu coada ochiului pe fete, cari, răsfoind caetul, vorbiau pe şoptite.

Costin îşi dresese părul la oglindă, cravata, iar apoi veni lângă ele...

— A! frumos caet, — esclamă el... Caet de note?... Domnişoară Mario, te rog „frumos“ a ne executa cevà din el...

— Abia astăzi e luat şi n'am avut timp, răspunse Maria.

— Da, caetul i l'a oferit azi domnul Riga, zise doamna Cordea.

— Aşa? făcù Costin surprins... Ei, — al dracului! îşi zise în gând, — e mai şiret, mai „galant“ decât îl socotiam; serioşii ăştia sunt mari ipocriţi...

— Să-l rugăm mai bine pe domnul Riga să cânte, — dacă e bine dispus, grăi Maria. Dumnealui are un caet la fel, şi trebue să fi cunoscând bucăţile dintr'însul.

— A! domnişoară Cordea, — am un glas foarte... nu ştiu cum să zic. V'am spus că sunt începător; îmi place muzica şi o cânt numai pentru mine...

— Apoi nu merge aşà, domnule egoist, — dacă cunoşti muzica, îi zise domnul Barbu. Dacă stomacul îţi dă voie, cântă şi nu mai face până într'atâta pe modestul...

— După glasul care îl are în vorbă, trebue să fi cântând bine, — zise doamna Barbu.

Riga privì la Maria. Ochii fetei esprimau vădit dorinţa d'a-l auzì.

— Nu vă refuz, zise el, dar vă rog să nu vedeţi în mine un artist.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Bine, atunci vom vedeà în tine un lăutar... zise Costin.

— Fie şi lăutar, răspunse Riga ironic.

— Vă ascultăm zise Constanţa; eu vă voiu acompanià; ce bucată alegeţi?...

Riga luă caetul, căută şi apoi îl aşeză dinaintea Constanţei, pe poliţa pianului.

— „Crucifixul" de Faure? grăi Constanţa. Frumoasă bucată — şi începù.

Riga ascultă preludiul. Inima i se bătea... Se temeà să nu deà „chix", de emoţiune.

Maria rămăsese în picioare lângă paravanul de dinaintea sobei.

Ceilalţi s'aşezară, gata d'ascultat.

Constanţa dădù semnalul. Cu voce limpede şi sonoră de bariton, nesigură-la început din pricina emoţiunei, Riga începù.

Pe urmă, pasionat de muzică precum erà. uitând pe cei ce ascultau, uitându-se pe sine, merse până la sfârşit în prefect acord cu pianul, cu prea bună execuţiune a bucăţii.

— Bravo! bravo!... îi strigă doamna şi domnul Barbu, doamna Cordea şi chiar Costin.

Maria îl privià cu plăcere şi aproape cu mirare.

— Apoi, prietene, dumneata cânţi, nu glumă, îi zise doamna Barbu, strângându-i mâinile amândouă.

— Complimentele mele, domnule Riga; artist nu începător, îi zise Constanţa. Apoi apropiindu-se de Maria, îi şopti: domnul Riga ne duce din surprindere în surprindere. Dar de ce eşti aşa mişcată?

— Eu, mişcată? îi şopti Maria; sunt surprinsă, mulţămită ca şi tine. Mulţămesc, domnule Riga, i se adresă, înaintând puţin către el; aţi făcut tuturora plăcută impresie.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Mă încărcați cu atâtea laude, domnișoară și dumneavoastră cu toții că mă puneți pe gânduri și mă faceți să mă întreb dacă nu cumva mi-am greșit calea neintrând în conservator ?... răspunse el râzând, însă foarte mișcat, foarte mulțămit în sine.

Astfel se încheiă această parte a zilei.

XIII

După două zile, Riga primì un bilet din partea doamnei și domnului Cordea prin care îl învitau la masa de seară.

La ora 6 și jumătate Riga fù acolo. Doamna Cordea și fiică-sa îl primiră cu multă prietenie, îl plimbară prin încăperile lor și apoi prin grădină, până la pavilionul în care și rămaseră.

După puțin, sosì familia Barbu. Când Costin văzù că e și Riga învitat, cu toate că bănuise lucrul, simți că-i piere dispoziția.

Observase el, pe Maria, că aveà prea des ochii la Riga.

— Ar aveà haz, să-l îndrăgiască, își zisese chiar, — ori, să-l placă, și mai târziu să mă pomenesc că mi-o suflă... Rău moment de pornit la Paris !

Petrecură o seară veselă. Rgia nu dà să înțeleagă lui Costin că-i pasă de neliniștea lui, de temerea lui. Privià la Maria, când nu puteà fi văzut de alții și cu pază, ca să nu-i fie pricepută iubirea decât de Maria.

In sfârșit, Riga se hotărâse să iubiască pe copila aceasta, să-și lase inima în voie, iar cât despre împărtășirea iubirei sale, de către Maria, aveà timp destul s'aștepte !...

Muzeul Digital al Românilor Românești
revistatransilvania.ro/mdrr

— Doi, trei ani, până să sfârşească şi până să fie ceva... Atunci poate că... tainica şi scumpa lui speranţă va fi în stare să se împlinească.

Până atunci, modestie, prudenţă, ca să înspire încredere deplină părinţilor ei şi să le capete strânsa prietenie care să-i poată fi favorabilă odată.

In seara de 30 Iunie, familia Barbu dă masă mai multor prieteni, — spre a serba pornirea lui Costin în străinătate.

Această petrecere de rămas bun, aveà la sfârşit şi partea ei duioasă: despărţirea; cele două părţi d'intâi fură însă pline de farmec.

S'a danţat, s'a cântat. Costin găsi ocaziunea să se apropie de Maria, care, retrasă într'un colţ, după ce danţase cu tânărul Aldeanu, se gândeà la Riga şi-i părea rău că acesta nu învăţase încă să danţeze.

— Stai singură şi de-o parte, Mario? îi şopti el cu ton duios.

— Am obosit danţând, — răspunse ea zâmbind.

Mare contrast între tonul ei şi al lui.

— Aşi voi să-ţi amintesc, Mario, de ceeace am vorbit într'o zi... nu ştiu dacă îmi dai voie...

Maria se înroşi, dar nu răspunse.

— Cunoşti iubirea mea, ştii ce viitor m'aşteaptă. Tu de asemenea ai avere, eşti apoi frumoasă şi bine crescută... Unirea între noi, ar fi fericire pentru mine... Acum, dacă simţi ceva pentru mine, şi dacă copilăria ta îţi păstrează vr'o dulce amintire despre mine, — îmi poţi făgădui că... îmi vei dà mâna ta?...

Maria simţià stânjenire mare în suflet... Erà roşie la faţă, cu ochii în pământ, încurcată, — iar imaginea lui Riga treceà supt ochii săi vie şi simpatică.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— De ce taci, o întrebă el... Hai, îmi dai braţul să mergem puţin pe teraţă? Acolo, nici o privire nu te poate însfioşă. Mă refuzi?... Va să zică... m'am înşelat asupra simţimântului ce credeam că ghicesc în inima ta?...

— M'ai surprins... E pe neaşteptate ceeace îmi spui acum... Nu ştiu ce să răspund...

— Cum, Mario?... te surprind?... Dar nu mi-ai dat tu singură speranţă că...

Constanţa Riga şi doamna Cordea intrară atunci, pe uşa de lângă locul unde se aflau ei.

Riga tresări văzându-l pe Costin foarte aproape de Maria, şi pe dânsa încurcată.

— Bre! uite ce sfat tainic ţin dumnealor acì, zise doamna Cordea.

— O învit la danţ şi domnişoara mă refuză supt cuvânt că e obosită, — zise Costin depărtându-se şi silindu-se să-şi ascundă mânia ce începuse să fiarbă în el.

— De ce-l refuzi? se adresă Mariei, mamă-sa.

— I-am făgăduit un valţ mai pe urmă. Dumnealui însă.. răspunse Maria încurcată...

Constanţa, care bănuiă ce fusese, o luă la braţ.

— Hai atunci să ne odihnim pe teraţă, că şi eu sunt obosită.

Ieşiră.

Doamna Cordea, după ce schimbă două trei vorbe cu Riga, certându-l că nu ştie să joace, — se depărtă.

Costin rămase faţă în faţă cu Riga.

— Pari cam... contrariat, supărat, aşà cevà, — îi zise Riga.

— Eşti bun observator... d'accea, luând în seamă calitatea aceasta a ta, îmi dai voe să te întreb dacă nu cum-va ai observat vr'o schimbare oarecare şi... la domnişoara Cordea.

Muzeul Digital al Românului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Schimbare... în ce sens? întrebă Riga înțelegând unde vrea s'ajungă prietenul său.

— In ce sens?... apoi, prietene, în sensul că tu îi tragi clopotele și că ea le ascultă sunetul... după cum îmi pare...

Riga simți că i se aprinde fața, dar se stăpâni.

— Crede-mă Costine, că nu am observat. Nu-ți pot pricepe însă bănuiala că domnișoara Cordea m'ar luà în seamă chiar dacă ași încercà eu să-i arăt ceva, — pentru că-mi spuneai într'o zi că ea ți-a mărturisit iubirea. Erai foarte sigur, cu înfățișarea foarte triumfătoare chiar, sfârși Riga pe un ton din care se revărsà ironie fină.

Costin își mușca mustața și stà cu ochii pironiți în jos. Deodată ridică repede fruntea și țintuind cu privirea pe Riga, îi zise, apucându-i o mână și strângându-i-o cu nervozitate:

— Riga, Maria n'a vrut să mă asigure în astă seară că-și mai aduce aminte de mărturisirea ei; mi-a îngăimat, când i-am cerut să-mi spue dacă mă lasă să aspir la mâna ei...

Riga nu se putù oprì să nu se înroșească. Își simți fruntea plină de sudoare, inima tresărindu-i de mulțămire.

— Nu-i așà că aceasta te înveselește? îi zise Costin, în ochi cu luciri de mânie și cu glas tremurător.

— De ce să mă înveselească? Crezi că Maria m'ar puteà iubì? întrebă Riga, neputându-și stăpâni bucuria ce fără voia lui îi pătrundeà într'un zâmbet ce-i rătăcià pe buze.

— In orice caz, mă sprijin pe prietenia ta... Știi cât o iubesc... și prin urmare...

— Eu nu pot răspunde de viitor, zise Riga ne mai putând să-și păstreze răceala ce afectà. Pe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

tine, plecat d'aci, Maria te poate uità; rămânând, prezența îi poate aduce aminte făgăduința ce zici că ți-a dat-o cândva. Vina mea nu va fi, dacă..

— Te-am înțeles... Ei, așa e lumea. Dar nu face nimic; și eu în locul tău tot așà aș fi lucrat. Fiecare pentru sine, înainte de toate, — zise Costin și-i întinse mâna din distracție, fără să cugete la ceea ce făceà.

Riga i-o strânse, fără să priceapă bine rostul acelei porniri a prietenului său. Erà Costin, în adevăr sigur, că Maria își întorsese ochii dela dânsul și vedea că plecarea lui asigurà succesul prietenului? Atunci mâna ce i-o întindeà erà semn că Costin se declarà învins, că-și lăsà speranțele de însoțire cu Maria și că el, Riga, puteà d'acum să meargă înainte pe drum deschis, fără piedici, fără scrupulul că puteà luà vr'o dată pe iubita prietenului său?

Acestea se mișcau în cugetul lui Riga, când, semnalul unui valț dându-se, Costin lăsă pe Riga și se duse să caute pe Maria.

Maria și Constanța, ieșind pe terață, stătuseră un moment în tăcere.

— Spune drept, drept, Mario, ce-ți ziceà fratemeu? o întrebă Constanța apropiându-se de amica sa și înconjurându-i talia c'un braț.

Maria se înroși.

— Bănuești, de sigur, ce anume, răspunse ea, încurcată.

— Te ascunzi de mine, va să zică, și nu vrei să-mi spui tu însu-ți. Așà prietenă îmi ești?

— Imi pare rău, Constanțo; nu vorbi așà. Urmă puțină codire din partea Mariei, după care ea reîncepù: Tu știi că am copilărit împreună: eu, tu și fratele tău. El m'a întrebat într'o zi dacă simt

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ceva pentru el, iubire de sigur, și mi-a spus că dorința lui este să-i fiu odată nevastă.

— Și tu, ce i-ai răspuns?

— Ce crà să-i răspund, judecă și tu, decât că... am mare prietenie pentru el, îmi e ca și frate?... Puteam să-i răspund altceva, Constanțo?...

— Dar dacă ar voi să te ia de nevastă, când se va întoarce din străinătate?... Atunci?

Maria tăcù, plecând capul.

— Nu voiești, nu-ți place frate-meu?... Dar e bun băiat și te iubește, — îi șopti Constanța cu cel mai duios glas.

— In privința aceasta,.. nu știu, — răspunse Maria, așà de încet, că prietena sa abià putù să înțeleagă. Și-apoi... părinții mei cum vor voi, dragă Constanțo; eu ce pot hotărî, și încă tocmai depe acum?

Costin intrând pe terață ele se deslănțuiră și tăcură.

— Domnișoara Cordea îmi face onoarea să-și ție făgăduința? întrebă el oferindu-i brațul cu cea mai perfectă politețe.

Izbutise să se liniștească și voià sa pară rece, ceremonios, ca și cum se adresà ori cărei alte cunoștinți cu care n'avusese alte semne de prietenie decât cele obișnuite prin saloane și la asemenea ocaziuni.

Maria îi luă brațul, foarte încurcată. Nu-i venià par'că la îndemână să fie aceeași, familiară, fără sfială, — cum fusese, până acum câtva timp, față cu dânsul.

Pe la orele 10 și jumătate, șeapte trăsuri se îndreptau către gara Târgoviște. La 11, în mijlocul urărilor familiei și ale prietenilor, Costin pornì.

Până ce se afundă, în întuneric, toți urmară trenul cu privirea, mișcând batistele în aer.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Doamna Barbu lăcrimă, Barbu erà îndurioşat; Constanţa, la braţ cu Maria, nu puteà să vorbiască de emoţiune.

Despărţirea e mişcătoare totdeauna:

Ţi se pare că se deslipeşte ceva din inima ta, când un prieten cu care te obişnuieşti, porneşte de lângă tine; când fratele, sora, ori părinţii cu cari te vedeai în toate zilele, pleacă, şi cu cari n'o să te mai vezi decât cine ştie când!

A doua zi, fiecăruia par'că îi lipseşte ceva, fiecare nu e tocmai bine dispus; — fiecare zice:

Acì stà el; — ori, mâncà, cutare fel de bucate, făceà aşà; glumià aşà...

Lipsa se resimte câte-va zile, pe urmă, gândul că trebuià aceasta să fie, te obişnueşte şi fără el.

Rămâne o grijă însă, rămâne amintirea, care urmăreşte pe cel plecat; şi în urmă, se naşte dorul de a-l revedeà.

Cu acest dor şi cu speranţa că revederea se va întâmplà în cutare timp, trăeşti, te obişnueşti şi aştepţi cu răbdare.

Riga erà mulţămit. Când dădù mâna cu Maria, la plecarea dela gară, i-o simţì tremurând în a lui; privirea ei se întâlnise în chip plăcut cu privirea lui aprinsă.

— Sper că mă va iubì — fù cugetarea lui în toată seara aceea.

XIV

Zilele trec de nici nu prinde omul de veste când au trecut.

Lumea fusese pe la băi şi se întorsese; Riga, cu speranţa în viitor, măgulindu-se cu ideia că Maria

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

începuse a-l vedeà cu ochi buni, citià cu nesaţiu.

Trecuse cu bile albe esamenul al doilea şi pregătià acum pe-al treilea şi pe-al patrulea. cu dorul de-a le dà unul după altul la scurte intervale, iar prin Ianuarie să-şi ià licenţa.

În Septembrie sosì şi familia Cordea, din străinătate.

Îndată ce Riga văzù mişcare în curte şi trăsura scoasă din şopron, îşi şi închipuì că doamna Cordea trebuià să fi venit.

Aşteptă înc'o zi şi, pe la orele patru, se duse de le ură bună venire.

Doamna Cordea îl primì cu veselia şi cu prietenia obişnuită.

Trecând mai bine de un pătrar de oră şi văzând că Maria nu se arată, întrebă dacă domnişoara Maria se află bine.

— Pe Maria am lăsat-o pentru tot timpul cât va ţine culesul viilor, la o rudă a noastră la Drăgăşani, îi răspunse doamna Cordea. E bine, dar a mai slăbit puţin şi nu mai e aşà de vioae ca altă dată. Am surprins'o chiar, de vr'o câte-va ori, tristă, dusă pe gânduri, cu faţa palidă, şi, înţelegi dumneata, domnule Riga, cât de mare mi-e temerea să nu fie cum-va atinsă de vr'o boală internă.

— A! ce idee, doamnă; va fi fost indispusă, fără motive seriòase chiar, după cum dese ori se poate întâmplà ori cui... răspunse el, cu convingere, — iar în gându-i tresărià de bucurie la ideea că Maria aveà simptomele amorului şi că acest amor erà... poate... de sigur... pentru el... Nu vă îngrijaţi, — adaose; şi ca să vă liniştiţi, părerea mea ar fi să... o aduceţi mai curând acasă. Supt ochii părinteşti copilul nu pierde nici odată.

Işi pledà cauza lui.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Ai dreptate. O să trimit pe bărbatu-meu s'o aducă, răspunse doamna Cordea, gânditoare.

Riga se ridică să plece.

— Te rog domnule Riga, — îi zise doamna Cordea, — nu ne uită şi vino fără să aştepţi învitare. De prietenia noastră cred că eşti destul de încredinţat.

— Da, donamnă, şi cu multă recunoştinţă. Vă salut. Complimente domnului Cordea. Ieşi, cugetând la convorbirea lui cu doamna Cordea şi se miră de sfatul ce i-l dăduse. Începù să se întrebe apoi dacă nu cumva a făcut rău; dacă nu cumva s'a expus să i se vadă simţimântul ce avea pentru Maria şi prin aceasta să inspire neîncredere doamnei Cordea.

— Nu, îşi zise după mai multă gândire, nu m'a ghicit; altfel nu m'ar fi învitat cu atâta prietenie.

Două zile după aceasta primì următorul bilet:

Bucureşti 1878 Septembrie 20.

Iubite domnule Riga şi amic, te aşteptăm astăzi la ora obişnuită. Ne vei îndatorà venind. Suntem de alaltăeri în Capitală.

Te salut amical,
Barbu.

— Mare prietenie, — cugetă el după ce citì. Ce-am făcut eu, ca s'o merit? Sunt eu ceva, — cât de puţin, — în adevăr? Pentru asemenea oameni sunt în stare să'mi dau vieaţa, pe legea mea!

La orele 5 luă birjă şi porni.

Familia Barbu se află în pavilionul din grădină. Barbu citià „Binele Public“; doamna Barbu observà un ziar de mode şi drăgălaşa Constanţa, broda o batistă cu iniţialele fratelui său.

— V'am întrerupt o paşnică şi de sigur plăcută ocupare, le grăì Riga, cum ajunse în pavilion. Bine aţi venit sănătoşi...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Bine te-am găsit, frate Riga, îi zise Barbu, sărutându-l pe obraz.

Constanța îi întinse mâna cu familiaritate, îl privi limpede și voios, zicându-i:

— Bine v'am găsit, domnule Riga... Văzându-vă, par'că văd pe fratele meu, de care totuși ne-am despărțit mai acum câte-va zile.

— Așa? Ați fost și prin Paris? Ce face Costin? E bine? Cum se împacă cu Parisul?

— Îi place, strengarul! zise Barbu. L'a învățat pe degete.

— Am petrecut cu el aproape o lună și jumătate la Ostanda, zise doamna Barbu. Dar dumneata domnule Riga? te văd bine.... ceeace mă bucură.

— Mulțămesc doamnă, am fost și sunt bine. M'am luptat în București cu căldura și cu studiul. Am preparat esamenul al III-lea bine, și puțin din al IV-lea.

— Bravo! esclamă Barbu. Ești băeat silitor. Și fiindcă a venit vorba așà, să-ți spun ce-am pus de gând și să te consult c'un moment mai înainte dacă primești. Vrei să fii secretarul meu, ca să mă ajuți pe mine pe de o parte, și pe de alta să te înveți dumneata mai curând cu afacerile de avocatură? Vezi, să nu te simți cumva atins, prin aceasta, ci din potrivă să iei propunera mea ca semn nou de prietinie.

— Secretarul dumneavoastră?

— Nu, secretar, cuvântul poate fi cam aspru, — zi amic, zi tovarăș de avocatură.

— Cuvântul secretar, nu mă atinge; —preschimbat în amic, mă onorează și mai mult. N'aș fi îndrăznit să cer asemenea lucru dela dumneavoastră, dar când mi'l propuneți, din inițiativă proprie, primesc cu recunoștință, cu mii de mulțămiri.

— Ne-am înțeles. Dă mâna, domnule secretar—

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

amic. Cât pentru partea pozitivă a tovărășiei noastre...

— Vă rog.. opriți-vă acì. Tocmeala, ca să zic așà, sau mai bine, condițiunile, sunt ceva care..

— Dă-mi voie să te opresc și eu. Nu trebue să ne sfiim unul de altul, nici față cu nevasta și fiica mea. Vei veni la 9 dimineața, când n'ai curs, — și totd'auna după amează când e rost de ocupat, și vom discută împreună, vom chibzuì, vom alege ce e de lucru pentru dumneata. Vei luà în toate zilele prânzul și masa de seară cu noi, bine înțeles când nu vei fi reținut în alt loc. Pentru rest, adică pentru micul venit din tovărășie, vei prmi câte o părticică din ce iau eu și salarul lunar de 200 lei. Înțelesu-ne-am?

— O, dar ceia ce'mi dați dumneavoastră e prea mult pentru mine, domnule Barbu!.

— Pentru un om care'și îndeplinește bine datoriile și care muncește cinstit, cât de mult i-ai dà, tot nu i-ai plătit d'ajuns în monedă.

Riga erà nespus de mulțămit. Se făcuse roșu ca focul și se înădușise cumplit. Mâinile îi tremurau ușor și nu știà ce să răspundă.

Seara se întinse în pat, zicându-și:

— E un Dumnezeu și pentru mine...

Apoi oftă și adause:

— Dacă m'ar iubì, dacă ar fi a mea.. n'aș mai aveà nimic de dorit!

XV

Suntem prin Noembrie. Un strat des da neauă acopere ca o maramă stradele Capitalei. Frigul întărindu-l, face ca picioarele să-și lase tiparul pe el; copacii par moșnegi cu mari plete albe, și la suflarea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

vântului, scârțâe; a plouat înainte de a ninge și apa a înghețat pe crângi.

Zarea e întunecată de pâclă prin care, soarele ridicat de o suliță, pare o bombă atunci ieșită din cuptorul unde fusese făurită.

Aburul iese pe nări și pe gură, iar gerul urzică vârful degetelor și sfârcurile urechilor.

Riga, obișnit să nu facă focul, dimineața, ori cât de frig putea să fie, sare iute din pat. Erau aproape zece.

— Bravo! da bine am dormit, își zise. Nu face nimic; e Duminică. N'am dat de trei zile p'acolo... Ce vor fi zicând de mine?...

Se îmbrăcă în fugă și porni.

Barbu, cu un client, se aflau stând de vorbă.

— Ei? reușit? îi strigă acesta de cum îl văzù intrând în biurou.

— Da... Am scăpat și de al patrulea.

— D'acum, va să zică licența... Te felicit, Spirule și înainte mereu, cu izbândă .. Acum, șezi și ascultă un proces minunat. Tocmai domnul îmi face espunerea.

După ce'l recomandă pe Riga, clientului de față, își văzură de ascultat.

Isprăviseră de orânduit afacerea și domnul Barbu arătă lui Riga partea lui de lucru, când, un servitor intră repede, însoțit de feciorul casei, și, galben, sufiând greu grăi:

— Domnule... a... murit domnul...

— Cum se poate! Ce? ești nebun? îi strigă Barbu, și rămase ca buimăcit...

— Domnul Cordea? esclamă și Riga, îngălbenindu-se. Cum se poate?.. Dar când?..

— Acum chiar... Erà să se urce în trăsură și eu îi dam bastonul, când 'mi-a strigat: ține-mă, Christa-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

che ; mor !.. şi a căzut... Am început să strig ; vizitul s'a dat jos numai de cât ; cuconiţa a alergat, slugile celelalte s'au strâns... De geaba, domnule, de geaba... adaose feciorul, cu lacrimile în ochi... domnul erà mort. Am alergat la doftor şi apoi aci la dumneata.. Haideţi, domnule că cuconiţa îşi smulge părul ; cuconiţa a tânără plânge de ţi se rupe inima...

Barbu alergă de-şi luă pălăria şi ieşì.... Spuse nevestei şi fie-si dureroasa ştire şi apoi reintră mai calm dar cu tristeţea răspândită pe toate trăsurile feţei.

— Scuză, domnule, te rog, — i se adresă clientului... Termenul e tocmai la 15 ; vom mai vorbi. Am acuma, după cum vezi, o datorie de împlinit... Haide, Riga ! nevasta şi Constanţa vor venì după noi.

Pornirà.

E înfiorător de dureroasă priveliştea unei case în care o vieaţă a încetat de a mai fi.

În curte slugile, oricât de nesimţitoare, sunt mâhnite ori zăpăcite. Oamenii întreprinzătorului de pompe funebre aşează semnele de doliu, la poartă, la uşa de intrare a casei, în camera mortului.

Un prieten al casei, o rudă, cu toată durerea, se ocupă cu orânduirea cortegiului funebru, cu trimeterea invitaţiilor pe la cunoscuţi ; — curiozitatea atrage pe la poartă pe vecinii de mahala, ori pe trecători, care se opresc un moment, întreabă cine a murit şi pleacă apoi ca să spue ştirea la alţii, — mai ales când mortul e persoană mai cunoscută.

În lăuntru, e durerea, adevărată durere... Cei d'aproape, cu lacrimile în ochi, surpinşi întâi de ceea ce nu aşteptau şi pe urmă dedaţi cu totul mâhnirii ; soţia, întâmpinând pe un nou venit cu lacrimi şi cu suspine ce 'ţi sfâşie inima, — copila, plângând că nu mai are tată, — şi toţi cu fiori de milă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

și de durere cată la cel ce stă întins pe masă, galben, cu mâinile împreunate pe piept, cu ochii închiși pentru vecie, părând că doarme și care nu se va mai deștepta.

E haos în mintea celor ce jelesc pe cel pierdut. Ceva pare rupt din lăuntrul lor care sună a gol, trist și dătător de fiori; au cunoștința că au pierdut ceva și cu toate acestea sunt momente când, cufundați în durerea lor, nu mai au cunoașterea de dânșii și de cele ce-i împresoară.

Cu capul plecat, palizi, cu lăcrămile curgând fără voie și încet, se par duși cu totul departe. Ai zice, de multe ori, că sunt statui, espresiuni ale celei mai perfecte arte reprezentând imagini ale celei mai adânci descurajări.

Iar când, vr'un sgomot oarecare, vr'o șoaptă mai tare îi rechiamă în mijlocul celor ce-i împresoară, — din pieptul lor izbucnesc din nou suspine...

Și atunci, amintirea atâtor scene plăcute din vieața trecută, de ieri chiar, — trec pe d'înaintea minții lor, sau le istorisesc celor de față, — și lacrimile își urmează calea curgând ca dintr'un izvor ce nu va mai secà.

Când Barbu și Riga ajunseră, jalea și zăpăceala erau în primele momente.

Se așteptau cu toții, așa de puțin, la asemenea nenorocire, că nu le venià să creadă.

E anevoie de descris disperarea cu care fură întâmpinați.

Amândurora începură să le curgă lacrimile, și, în primul minut, nu putură să îngâne nici un cuvânt de mângâiere.

Doamna Cordea, în disperarea ei, târâ pe Barbu cu putere și cu repeziciune neasemănată până la

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

patul în care era așezat Cordea și lângă care se află doctorul.

Riga îl urmă încet, privind cu adâncă mâhnire la Maria ce rămase lângă el.

— Curagiu, domnișoară, îi șopti cu glas tremurător, de milă, — durerea și pierderea vă sunt foarte grele; împotriva întâmplării nimeni însă nu poate luptă.

— Cât suntem de nenorociți — șopti ea ducându-și batista la ochi și izbucnind în plâns cu hohot.

— Domnișoară... vă rog....

Maria fugi într'o cameră; durerea o înnecă.

Riga se opri pe pragul camerei în care intraseră deja doamna Cordea și Barbu.

— Care este cauza, doctore? auzi pe Barbu întrebând.

— Congestie cerebrală. De sigur că va fi avut vr'o durere, vr'o supărare ce n'a putut suportă.

— Ați văzut așa ceva la dânsul? întrebă Barbu pe doamna Cordea.

— Nu, răspunse aceasta. Aseară era, ce e drept, cam indispus, dar ne-a asigurat că n'are nimic alt decât o ușoară durere de cap și de aceea s'a și culcat de vreme. Azi dimineață l'a vizitat un domn și în urmă l'am auzit dând ordin să pue caii la trăsură. Eram obișnuite cu așa porunci grabnice și pentru că era iute de firea lui, n'am mai deschis ușa ca să-l întreb.

— Ia să începem a-l desbrăcă, și să caut eu vr'o urmă prin hârtiile lui.

In acel moment intră doamna Barbu cu Constanța și în urma lor Aldeanu, întreprinzătorul, prieten cu familia.

In timp ce doamna Cordea văzându-și prietena,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

dà avânt din nou durerii sale, Barbu se îndreptă către Aldeanu.

— Ai auzit de nenorocirea întâmplată ?

— Da, la cazin, şi am venit într'un suflet pân'aci, răspunse uriaşul, suflând greu. Ei, toţi o să trecem p'aci !

— Dar care să fie pricina ? esclamă Barbu.

— Pare-mi-se că e falimentul casei Sgardelli din Londra, care, ştii că are sucursală în Brăila, Galaţi, aci....

— Cum se poate ? Casa Sgardelli a dat faliment ? Nu ştiu nimic.

— Aseară am auzit vorbindu-se.

— Dacă va fi adevărat, atunci cred şi eu să-i fi pricinuit moartea ca om iute şi econom ce erà.... Avea, pe cât mi-aduc aminte, întinse relaţiuni de afaceri cu casa aceasta... Erà, în joc, dacă nu mă înşel, cu vr'o 300.000 de lei.

— Ce spui ? să luăm informaţiuni sigure... Poate să nu fie atâta pierdere de bani...

— Ce folos, când s'a pierdut el !...

— Bine, dar rămâne familia.

— Vom vedea ce vom face ; acum să îngrijim de altele. Păcat... Uite, mă doare în suflet ; erà prea bun prieten.

XVI

Iarna începuse cu putere. Străzile erau aşternute cu pături groase de neauă, pe care gerul le înghetase. Săniile umblau în toate părţile, împrăştiind felurite soiuri de zângănituri ale zurgălăilor.

Cerul erà limpede, d'un albastru închis şi soarele strălucià, jucându-şi razele ca pe diamante, în neaua

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

de pe case. Soare, dar ger aprig. Streşinele abia îndrăzniau să lase o picătură ici colo.

In variate şi luxoase găteli, doamnele societăţii ieşeau la plimbare ca să-şi arate frumuseţea, pretenţiunile şi luxul. Săniile se încrucişau în fugă unele printre altele, la strigătele birjarilor şi în sunetele zurgălăilor.

Neaua sărià în toate părţile, supt copitele cailor, iar pe urma şinelor rămâneau dungi lucioase, care se stricau la trecerea altei sănii şi se refăceau, amestecându-se unele în altele.

„Pietonii" umpleau trotuarele, privind şi plimbându-se.

Veselie şi plăcere de iarnă.

In casa doamnei Cordea, erà tăcere adâncă.

Toate aceste sgomote, apropiate sau depărtate, nu găsiau ecou în multele şi bogatele încăperi.

La drum, perdelele erau pururea lăsate; — porţile închise. Nici un cântec în bucătărie ori în odăile de jos ale slugilor. Nici un semn de vieaţă în odăile de sus. Pianul sta închis; odăile fără foc şi încuiate. Numai în partea de dinapoi a casei, cu vederea spre partea de grădină în care se pun de ordinar legumele şi care numără câţiva copaci roditori, — numai acolo, în două odăiţe ce comunică, muma şi fiica îşi petrec orele plângând şi vorbind cu căldură de scumpa fiinţă ce pierdusera.

Niciodată până acum doamna Cordea nu simţise atâta durere. Niciodată până acuma nu crezuse că iubià cu atâta puternicie pe soţul său. Ii veniau momente când, dându-şi bine seamă că el nu mai existà, simţià o greutate apăsându-i creerii şi aerul lipsindu-i.

Se preumblà prin casă, deschideà fereastra şi, cu tot frigul d'afară, îşi ţinea fruntea pe glaful ferestrei, până ce răceala o amorţià.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Așa o surprinse într'o zi doamna Barbu și începù să-i puie în vedere primejdia unei boale fără bun sfârșit.

— Ar trebui să te gândești draga mea, că dacă ai pierdut un soț, îți rămâne Maria și că viața ta îi este singurul sprijin și singura afecțiune.

— Ai dreptate... dar...

— Înțeleg, singurătatea. Așà e. Singurătatea e adesea ori tovarăș rău pentru durerea prea mare. De aceea, dacă vrei, dragă, vino în toate zilele la mine, în trăsură închisă, cu Maria. Ea va aveà pe Constanța mea, și tu pe mine, cu care să vă mai petreceți ziua. D'asemenea și eu voiu veni cu fiică-mea ori când ne vei vesti că nu ești dispusă să ieși.

— Ce bună și îndatoritoare ești! Primesc... dar mai mult pentru Maria, care s'a făcut cu totul posacă și gânditoare. Nu știu ce să fi având... Aceasta mă îngrijește.

— Și de mult?

— De prin Iunie, așa ceva.

— De ce n'o cercetezi cu binișorul?

— Încă nu e timpul. Voiu s'o mai observ. Cu ocaziunea deselor noastre vizite, una la alta, poate să ghicesc mai bine pricina.

— Am să pun și pe Constanța, s'o întrebe, știi, ca intimă a ei.

— Nu, nu e bun mijlocul. De ce să ajungă prin asta a-și pierde încrederea una în alta?

— Ai dreptate.

Se despărțiră.

Maria Cordea intrase în adevăr în acea fază, când iubirea și-a împrăștiat lumina în inimă și copila poate vedeà lămurit pe cine iubește.

Care sunt plăcerile acestui simțimânt, nu știe;

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

dar cunoaşte primele lui emoţiuni, primii fiori ce se răspândesc în întreaga-i fiinţă, la vederea omului iubit.

Nu se mai întreabă: ce am? Îşi zice: îmi-e drag; simte trebuinţa d'a-l vedeà şi nevăzându-l, cade în tristeţe. N'o mai încântă nimic, vorba altora o supără; e distrată când se vorbeşte în casă; caută singurătatea şi singură fiind, oftează. Iar întrebarea ce'şi face acum, e cu totul alta: cum se va sfârşi? Când îmi va spune că mă iubeşte, ca să-i spun şi eu; ca să ştie şi să fim siguri de iubirea ce ne păstrăm unul altuia?

Aşteaptă, încurajează pe cât îi dă voe acea firească sfială a caracterelor liniştite, sau mai bine acea neştiinţă de pozitivul lucrului.

Căci, cunoaşterea părţii pozitive a amorului, nu prin fapt, prin esperienţă, ci din auzite, din citite, din discuţii cu cei ce au simţit şi au întreprins,— face ca sângele să devie mai bătăios şi încurajarea ce o dă fata să fie, în cazul acesta, mai îndrăzneaţă.

Dorinţa d'a afla şi a simţì mai degrabă emoţiunile, al cărora germen e sădit dejà, micşorează în mod firesc sfiala.

Moartea părintelui său întoarse pentru moment atenţiunea Mariei dela amorul acesta.

Cu încetul însă, durerea ajungând obişnuinţă liniştită şi deci sarcină mai uşoară, — iar vizitele la doamna Barbu făcându-se foarte numeroase, ceeace mijlocià întâlnirea tot d'atâtea ori cu Riga, — amorul ieşì iarăşi la faţă.

Ochii lui Riga întâlniau pe ai ei; îşi spuneau reciproc ce atracţiune au unii către alţii; se găsiau pe nesimţite unul lângă altul vorbind lucruri aproape chiar fără însemnătate, ori căutând în vr'un album, ori esaminând vr'un tablou.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Intre el, Constanța și Maria se stabili pe negândite familiaritate frățească, așa că părinții îi lăsau de multe ori singuri să'și petreacă timpul cum le venià în gând.

De multe ori nu spuneau nimic; stăteau cât-va, tăcuți și gânditori, în care timp numai ochii lor dacă încercau să'și spună ceva; apoi prindeau de veste că tăceau și începeau să râdă și să facă haz.

Dar nici Riga nu îndrăznia să se folosiască de vr'un prilej, ca să-i spună iubirea. Pe deoparte îl oprià doliul în care erà Maria, pe de altă parte, când acest motiv i se părea copilăresc, îl opria teama d'a nu lua lucrul prea în pripă și d'a găsi pe Maria nepregătită încă d'ajuns, spre a-i încuviința simțimântul și a fi gata să i-l împătășească.

Așteptà și el dară. Așteptând, nu pierdeà nimic, odată ce se măgulia cu dulcea speranță că Maria a lui erà să fie.

XVII

Prin Ianuarie Spiridon Riga se numără printre licențiații în drept.

— Ei, cum te hotărăști? îl întrebă după vre-o două zile, Barbu. Vrei să te numiască magistrat în provincie, ori rămâi să lucrezi cu mine și să te înscrii în baroul Capitalei?

— Îmi place mult deocamdată cariera de magistrat, răspunse Riga. Neputându-se să fiu de odată în București, mă văd nevoit să plec în provincie. Dar, dorul meu e să mă stabilesc aici.

— Bun. Să stăruim dar să te numiască poate și aici în Capitală. — Nu e atât de greu când sunt spete bune. În sfârșit, vom mai vorbi. Totuși, nu te sfătuesc să fii prea grăbit.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Voiu aşteptà... Cât aş fi de mulţămit să pot rămânea aci, — adaose el, — căci se gândise la Maria, de care trebuia să stea departe prea mult timp.

— Vom vedeà, dragă Riga.

Putinţa aproape sigură a plecării lui Riga, făcù pe Constanţa să ghicească pe Maria.

Erau amândouă, copiând nişte note, fiind-că momentan nu puteau avea textul, când auziră vorbindu-se despre aceasta, în camera d'alături.

— Ne pare rău, zicea doamna Barbu, căci ne deprinsesem cu el. Par'că vedeam pe Costin al nostru. Şi-apoi, e foarte de treabă băiat...

— Şi pe când o să plece? întrebă doamna Cordea.

— Imi spune bărbatul-meu că e aproape sigură numirea lui ca substitut în Roman, unde e unchiul său.

— Cel puţin e în familie, zise doamna Cordea. Însă, şi mie îmi pare rău. Băiatul ăsta îmi face plăcere când îl văd. E foarte delicat, prietenos, şi ştii, nu trece nici odată de marginile respectului... Và ieşì bun bărbat..

Convorbirea urmă apoi mai încet. Erà vr'o taină se vede.

— Cum, domnul Riga vrea să plece din Bucureşti? întrebă încet Maria pe Constanţa.

Iar faţa-i pieri şi mâna începù să-i tremure puţin. Deci lăsă condeiul.

— Da, răspunse Constanţa. Îmi pare rău, fiindcă mie îmi place caracterul lui Riga şi mă familiarizasem cu el. Şi când mi-aduc aminte cum râdeam de dânsul, la început! Mi se părea foarte caraghios şi simplu.

Privind la Maria, rămase surprinsă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Ochii prietenei sale înnotau în lacrimi.

— Dar ce ai tu, Mario dragă? Eşti palidă şi par'că vrei să plângi.

Maria zâmbi. Zâmbetul său, printre lacrimi, eră ca o rază de soare ce pătrunde prin nori şi luminează boabele de ploaie călătoare prin aer, aflate în calea ei.

— Nu am nimic, — răspunse ea încet, apoi, adause, după puţin: mi-am adus aminte de tata.

Lucrul rămase aci. Seara stătură târziu de vorbă, jucând cărţi, făcând muzică şi bând ceaiu.

Veni din nou apoi vorba despre plecarea lui Riga.

— Aşi fi prea fericit dacă a'şi rămânea în Capitală, grăi Riga şi privi iute la Maria ca şi cum i-ar fi zis: pentu tine.

Maria se înroşi şi nu'şi putù opri un zâmbet de bucurie.

— Până ieri nu credeam să se poată, zise Barbu. Directorul dela justiţie mi-a spus însă că ministrul i-a vorbit de dumneata şi i-a pus în vedere să-i amintească pentru un loc ce în curând se va face în Capitală.

— Ah! dacă ar fi aşa... Nu şti cât de greu îmi vine să mă despart de Bucureşti, unde adevărata familie îmi sunteţi dumneavoastră, dacă-mi daţi voie să vă consider astfel, — şi privi iar la Maria.

— O! cât despre asta, din toată inima, răspunseră doamna şi domnul Barbu.

A doua zi, doamna Barbu şi Constanţa se duseră la doamna Cordea.

Pe când mumele vorbiau în-de-ele, fetele trecură în camera Mariei.

Ziua eră frumoasă. Soarele lumina odaia cu mănuchiuri de raze, în zarea cărora se jucau mii de atome de pulbere abia vizibile. D'afară s'auzia nu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

mai plescăiturile boabelor de apă ce se scurgeau de pe ştreşini şi care se vedeau curgând repede ca o ploaie luminoasă.

Câteva vrăbii săriau pe copaci ciripind din când în când şi trecând apoi în sbor ca nişte săgeţi, pe dinaintea ferestrei.

Constanţa avea pe buze un zâmbet misterios şi par'că voia să spună ceva. Maria se aşează pe scaun, iar drăgălaşu-i cap şi-l culcă a lene pe marginea patului.

Constanţa se apropiă de ea, şi într'un avânt neesplicabil, o sărută pe obraz.

— Ştii că te-am ghicit? îi şopti ea, înconjurându-i talia şi privind'o drept în ochi.

Ce tablou frumos făceau ele amândouă, înlănţuite aşa cum erau. Una blondă şi cealaltă oacheşă, amândouă fermecătoare să ţi piardă mintea. Pe care ai fi putut zice că o placi, dacă te-ar fi întrebat cineva? De sigur că în acel moment de surprindere, ţi-ar fi bătut inima pentru amândouă, rămânându-i ca pe urmă să aleagă şi să se devoteze.

— M'ai ghicit... în ce? întrebă Maria, înroşindu-se. In acel moment cugetă la Riga.

— De ce te înroşeşti dar, dacă nu ştii încă despre ce e vorba? îi zise Constanţa, râzând.

Apoi luă un scaun şi se aşează lângă dânşa.

Maria închise ochii. Nişte fiori plăcuţi îi cutreerau carnea braţelor; un zâmbet dulce i se preumbla pe buze.

— Aşa e că tot am ghicit? îi şopti Constanţa. Nu te sfii, dragă Mario, — adaose, sărutând'o. Credeam până mai acum câtva timp că iubeai pe fratele meu; mi-ai spus singură că nu. Iubirea ta pentru el, era ca şi pentru mine: aceea a prieteniei de copilărie, a familiarităţii şi i-o arătai pe cât se permitea între doi de sex deosebit.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Maria își ridică capul și se alătură de prietena sa petrecându-i brațul pe după talie.

— Da, Constanțo, așa e. Cum s'à făcut, nu știu, de-am început să iubesc pe Riga, care ți se păreà ție foarte curios și care mie îmi erà indiferent; de care tu îți râdeai și de care mie nu-mi venià să râd, — poate unde nu am tocmai caracterul tău vioiu și glumeț. Ceva neînțeles și acum pentru mine, este ceeace mă atrage către el, ceeace mă face să-mi placă, să doresc a-l vedeà și să mă facă tristă când nu-l văd. Nu știi cât de mâhnită am fost când am auzit că erà să plece din București.

— Apoi, atunci te-am ghicit și eu. Nu știi că erai gata să plângi?

— Așa-i; mi se urcaseră lacrimile în ochi. Oare ce să fie și iubirea asta, Constanțo? De ce e așà de dulce, de ce schimbă așà pe om?

— Mă pricep tot atât de mult ca și tine, — răspunse Constanța, zâmbind. Iar întru cât te privește, dragă, îți doresc îndeplinirea frumoaselor tale speranțe.

— O! dacă ar voi mama să-l iau de bărbat... cândva, ce fericită aș fi!

— Despre aceasta să nu te îndoiești, Mario. Doamna Cordea e bună mumă și arată mare prietenie lui Riga. Dar... așteaptă, uite ce voiam să te întreb: Riga ți-a spus cu viu graiu că te iubește?

— Nu; de ce mi-ar spune însă odată ce știm bine amândoi că ne iubim? Dar oare ce i-aș răspunde, ce-aș face, când mi-ar spune el asta? zise Maria înroșindu-se. Cum mi-ar bate inima, — uite, ca și acum, pune mâna colea.

— A! eu dac'aș fi în locul tău, i-aș răspunde curat că și el mi-e drag mie și pace! Eu nu pot ține pe buze ceeace simt și cuget; arăt numai de-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cât... Sinceritatea e cel mai bun lucru, Mario, şi eu caut totdeauna ca, dela prima vedere să-şi formeze cineva o idee oarecare despre mine.

— Ia seama drăguţă, — zise Maria cu ton glumeţ; mi se pare că eşti greşită în judecata asta a ta. Atunci, ce idee trebuie să-şi fi făcut Riga, despre tine, când la prima vedere, te vedeà mereu râzând de dânsul?.

— Ideea că sunt o nebunatecă: şi nu-e aşa oare?

— Dar acum... ce idee ai despre dânsul, spune drept?

— Acuma... vezi, nu fii geloasă. — Îmi place caracterul lui şi zic că e băeat foarte cum trebuie. S'a schimbat, nu mai e stângaciu; — figura lui apoi nu mai e aşa de curioasă ca întâi... Zău, când 'mi-aduc aminte cum erà atunci, îmi vine şi acum să râd.

Şi isbucni într'un hohot de râs vesel, ceeace făcù să i se vadă dinţii mititei, albi şi lucioşi ca mărgăritarul.

— Nu te supără că râd, — adaose ea, — e pentru atunci, nu pentru acum...

In acea seara sosind şi Barbu, dădù ştire doamnei Cordea în privinţa falimentului casei Sgardelli că, nu trage nădejde să poată scoate nici măcar jumătate din suma cu care Cordea intrase în afaceri cu acea casă.

— Nu face nimic, zise doamna Cordea, oftând... Dacă l-am pierdut pe dânsul şi n'am murit de durere, apoi nu vom fi mai rău sau mai bine cu banii sau fără banii aceia. Pentru Maria, ca s-o văd fericită, dau tot ce am eu şi ce i-a mai rămas dela tată-său, — numai să deà Dumnezeu să găsiască şi să aibă parte de un bărbat cum trebuie. Numai văzând-o mulţămită, voiu simţi şi eu că mai trăiesc.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

XVIII

E una din acele zile de iarnă când, după o zi, două, de ninsoare, începe câte o ploaie ca vara.

Ţi-e silă atunci să umbli şi pe jos, şi în trăsură, şi, dacă n'ai treabă, 'ţi-e silă să stai în casă, ţi-e greu şi să ieşi, mai ales când ştii că n'ai unde să 'ţi treci timpul.

Nu toată lumea simte plăcerea, ajunsă la unii obiceiu, trebuinţă chiar, d'a se înfundà într'o cafenea, a'şi pune nasul în jurnale ori în table, a jucà biliard sau domino.

Fumul ţigărilor de foi sau al atâtor soiuri de tutun, care se ridică din toate părţile ca o pâclă, face rău multora; pentru alţii, acea atmosferă greoaie, înnecăcioasă, e priincioasă şi dorită. Dacă n'ar fi atâta fum şi miros, poate că n'ar stà acolo cu poftă.

Când te afli într'un oraş unde eşti deprins a trăi, în care ai cunoştinţi, în care locurile de petrecere sunt multe şi variate, — calea-valea; o zi urâtă se trece lesne.

Când eşti însă numai de câteva zile într'un oraş, când nu-l cunoşti de fel, când nu ai avut încă timp să-i pipăi pulsul, ca să zicem aşa, — o zi urâtă e sarcină grea cât o piatră de moară.

Mai pune că ai fire curioasă, ne voind să 'ţi dai prietenia şi să te aduni cu ori cine, şi atunci vei face ceeace făcea şi Spiridon Riga în luna Februarie în 8, în oraşul Piatra.

Colegii lui de tribunal îi arătaseră destulă prietenie la venirea sa în Piatra, dar ei nu-i găsise oameni tocmai serioşi... Flecăria şi fanfaronada lor îl ucideau cu zile; de aceea, le refuzase serviciul ce

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

voiau să-i facă d'a petrece în ziua aceea cu dânşii şi sarcina ce 'şi luaseră de-a'l familiariza cu particularităţile oraşului.

În Piatra, — el, în Piatra, cu toată promisiunea ministrului şi cu toată influenţa domnului Barbu!

I se promisese că va fi adus cât de curând în capitală, — dar el nu mai avea credinţă în promisiunile celor mari şi le aplică proverbul francez: „Promettre c'est noble, tenir c'est bourgeois!"

Şi cât îl costase de mult această plecare! Toţi văzuseră că nu 'şi puteà stăpâni întristarea; dar numai Maria şi Constanţa pricepeau adevărata pricină.

In ajunul pornirii sale, seara, la domnul Barbu, putuse să se apropie un moment de Maria şi să-i şoptiască:

— Pornesc, domnişoară, cu moartea în inimă. Sunt nebun poate că v'o spun, dar vă iubesc şi nu mai pot ascunde. Cine ştie însă dacă voiu puteà să vă mai văd...

Ea îl privi aşa da duios, că-i pătrunse inima, şi, întinzându-i mâna, îi şopti:

— Ştiu că mă iubeşti şi sunt fericită.... S'ar puteà să nu ne mai vedem?

Cum ar fi îmbrăţişat-o, în starea de ne mai spusă mulţămire în care se află!

Constanţa intrase însă şi convorbirea lor rămăsese aci.

A doua zi porni, Barbu îl petrecù până la gară.

Călătoria îi fusese chin.

Acum, singur, în odaia sa dela otel, se plimba de colo până colo posomorât şi neodihnit...

— Ce va fi făcând ea, în aceste momente? se întrebà el. Se va fi gândind la mine? Să fie şi ea tristă cum sunt eu?...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Privia afară. Ploaia pică nemiluită. Focul ardea cu flăcări vii în sobă; camera eră plină de căldură; pe Riga însă îl cuprindeau fiori de frig.

Voia să citiască; nu eră chip. Să iasă, — dar unde; Cum să'şi istoviască neodihna nervoasă în care se află?

Să doarmă? Eră mai rău: încercase şi căzuse în toropeală, chinuit de felurite năluciri, ce-i făcuseră capul greoiu.

Seara veni. Ploaia se schimbă în neauă şi vijelie.

Vântul fluieră pe horn ă ca în pustiu şi pătrundea pe de desuptul uşii. Tăcere la el, tăcere prin prejur.

Cerù un ceaiu. I se părù rău şi-l lăsă. După multe sbuciumări, adormi în sfârşit.

In timpul zilei, ocupat cu tribunalul, mai mergeà, cum mergeà; serile însă erau plicticoase, până la descurajare.

La o săptămână după sosirea în Piatra, scrise domnului Barbu. Nu uită să'l roage a arătà doamnei şi domnişoarei Cordea respectuoasele lui salutări.

Cum ar fi scris Mariei! Câte nu i ar fi spus. Poate că n'ar fi simţit până într'atât greutatea depărtării de dânsa, dacă ar fi putut să-i scrie; dar eră chip?

Primi răspuns după câteva zile. Ce mulţămire! Pe pagina a treia se aflau patru scrieri diferite: a doamnei Barbu, a doamnei Cordea, a Constanţei şi a Mariei; fiecare îi trimiteau, cu propria lor mână, complimente.

Doamna Barbu îi imputà mult descurajarea de care eră plină scrisoarea lui şi'l invità să caute să se distreze.

Doamna Cordea îi recomandà acelaşi lucru, adăogând că în toate zilele vorbesc de dânsul, ca de un copil al familiei".

Muzeul Digital al Românului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Aceste cuvinte de: „*copil al familiei*“ îl făcură să-i tresară inima.

Constanța îi scrià:

„Dacă nu puteți râde, plângeți; tot vă va fi distracție. Coplimente. Regretăm că nu putem să vă mai auzim cântând“.

Maria îi scrià, — și de signr că-i tremurase mâna când scrisese:

„Mai degrabă cântați. Plânsul strică vederea și nu veți puteà admirà mai bine frumusețile naturii când va veni Primăvara. Ziceți că timpul e urât: amintirea de prietenii buni înfrumusețează timpul“.

Nu-i spuneà, în ultimele rânduri, să se gândiască la dânsa? Nu urmà de aci că și ea se gândește la dânsul? Fără să-i scrie mult, îi spusese mult. Il iubià și-i ziceà să n'o uite.

Spiridon Riga sărută cu învăpăiere partea pe care o scrisese și o semnase Maria, partea pe care o citise înaintea tutura celorlalte, de îndată ce'și dăduse seama că toți îi scriau, că ținuseră toți să-i arate prietenia lor iar... Maria și iubirea ei.

Ziua aceasta pentru el fu cea mai frumoasă din cele ce petrecuse până atunci în Piatra.

Tăià din scrisoare rândurile de mâna Mariei, le așeză în o ramă potrivită și ca pe un portret o țintui în așa loc deasupra patului încât s'o poată vedeà până ce să'l fure somnul și să fie întâiul lucru la care să se uite când se va deșteptà diminețile.

In seara acestei zile se așeză la masa lui de scris, luă condeiul și se puse să răspundă tuturor, tot în o singură scrisoare. Numai așa puteà să adauge Mariei vr'o câteva rânduri cari să nu prea bată la ochi.

Versuri nu scrisese, de când ierà în liceu, când,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ca fiece elev care trebue să se hărjoniască cu Muzele, nu se lăsase mai prejos.

După ce trase pe pagina întâia rândurile cuvenite lui Barbu, — *á tout Seigneur, tout honneur,*" — prin minte prinseră a-i trece versuri şi în versuri se adresă celorlalţi.

Întocmite pe altă hârtie, le ceti, le reciti şi le făcù îndreptări, apoi le transcrise pe coala pentru scrisoare, în rânduiala aceasta:

Doamnei Barbu.

Dac'ar există în lume Mângâierea, întrupată,
N'ar aveà mai blândă faţă, ochiu mai binevoitor
Şi cuvinte mai duioase, şi o inimă mai bună
Decât dumneavoastră, doamnă, — suflet binefă-
[cător,

Doamnei Cordea.

Orfan cum sunt pe lume şi azi înstrăinat,
De cei ce amicia cu dragoste mi au dat,
Mă văd numit „*copilul Familiei*", — cuvinte
Nespus de dulci şi scumpe ce mi-au rămas în
[minte.
O nouă vieaţă de-astăzi începe pentru mine,
Alt orizont de gânduri ce'mi spun: dece oftezi?
„Când ai atâtea inimi ce cugetă la tine
„Mai poţi să te crezi singur, să te descurajezi?
Recunoştiinţă, doamnă, e unicul cuvânt
Ce vi'l rostesc şi'l cuget cu negrăit avânt!

Domnişoarei Constanţa

Gluma veselă, de spirit, cugetată de-o fetiţă
Şi-aşternută pe hârtie cu frumoasa-i mânuşiţă,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

E ca roua ce'nviază floarea arsă de călduri:
Nurii sunt ai feței farmec; spiritul ai minței
[nuri,
Scriți să plâng de nu pot râde, tot distracție
[fiind,
Și mai scriți c'aveți regrete glasul meu neauzind;
Așteptați până la vară greerii când vor cânta,
Glasul meu atunci, desigur, nu mi'l veți mai
[regreta.

Domnișoarei Maria

Imi scriți să cânt mai bine,
Căci plânsul strică ochii,
Căci primăvara vine
Investmântată 'n rochii
Atât de variate
Și mândre la văzut,
Și n'oi puteà atunceà
S'admir ce e plăcut.
Așa e, plânsul este
Un rău, dar e și-un bine
Când singur făr'de veste
Te vezi în părți streine;
Când lași în urmă-o parte
Din existența ta,
Și ai și-un dor... departe
De-a'ți-l realizà.
E timp urât și rece...
Așa-i: o amintire
De toți ce-i știm ținând
La noi, — e-o fericire
Cu care timpul trece
Frumos și scurt părând.
Mă voiu gândi: o vieață,
E-un câmp de amintiri,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Şi gândurile'ş vieaţa
Acestei omeniri ;.
Mă voiu gândì cu dorul
Ca fericiţi să fiţi :
Cei ce iubesc, nu-s oare
De trei ori fericiţi ?

Spiridon Riga.

A doua zi scrisoarea aceasta pornià cu diligenţa la Bacău şi de aci la Bucureşti, pe adresa domnului Barbu.

— Ţine, nevastă, — se adresă acesta doamnei Barbu, — sunt versuri pentru tine, pentru Constanţa şi pentru doamna şi domnişoara Cordea... Ia seama bine la cele adresate lor şi vezi cam ce poţi înţelege din ele ?... Riga e şi poet, dar poate fi şi altceva.

Doamna Barbu le citi pe toate.

— Riga iubeşte pe Maria..., zise dânsa, eată ce ot înţelege ; înţelesul e curat ca lumina zilei.

— Şi eu îmi făcusem planul de a'l dà Constanţei noastre. Nu e vorbă, băeţi buni se găsesc mulţi ; dar Riga mi se făcuse drag şi-i cunoşteam bine caracterul.

— Acelaş gând îl aveam şi eu, zise doamna Barbu. Insă... ce-i faci inimii ? adaose ea, râzând. Am să cercetez pe doamna Cordea dacă a prins ceva de veste şi dacă înclină să dea pe fiică-sa lui Riga. Aci e toată chestiunea.

— A, nu mă îndoesc despre aceasta. Un tânăr ca Riga nu se refuză. Mie mi-e cam ciudă însă că s'a întâmplat aşà... Uite, îţi spun drept, nevastă, par'că am pierdut ceva.

Doamna Cordea lucrà, când intrà doamna Barbu la dânsa.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

După câteva momente de vorbă, îi întinse scrisoarea fără a-i atrage atenţiunea asupra bucăţilor privitoare la dânsa şi la Maria.

Doamna Cordea citi tare. Versul: *mă văd numit copilul familiei, cuvinte nespus de dulci şi scumpe*", — o făcù să zâmbiască.

— A, zise ea, pricep acum unde bate, ştreangarul! Apoi urmă cu citirea. Versurile adresate fiicei sale, o făcù să esclame:

— Aşa dar, îi e dragă!... Stăi, stăi, mi se pare că mi se lămureşte acum şi starea de tristeţă a Mariei. Să ştii, dragă, că şi fetiţa mea îl iubeşte.

— Şi-ţi pare rău? întrebă doamna Barbu.

— Rău? Nu, pentrucă e Riga. Nu'mi închipuiam că Maria să'l fi iubit aşa degrabă, dar voiam să'l placă, în cazul când i-aşi fi zis într'o zi: e băiat bun; — vrei să'l iei?

— Da, dragă amică, e băiat bun şi te fericesc că lucrurile au venit aşa. Să căutăm acum să-l aducem în Bucureşti.

— Bărbatul tău poate face asta. Şi apoi, dacă nu ca magistrat aci, rămâie avocat şi va fi bine. Astăzi am să vorbesc Mariei, şi s'o fac să nu mai fie tristă, drăguţa copilă!...

Doamna Cordea opri scrisoarea, şi, îndată după plecarea prietenei sale, i-o arătă Mariei.

— Uite ce scrie Riga.

— A! o scrisoare dela el pentru noi? nu se putù opri să nu zică.

— Nu pentru noi, ci pentru toţi. Citeşte-o.

Maria, mişcată, luă scrisoarea, trecù repede peste cele ce Riga scria lui Barbu, citi în fugă ce scrisese doamnei Barbu, — citi mai cu atenţiune ce scria mumei sale, — c'un simţimânt de gelozie, cele ce scria Constanţei, — şi... ajunse la ea...

Muzeul Digital al Romanului Romanesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— M'a lăsat la urmă, — cugetă ea... dar mi-a scris mai mult.

Fără să mai țină seamă că mumă-sa o observă, începù să citească cu nesaţiu versurile adresate ei. O roşeaţă vie îi înviorà obrajii; pieptul i se ridică mai repede, — ochii îi erau umezi de plăcere. Mai citi odată şi apoi o întinse mumei sale. Dar atunci îşi aminti că a fost observată şi plecă ochii cu sfială, ruşinoasă şi mult mai roşie la faţă.

Doamna Cordea privise la fiică-sa, zâmbind. Ca mumă inteligentă şi cu judecată, primià această simţire a Mariei, simţire curată, pornire a inimii şi plăcere a vieţii.

Ar fi fost îngrijată dacă inima Mariei ar fi ales rău, dar alegerea era şi după gândul său; — simţimântul Mariei o mulţămia dar.

Nu-i trecea de loc prin minte ideea că Riga-erà sărac. Nu căutà în trecutul lui ca să'i ştie familia; familia avea s'o întocmiască ei de acum şi va fi familie cinstită şi fericită. Erà sărac materialiceşte; era bogat intelectualiceşte şi acest lucru trebuià.

Doamna Cordea se apropià de Maria, o cuprinse în braţe, o sărută pe frunte, cu iubire, şi-i zise cu cel mai blând şi mai dulce glas:

— Sfiala ce arăţi, Mario, e firească unei fete ca tine:—faţă cu mine însă, care te iubesc şi care ştiu să judec, n'o mai aveà. Fii sinceră şi'mi spune că ţii la Riga, şi că depărtarea lui te face tristă şi îngrijată. Eu sunt mumă bună, Mario; înţeleg acest simţimânt firesc al tău şi'l încurajez, căci îl ai pentru un tânăr care ar face onoare oricărei familii să'l aibă de ginere, şi oricărei fete drăguţă şi bună ca tine, să'l aibă de bărbat. Inveseleşte-te, dragă Mario; — Riga va veni în curând în Bu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cureşti; se va stabili acì, va începe cariera de avocat şi atunci...

— Mamă, mamă, cât eşti de bună; cât mă faci de fericită! strigă fata şi cuprinse cu amândouă braţele capul mume-si, acoperindu-i obrajii cu sărutări.

Maria plângea, — dar... plângea de bucurie.

Ziua aceea fù mare sărbătoare pentru ea; iar seara ţinù o lungă şedinţă cu Constanţa, în care desbătură, pe cât le permiteà cunoştinţele reale şi visurile lor de aur, — condiţiunile traiului viitor al Mariei.

Despărţindu-se de prietena sa, Constanţa rămase puţin pe gânduri...

— Maria va fi fericită, căci Riga e băeat bun. Oare voiu fi şi eu ca dânsa? Şi când?

XIX

E priveliste demnă de interesul unui bun observator, aceea ce se desfăşoară pe piaţa tribunalelor şi a Curţilor. Impricinaţii de deosebite bresle şi clase, şi mai ales împricinaţii ţărani încep a populà piaţa dis-de dimineaţă. Unii se reazimă de zidurile templului Dreptăţii, alţii de zaplazul bisericii... alţii de grilajul grădinei Cişmegiu.*) Şi până să vie ceasul înfăţişării, mai grăesc în-de-ei, mai desfac desagii de îmbucă ce bruma au adus cu ei, ba unii trag şi câte un aghios, cu ison de horăială, punându-şi drept căpătâe desagii şi drept saltea piatra trotuarului.

*) Tribunalele iereau atunci în clădirea, azi dărâmată, vecină cu „Teatrul Liric".

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Templul Dreptății se ridică din două părți ale pieței, posomorât în coloarea cenușie-închisă a zidurilor sale. Poartă nenumărate ferestre... pentrucă multă lumină trebuie să aibă magistrații, ca să poată face și ei lumină.

Adeseori, cu toată lumina zilei și a dreptei lor judecăți, întunericul unei presiuni d'afară pătrunde în deosebitele altare ale templului și fac pe preoții lui să vadă rău, să ia pe păgubaș drept hoț, pe cel fără dreptate ca meritând dreptatea, și să dea astfel hotărâri foarte nesăbuite.

În fund piața, are minunat decor: grădina Cișmegiu, cu aleele sale umbroase, cu lacul său acoperit cu... mătasa broaștei, cu mirosul acestuia destul de simțitor... când te apropii mai mult de dânsul.

În stânga, câțiva evrei își țin dulapurile cu câteva cărți vechi și nouă, vânzând atât de ieftin, că, după spusa lor, nu'și scot nici paralele ce au dat pe marfa lor.

Iar din distanță în distanță, câte un bragagiu, câte un alvițar, câte un creștin cu căruța cu portocale sau cu fructe pământene de-ale timpului, așteaptă să răcoriască pe împricinații încălziți de focul daraverilor, sau să mai îndulciască... pe cei acriți de judecăți.

Către zece ore fierberea începe; trăsuri peste trăsuri aduc și lasă pe avocații și pe clienții lor, pe cei ce vin să asculte și să urmăriască desbaterile vr'unui proces mare...

Piața se umple, salele tribunalelor și ale Curților se umplu... E un dute-vino continuu, un murmur ca la un stup cu albine.

Cu frica în sân, cu nădejdea pe sponci, împricinații așteaptă să fie chemați. Umblă de colo până

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

colo, caută câte un cuvânt de încurajare dela avocat, care, deşi căutat, le produce însă şi mai multă neliniste când îl aud. Işi şterg sudorile de pe frunte la fiecare două, trei minute ; nerăbdarea le e mare ; chinul aşteptării foarte, înţepător.

Iar în vremea aceasta, o mutră ciudată de avocăţel, cu clac pe cap, cam dat pe ceafă, cu fular la gât, cu portofel de piele neagră sub-subţioară, umblă de colo până colo, prin sala paşilor pierduţi, căutând să ciupească pe unul şi pe altul, ba pentru facerea unei suplici, ba pentru a pledă pe tocmeală, dela 2 până la 20 lei.

S'apropie de un ţăran şi'i zice :

— Bună ziua, moşule, eu te cunosc pe dumneata... ştiu, ai *procest*... Cauţi pe avocatul dumitale.

— Ei, aşa-i boerule.

— Spune-mi-l, să ţi-l arăt...

— E ăla, cum îi zice... cutare.

— Ăla ? şi cât îţi ia ? cu cât te-ai învoit ?

— Ia, ci-că să'i dau 20 de franci, după ce-o vorbi la judecată.

— Dă'mi cinci franci mie, înainte, şi te scap.

Ţăranul dă mulţămit că a scăpat eftin de tot.

Specimenul de laureat al Târgovistei ia pe ţăran după el, intră, pledează... se încurcă...; judecătorii fac haz, şi dau dreptatea nu după argumentele acestui păiajen tertipar, ci după dreptatea ce are apăratul său, când o are.

Diplomatul Târgovistei e mulţămit însă ; a luat cinci lei şi cinci lei înseamnă mult în vremurile de astăzi. Işi aşează clacul şi mai pe ceafă, şi porneşte să întindă alte fire..

Vremea înaintează .. Aprozii încep să se arate în privazurile uşilor şi să arunce câte-o privire indiferentă asupra mulţimii.

Muzeul Digital al Romanilor Romanesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Avocații, diferite chipuri și tipuri, mai discută politică, mai discută cu împricinații. De-odată se deschide o ușă, două, și aprozii citează în diferitele secții pe împricinați.

Inima acestora bate puternic, sufletul pare că le este oprită și se prezintă înaintea Dreptății palizi și plini de neodihnă.

Toată atențiunea le e strânsă când asupra avocatului lor... când urmărind cu priviri îngrijate impresiunea ce produc cuvintele apărătorului lor asupra judecătorilor.

E prin Septembre. Ziua e călduroasă peste măsură, de la orele 11 jumătate încolo.

O trăsură de casă se oprește la gangul Curții de apel și din ea coboară avocatul Barbu cu Spiridon Riga.

Amândoui au sub-subțioară câte un portofoliu de marochin negru, cam umflat de hârtii și cărți.

Trei persoane, — cele cari făcuseră apelul ce era să se judece atunci și care îi aveau pe ei ca apărători, — se grabiră a-i întâmpina de cum se urcară sus.

— Vom câștigă noi, sunt sigur, le zise Riga cu convingere. Am studiat bine chestiunea și toate dovezile ce avem sunt cât se poate de satisfăcătoare.

— Asta îmi dă multă nădejde, răspunse unul din cei trei. — însă îmi spuse un prieten că partea adversă nouă ar fi având sprijinul unui puternic al zilei.

— Oricât ar avea de mare trecere, dreptatea noastră prea sare în ochi, zise Riga cu aprindere.

După trei ore de pledare, în care Barbu își orânduise așa partea, încât Riga să se pună mai mult în evidență, — membrii secțiunii, deliberând,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr

dădură dreptatea părții pe care o apăraseră Riga și Barbu.

Procesul era foarte important; — câștigarea fu un triumf pentru Riga.

Erà al cincilea proces mare în care fusese luat ca apărător alăturea cu Barbu, în timpul de când se întorsese în capitală.

Venise pe la începutul lunei Iunie, în urma unei scrisori a doamnei Cordea, în termenii aceștia :

Iubite domnule Riga,

Corespondența ce de astă iarnă se urmează între noi, e foarte curioasă.

Atât dumneata cât și eu știm fiecare ce dorim și care e adevăratul înțeles al frazelor foarte pline de simpatie, dar ascunse și timide din partea dumitale, și părând neînțelese, de partea mea. În ultima-ți scrisoare ești mai espresiv întru cât-va, de aceea, ca una ce-ți port mult interes, ca una, ce sunt în vârstă și scuz timiditatea chiar prea escesivă, — rup eu cea d'întâi ghiața și te rog să vii în București, unde să te așezi ca avocat. Am vorbit, pentru acest scop, cu bunul nostru amic, domnul Barbu.

Maria îți trimite complimente.. Te sărut ca pe copilul meu.

Sofia Cordea.

A doua zi Riga își trimiteà de urgență demisiunea și după o săptămână ajungeà în București, primit cu dragoste de cele do ă familii.

De zece zile erà logodit cu iubita lui Maria și intrase în dârdora însurătorii.

Masa de prânz o aveà la Barbu, masa de seară acasă la logodnica lui și până târziu nu mai știà de lume, de altă vieață.

Cum ieși de la Curte, alergă la tribunal pentru

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

afacerile însurătoarei, de acolo pe la magazinurile unde comandase atâtea și atâtea pentru nuntă; se duse acasă la el să-și așeze niște hârtii pentru procesul de a doua zi ce-l avea la tribunal și alergă apoi, liber și mulțămit, la iubita lui.

— Am câștigat, fu strigătul lui, de îndată ce Maria îl întâmpină, — apoi îi luă brațul și trecură în grădină.

— Ce bine îm pare! — răspunse fata, privind la el cu niște ochi în care se răsfrângeau iubirea și fericirea.

Se preumblară, oprindu-se câte puțin pe la brazdele cu flori, ea aninându-i o floare la cheutoare, el prinzându-i una la piept, zâmbindu-și, privindu-se cu nespusă dragoste și strângându-și unul altuia brațul, pe nesimțite.

Se așezară pe o bancă subt un nuc mare, tocmai în fundul grădinii.

— Ghici, câte zile mai sunt? îi rosti Riga cu acea gingășie de graiu, de privire și de zâmbet, care nu se poate niciodată descri.

— Câte zile? făcù ea și începù să numere pe degete, iute, și râzând ca un copil. Câte? Cincisprezece încă... nu-i așà? și se înroși de bucurie, de plăcere.

— Cincisprezece, da... Ce multe mai sunt, ce încet trece vremea!... rosti Riga c'un oftat și-i sărută mâna...

— Multe, când zece au trecut de nici nu știu cum?

— Ce? ție ți se par puține, astea cât au rămas?

— Puține, nu, dară vor trece și ele... Când suntem, unul lângă altul, nu vezi tu cum sboară ceasurile?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Da, dar sboară încet de tot, când nu suntem, și acelea sunt mai numeroase... Ori cum, prefer de o mie de ori cum e azi, decât cum eră când m'aflam la Piatra. O! chinuitoare zile am mai petrecut!... Pe tot momentul mă întrebam: oare ce face ea?... și în cuvântul acesta „ea", era o lume întreagă de amor, de speranțe și de dor aprins d'a te vedeà. Se gândește oare la mine, îmi mai ziceam; și atunci un cutremur îmi scutura tot corpul... Aș fi voit să am aripi și să sbor lângă tine, ca să te întreb: te gândești la mine, te gândești, Mario?

— O! da, Riga, mă gândeam mereu, și de când mi-ai trimes acele versuri, pururea le reciteam, aci în minte, aci cu glas tare. — Uite, ascultă să-ți spun partea care mi-a plăcut mai mult:

E timp urât și rece,...
Așa-i, o amintire
De toți ce-i știm ținând
La noi, e-o fericire,
Cu care timpul trece
Frumos și scurt părând.
Mă voiu gândi: o vieață
E-un câmp de amintiri,
Și gândurile 's vieața
Acestei omeniri.
Mă voiu gândi cu dorul
Ca fericiți să fiți;
Cei ce iubesc, nu's oare
De trei ori fericiți?
Ce frumos e aci:
„Cei ce iubesc, nu's oare
De trei ori fericiți?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Şi când ziceam aste versuri, par'că te vedeam zâmbitor, gândindu-te la mine. şi pe urmă trist că nu mă poţi vedea... Ştii că plângeam atunci ?... uite, mi-a dat şi acuma lacrimile...

— Drăguţa !... rosti Riga cu căldură şi-i fură un sărut...

Erà cel d'intâi. Maria se înroşi, apoi cătă la el cu sfieală.

Riga nu luă seama de-o-cam dată, dar, văzând că Maria a rămas tăcută, o întrebă repede:

— Dar ce ai, dragă Mario ?

— Eu ?... nimic, răspunse ea, cu ochii în jos.

Glasul doamnei Cordea, care i chemà le întrerupse vorba.

— Suntem aci, — ii răspune Maria, şi alergă înaintea mume-si.

Doamna Cordea arătă lui Riga şi Mariei o scrisoare.

— De unde e ? întrebă dânsul.

— Poartă timbrul francez... uite... şi stampila e: Paris îi grăi Maria.

— A ! trebue să fie dela Costin, şi o luă. E pe adresa doamnei Cordea, zise el după ce citi pe plic.

— Citeşte-o, îi răspunse doamna Cordea.

Riga o desfăcù şi ceti:

Stimată doamnă,

Mi-aţi făcut onoarea a'mi anunţà logodna fiicei dumneavoastră. Vă mulţămesc că nu m'aţi uitat şi cu această ocaziune. Această căsătorie a domnişoarei Cordea cu domnul Riga fiind, pentru dumnevoastră un eveniment fericit, nu pot de cât să vă felicit şi viitorilor soţi să le urez deplină mulţămire.

Al dumneavoastră după consideraţie
Costin Barbu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Ce înseamnă asemenea felicitare rece și ceremonioasă din partea lui Costin?! — esclamă doamna Cordea, mirată. Un strein ar fi fost mai cordial. Ție, îți zice domnul Riga: — „al dumneavoastră după considerație", se subscrie; — ce e schimbarea asta?

— Își are motivele lui poate; — răspunse Riga c'un zâmbet enigmatic.

— Motive, nu cred; — eram buni prieteni, și tu cu el asemenea. L'a răcit de noi însă străinătatea... Imi pare rău de el...

— Ei, ce crezi de scrisoarea lui Costin? întrebă Riga pe Maria.

— Ce să cred alt, decât că noutatea logodirei noastre i-a făcut rău, îi răspunse Maria zâmbind. Nu știi că el... mă iubia?

— Da, știu și multe chinuri de moarte îmi mai făceà. O tu nu știi, Mario dragă cât am suferit, mai ales că el îmi pricepuse iubirea și mă lovia necurmat, spunându-mi chiar, într'o zi, că tu i-ai fi mărturisit că'l iubești...

— Cum? ți a spus el așa?... strigă Maria mirată... Atunci nu e om de treabă... Eu țineam la el ca la un frate...

— Știu, Mario dragă. Atunci însă l-am crezut și, într'un moment de descurajare, vecină cu nebunia, hotărâsem să nu te mai văd, să te uit... Dar... amorul meu a fost mai tare decât acea hotărâre a unui moment... Cât îmi ești de dragă, Mario! Nu e așa că ne vom iubi totdeauna?

— O! da, Riga — pentru că altă fericire nu cred să mai fie...

— Dar dece adineauri ai rămas tăcută și sfioasă? Bine că'mi adusei aminte să te întreb...

— De ce? răspunse ea zâmbind și plecând ochii în jos... Pentrucă...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaliterara.ro

— A!..stăi... nu cumva pentrucă te-am sărutat? Dar sărutarea, dragă Mario, e pornire dulce a iubirii, e dovadă de iubire. De ce să te sfieşti? După cum prin logodnă ne-am promis unul altuia, ca soţi, prin sărutare ne arătăm şi mai mult iubirea, o consfinţim, o legăm şi mai mult de sufletul nostru. Sărutarea e lumina strălucitoare şi focoasă a amorului, după cum soarele e lumina strălucitoare şi călduroasă a zilei. Te mai sfieşti şi acum?

Şi depuse un sărut lung şi arzător pe obrazul Mariei, care, înroşindu-se de plăcere, i'l înapoiă.

XX

Sunt orele patru de dimineaţă. Ziua începe să mijiască la răsărit. Stelele lucesc cu lumină vioae şi sclipitoare; luna arată printr'o lumină palidă ce colorează apusul, că abia atunci a dispărut.

In casa doamnei Cordea toate odăile sunt o mare de lumină. Muzica cântă; se aud râsete voioase şi ciocnituri de pahare. Curtea e plină de cupeuri şi de trăsuri; peristilul e numai verdeaţă, scara numai ghiveciuri cu flori şi treptele aşternute numai cu covoare.

Muzica stă. Ultimul toast îi ridică nunul, domnul Barbu; ciocnituri sgomotoase de pahare urmează urării lui, şi lumea apoi se ridică.

După câteva momente, cotilionul se orânduieşte şi începe cu pornire de foc, condus de nunul, aprig dănţuitor, cu toasă vârsta înaintată.

Ziua începuse să se ivească, lumânările din policandre să'şi micşoreze lumina, sgomotele deşteptării clasei muncitoare să răsune confuz pe afară, când cotilionul se sfârşi.

Muzeul Digital al Românilor de Pretutindeni
revistatransilvania.ro/mdrr

In accentele vii ale unui marş, lumea se împrăştiă.

In aripa dreaptă a casei se află camera nupţială. Trecându-i pragul, te simţi învăluit într'o atmosferă, caldă, dulce parfumată.

Ochii sunt mângâiaţi de armonia colorilor şi de moliciunea stofelor.

Pereţii sunt îmbrăcaţi în „crêpe de Chine" alb, căptuşit cu mătase roză: tavanul e un tablou mare de Breugel de Velours, în jurul căruia stofele albe şi roze par mai mult nişte vapori străvezii. La draperiile dela uşi şi ferestre, tot de aceiaşi materie, atârnau ciucuri grei de mătase aurie.

Fâşii de mătăsuri roşii brodate în colori aurii, despart pereţii în patrate, care cuprind oglinzi de Veneţia şi tablouri de maeştri olandezi, încadrate toate în lemn negru sculptat.

Supt una din oglinzi, se află un dulap mic de abanos. Supt unul din tablouri se află o poliţă tot de abanos, pe care stau rânduite o mulţime de nimicuri de preţ, foarte dragi unei femei tinere; supt alt tablou, un coş cu flori artificiale stropite cu parfum de micşunele.

Pe lângă pereţi se află mobile micuţe şi drăgălaşe, orânduite cu mult gust artistic.

Lângă una din ferestre e ghergheful, la care Maria lucrase poate chiar în ajun.

Un covor mare persian înăbuşià sgomotul paşilor.

Intr'o despărţitură a acestei camere, mascată de o cortină bogată, se aflau paturile într'un val de dantele de „crêpe de Chine" de mătase albă, ridicat prin „pasemanterie" de mătase aurie.

Dinaintea fiecăruia din paturi, câte o piele de tigru şi câte o pereche de pantofi, lucraţi de Maria, una pentru ea, şi cealaltă pereche pentru Riga.

Intre paturi, o măsuţă de noapte, de abanos sculptat ca şi paturile.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

O candelă susținută de mai multe șiruri de lănțișoare, imitație de mărgean, eră aninată în spațiu, în fața pologului.

In așa zisul „budoar“ conduse doamna Cordea pe tinerii miri și le ură somn dulce.

Riga privi mimit prin odaia luminată de un candelabru de bronz antic, ce se afla supt una din oglinzi.

Era surprindere pentru el, căci odaia nu i-o arătase doamna Cordea.

Un singur lucru lipsia din această odaie: un ceasornic... Dar dece? Cei fericiți numără ei vreodată orele? Și, Maria și Riga, erau fericiți. Maria dorise lipsa unui ceasornic și mamă-sa, înțelegând-o, nu le introdusese asemenea martor în camera primelor impresiuni ale căsniciei lor.

După eșirea doamnei Cordea, iată-i rămași singuri. Singuri pentru întâia oară și uniți!

Agitați de tremur ușor, cu privirile înnecate într'o voluptate dulce, cu zâmbete pline de-o nespusă fericire, care da fețelor lor o espresiune ideală, se simțiră mânați de-o putere lăuntrică biruitoare, și, deschizându-și brațele, unul altuia, în acelaș timp, se îmbrățișară, iar buzele lor se uniră într'un sărutat lung, lung și arzător.

Par'că sorbiau băutură nespus de delicioasă din două cupe unite, băutură care nu se mai sfârșia; așa cum se înlănțuiseră păreau un singur corp, o singură cugetare, aceea de a nu se mai desface nici odată, de-a'și prelungi zile întregi acea stare de fericire amețitoare...

Maria se desfăcù cea dintâi... Suflarea părea că-i lipsește, pieptul i se ridica cu putere, o moleșeală dulce i se răspândià în toată ființa; vedea ca printr'o batistă de mătase subțire cum e pânza de pa-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ianjen, și se lăsă pe canapea, cu capul ei încântător culcat pe perna de canava din colțul canapelei.

Riga, impresionat ca și dânsa, supt stăpânirea unei neînțelese agitațiuni sufletești care îl amețiă și îl făceă atât de fericit că nu puteă să'și dea seama atunci de ce erà așà, — îngenuchiă si-i lnă o mână pe care începù să depue focoase sărutări.

Erà o priveliște înduioșătoare, — tablou viu al fericirii îndelung așteptată, — ceva feeric la lumina trandafirie a candelei de noapte.

— Ești fericită, Mario? — îi șopti el, mângâindu-i părul pe care lucià alba ghirlandă de mireasă.

— O! da, cum n'am fost nici-odată. E neînchipuit de dulce să iubești și să fi iubită!

— De ce nu ne spuneam aceasta, d'atunci, de când am simțit în noi acest amor? îi rosti el, scoțându-i ghirlanda. De ce eram oare așà de sfioși, de ce ne temeam par'că d'a ghici în noi, această existență nouă care trebuià să ne ursiască a fi unul al altuia?...

Maria zâmbià, cu ochii în ochii lui, cu mâinile în mâinile lui.

— Atunci erà numai scânteia, dragă Riga, și tot ce-i mic are nevoie să crească spre a se face puternic și a se arăta în toată strălucirea statorniciei și a încrederii în sine... De câte ori vorbiam cu Constanța și ne întrebam ce poate fi amorul acesta? Cum de se simte o ființă atrasă către alta în mod așa de plăcut? Cum de se naște în om și care va fi deslegarea lui?

— Amorul, scumpă Mario, e, mister al naturii, creat ca să uniască tot d'auna două făpturi, dar pe care nu'l poate deslega, căruia nu-i poate da

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

adevăratul înțeles așà cum a orânduit înțeleaptă fire, decât spiritele curate, culte și statornice. El nu se pierde niciodată într'o căsnicie bună, căci se resfrânge asupra copiilor, în cari amândoi părinții își vor vedea odată chipul, aplecările, aspirațiunile din tinerețea lor... O! ce dulce e, Mario, draga mea Mario, o căsnicie, — familia însfârșit; ce neprețuit dar al firii e iubirea!

Buzele lor se chemau și se uniră iarăș într'un sărutat arzător.

Lumina lămpei de noapte se micșorase încetul cu încetul. Prin perdelele dela ferestre, pătrundeà lumina soarelui. Numai în „alcov" erà un jumătate întuneric plăcut. ispititor, care chemà pe fericiții soți, de câteva ore, la dulce odihnă.

Maria se ridică.

— Privește... Ziua a venit.

— O! Ziua a venit demult... Dar... ce avem noi cu ea?... Privește colo mai bine. Un somn dulce ne poftește în cele două leagăne ale sale... Nu-i așà că puțină odihnă ar trebui sufletelor noastre atât de emoționate timp de atâtea ore?...

Maria trecù în „alcov", își desfăcù rochia, își scoase corsetul în fugă, roșie la față, își orândui părul repede, le lăsă toate lângă pat și se ascunse supt plapumă.

Riga, dat de-o parte, privise la dânsa pe furiș, cu zâmbetul pe buze. In acel clar obscur soția lui îi păreà ca o zee a anticității ce se gătește să se scalde, și el, ca un păstor indiscret ce o surprinde și o privește cu ochi arzători de după vr'un tufiș.

— Tu nu vrei să dormi? — șoptì ea, încet.

— Ba da... Viu numai decât... Somnul, lângă tine, va fi cel mai delicios ce am dormit vr'odată.

Desbrăcat, veni la ea încet, cuprins de frig și tremur, deși mâinile și fața îi ardeau.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro

— Ce fel ? şopti ea, aicea vii ?.. Dar dincoace ?...

— Dincoace ?... dincoace doarme Somnul. Noi amândoi vom dormi aici..., îi răspunse el sărutând'o, — şi se strecură ca un şarpe supt plapumă.

Cuprinşi de fiori de frig se apropiară pe nesimţite unul de altul, se îmbrăţişară şi adormiră în curând, cu zâmbetele pe buze, liniştiţi, cu aureolă de fericire pe fruntile lor.

XXI

In *rue des Carmes* No. 8, casă în care locuesc mulţime de studenţi români şi de alte naţionalităţi, Costin ocupă o cameră la catul al III-lea.

De un an de zile Costin urmă cursurile serios, hotărât să înveţe, să termine cât mai curând şi să se întoarcă în ţară.

Când însă, în Septembrie al acestui an, primi ştire de logodna Mariei cu Riga, trânti cartea pe care citiă, se făcù galben-vănăt ca mâna de mort ce aveà pe masă şi, după ce obosi plimbându-se prin casă, se lăsă pe pat şi adormi.

Erau două-spre-zece ore trecute când se deşteptă... Se văzù îmbrăcat, în întunerec deplin, şi se mirà. Dar aducându-şi aminte de pricina stării în care se aflà, se ridică iute zicându-şi :

— Ei, nu cum-va am să plâng acum, după ea ? L'a iubit, l'a luat, să-i fie de bine. Hai să petrecem, să uităm.

Ieşi la acea oră, luă trăsură şi porni la o cunoştinţă. Acolo dădù peste chef şi se puse şi el să chefuiască. Astfel îşi sfârşi primele momente de regret că pierduse pe Maria.

Mai târziu se gândi la ea, la timpul de copilărie

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

petrecut cu ea şi cu sora lui, la iubirea lui pentru Maria, la mulţămirea ce simţià de câte ori o vedeà acum în urmă, — şi se întristă.

— Ieri credeam că n'am iubit'o îndestul, îşi zise Costin; dar mă încercam să mă amăgesc. Mi-a fost dragă şi mi-e încă. — Cât e de drăgălaşă!.. Şi azi, — în aceste momente ea se află în braţele lui Riga! Cine m'a pus să'l scot la lumină! Dar de unde să'mi vie în gând că un slut ca el puteà fi iubit tocmai de Maria?

Işi puse capul între mâini şi stătù aşà multă vreme.

Intrarea unui vecin, un student român, îl făcù să tresară ca din somn adânc,

— Dar ce ai, Costine? Să zicà cine-va că eşti trist. De aşà nerozii nu te credeam „capace".

— Nu mi-e nimic..., răspunse el scuturându-şi capul şi încercând să râză. Am adormit cetind.

Timp de mai multe săptămâni, nu isbutì să'şi alunge tristeţea, care mai târziu se schimbă într'un necaz groaznic pe Riga, atât doar că era necaz fără dor de răzbunare.

Acum să născù în el ambiţiunea să caute, când se va întoarce în ţară, să devie renumit, să ajungă departe, intrând în politică, să întreacă dacă nu calităţile, dar strălucirea lui Riga, şi să pună un regret în inima Mariei,—cumplit dorind să'l regrete într'o zi, fiinţa pe care a iubit'o el din tot sufletul.

Cel puţin aşa i se păreà lui acuma, că o iubise atunci, fără să'şi dea seama că acum stărnia în el mai mult aţăţarea, a căreea cauză iera necazul, decât adevărata iubire.

Cu încetul îi trecù şi această ambiţiune: dar, ori cât anii se scurgeau şi timpul se apropià să

Muzeul Digital al Românilor Bucovineni
revistatransilvania.ro/mdrr

se întoarcă în țară, Costin simțiă bucurie tainică, dulce, care i se mărià treptat; simțiă nerăbdare neînvinsă d'a se vedeà cât mai curând în București.

Incă o luptă, și erà să-și susție teza de doctorat.

Grija ce aveà de a fi primit ca doctor cu marea izbândă la care aspirà de la început, îl făceà să nu se gândească de fel la dorul de casă. Citià p'un cap, ziua și noaptea; nu ieșià de cât prea puțin, nu căutà nici o distracție.

Intrà într'un fel de friguri, boală ce o dă nerăbdarea.

Aveà o țintă și zilele treceau prea încet față cu dorul de-a o ajunge cât mai curând.

Iar când aveà să o ajungă, erà să fie ca marinarul care, după zile lungi de rătăcire pe nemărginitul ocean bântuit de furtuni, zărește pământul și un orizont nou care se întinde liniștit, senin și odihnitor.

Și acel orizont, întrevăzut cu ochii minții, mărgineà tărâmul țării sale, cuprindeà orașul atât de dorit, cu făpturile iubite și iubitoare care îl așteptau.

In preziua susținerii tezei, ieși afară din Paris și petrecù ziua întreagă rătăcind pe malurile Senei, singuratic și tăcut.

Voià să-și odihnească mintea, să se regăsiască pe el însuși, să'și strângă puterile pentru ziua de adouazi.

Obosit cu trupul, Costin adormi dus, la întoarcerea acasă, și se sculă liniștit, ușor, voios.

Către seară îl regăsim împresurat de-o duzină de prieteni, români și francezi, și ciocnind plini de veselie paharele în care spumegà șampania.

Izbânda îi fusese strălucită; juriul îl felicitase;

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

președintele juriului îl invitase la prânz la el pentru ziua următoare.

Toți prietenii îl rugau să mai rămână câtva timp în Paris, ca să petreacă fără grijă și fără supărările școalei.

— Nu, răspunse Costin. Acolo, în țara mea, m'așteaptă mamă, tată, soră, care trebue să se bucure c'un ceas mai degrabă de întoarcerea mea și de succesul meu... Poimâne voiu plecà.

— Va mai fi și vr'un puișor de drăguță p'acolo... Hei, cei i faci tinereței! zise un student francez, clipind din ochi cu șiretlic și trăgând o dușcă.

La vorbele acestea, fruntea lui Costin se încreți. Își amintise de Maria și-i apăruse înaintea ochilor, la brațul lui Riga.

Se despărți de prietenii săi, dându-le întâlnire pentru ceasul pornirii la gara de Lyon, căci voià să treacă prin Marsilia, să salute Veneița, să treacă pe la Fiume și Pesta și să intre în țară pe la Predeal.

In ziua de 30 Octombrie porni din Paris, orașul petrecerilor și al studiului, orașul civilizațiunii și al științii, după o ședere de opt ani într'însul.

PARTEA A DOUA

I

Opt ceasuri de dimineață sună.

În „alcov" se aud două sărutări și apoi un glas drăgălaș de femeie.

— Scoală, leneșule, haide; clienții vor începe să-ți vie...

— Lasă-i să mai aștepte, nevastă, că mult o bine lângă tine, răspunse glas de bărbat.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Mă iubești? întrebă femeia.

— Nu cum-va, tocmai acuma, după opt ani aproape de căsnicie, te vei fi îndoind? răspunse bărbatul cu glas de dulce imputare. Răutăcioaso!

Un sărutat s'auzi ca răspuns; iar după câteva momente, o mână de bărbat dădù la o parte perdeaua dela „alcov" și Spiridon Riga se ivì.

Pe când el se spăla, perdeaua dela alcov se desfăcù și un cap de femeie, tânără și frumoasă, cu părul în neorânduială, se ivì.

— Ce face drăguțul meu? întrebă ea, zâmbind.

— Drăguțul tău se gătește să'și înceapă daraverile zilei, — răspunse Riga, trimițând cu mâna o sărutare.

Maria răspunse, privì la el cu iubire, și se făcù nevăzută după perdeaua care căzù la loc.

Ieșind din odaia de culcare, treccai printr'o sală, la capătul căreia se află camera de consultare. Din aceasta dădeai în biuroul de lucru. De o parte a odăiei acesteia erà camera de lucru a Mariei, de altă parte sala de mâncare.

Camera de consultare erà îmbrăcată cu stofă românească, întocmind odae de țăran cu dare de mână.

Masa din mijlocul odăiei, de lemn de brad, albă și curată, acoperită cu mahramă de borangic; șase scaune cu spatele înalt, tot de brad, cu chenaruri tricolore, o sofà acoperită cu velințe lucrată în multe colori.

Pe păr ți erau orânduite cu mult gust, oale de pământ, urcioare mițitele, străchini, linguri, cimpoae mici și plosce, bătute sau așezate pe corlate mici.

Un dulap în părete, două oglinzi și două lăviți complectau mobilierul.

Biuroul erà mobilat orășenește, foarte lucsos și cu gust.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Abia trecuse prima jumătate după opt și repetate sunete de clopoțel începură a anunță sosirea clienților.

La nouă fără un pătrar, intră Riga.

— A, bună dimineața, domnule Barbu, — grăi el strângând mâna bătrânului prieten: ce mai e p'acasă?

— Bine, pace dragă Riga, — răspunse Barbu. Iți anunț că diseară sosește Costin. Crezând că'ți fac plăcere și că vei veni la gară să'l întâmpini am trecut pe la tine să'ți spun vestea.

— Cu plăcere, domnule Barbu, — răspunse Riga, mulțămit în primul moment. Sărbătoarea familiei e sărbătoare și pentru noi.

— Atunci, la revedere. Ce face Maria? ce'ți fac mititeii?

— Bine cu toții... Mulțămesc.

Barbu porni. Acelaș aer de bunătate, de mulțămire; acelaș caracter. Vremea îl albise de tot, dar nu-i răpise nimic din verva sa de orator. Erà om fericit.

Riga începù să asculte pe împricinații săi.,

De opt ani de când se însurase, îl regăsim schimbat întru câtva: chipul i se făcuse sever, fruntea i se încrețise, semn de multă cugetare, de mult lucru cu mintea: mustățile i se îngroșaseră, barba i se făcuse mare și deasă.

In orele de studierea actelor, erà nervos. Chipul lui luà înfățișare ciudată, care'l făcea puțin simpatic.

Când pledà, chipul lui se lumina, ochii lui străluciau; farmecul graiului și al modului său d'a convinge, îl făceà să fie plăcut.

Cu prietenii săi erà politicos, dar nu'i prea aducea în casă. Gelos din fire, nu-i plăcea de loc să'și vadă soția împresurată, curtenită.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

In casă, cu ai familiei, şi mai ales cu nevasta sa eră de-o drăgălăşie, de o atenţiune fără seamăn, care ţinea înlănţuită pe Maria de opt ani în farmecul primelor luni ale căsătoriei sale.

Fără să zică o singură vorbă de imputare soţiei sale, Riga îi lua seama într'atât când se aflau în lume, în cât îi zărea cel mai mic gest, cea mai mică mişcare, cel mai neînsemnat zâmbet.

Apoi, când ceasul bătea două-spre-zece, se retrăgea cu toate stăruinţele prietenilor şi ale domnilor de gazdă, aşa ca ceasul unu dinspre ziuă să'l găsiască acasă, gata d'a se da odihnei.

Maria se obişnuise cu felul acesta de vieaţă şi nici un semn de nemulţămire nu i turburase până acum traiul acestor opt ani de căsnicie.

Când Maria privia în ochii lui Riga, eră fericire pentru ea să citiască în ei linişte sufletească şi iubire pentru dânsa.

Când Riga s'apropia de Maria, inima îi creştea şi îmbrăţişarea cu care'l înlănţuia turnă balsam nespus peste necazurile zilnice ale profesiunii şi peste uşoarele înţepături de gelozie din seara trecută pe care o petrecuseră în vr'un salon.

Căsnicia lor eră senină, plină de farmec pentru ei: invidiată de cei căsătoriţi, dorită de cei neînsuraţi.

II

La 10 ceasuri şi jumătate, regulat ca un ceasornic regulat, feciorul poftia la masă pe stăpâni. In ziua când îl regăsim, după opt ani, clienţii plecaseră de la Riga încă dela 9 şi jumătate.

Văzând linişte în biroul soţului său, Maria crăpă puţin uşa de la salonaşul de lucru.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Singurel, dragă? întrebă ea cu glasul cel mai plin de gingășie.

— Singurel, puico, răspunse Riga, lăsând ziarul ce citia.

Și înnaintând, o luă de talie și intrară amândoi în salonaș.

Abia își deteră o sărutare, și o ușă se deschise, iar doi copilași, frumoși ca niște îngeri, un băețel de vr'o șase ani și o fetiță de patru, dădură busna în odaie, urmați de bonă.

Din brațele mamei, în ale tatălui, drăgulii de copii, trecură ca niște mingi, sărutați și alintați, — până ce feciorul îi chemă la masă.

Ce drăgălaș tablou de familie! Copiii, între mamă și tată, copii vorbăreți cu nesecatul lor gust de limbuție, — și părinții învăluindu-i cu priviri pline de dragoste!

Dragă Riga, știi ce-mi scrie Constanța? zise Maria, în timpul mesei.

— Nu! răspunse Riga. Deodată îi veni în minte vestea sosirei lui Costin și adaose: a! e vorba poate de întoarcerea în țară a fratelui ei?

— Tocmai, și Constanța mă roagă să-i întâmpinăm la gară împreună cu ei. Voești tu, dragă Riga, să mergem?

Un ñor lung trecù prin inima lui Riga și i se împrăștiă repede prin tot trupul, iar sprincenile i se încrețiră.

Își amintise, într'un singur minut, de toate întâmplările din trecut, cari priviau pe Costin, pe Maria și pe dânsul.

Maria, văzându-și bărbatul că se codește, privi la el cu nedumerire.

Insă în mult mai puțin timp decât se poate scri, Riga își dădù seama de împrejurarea că dacă

Muzeul Digital al Românului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

sosirea lui Costin îl neliniștește, nu trebuia să o lase pe Maria a'l ghici. Nu voia s'o mâhniască de fel. De aceia, ridică ochii la soția sa și i răspunse zâmbind:

— Firește că vom merge. M'am gândit însă atâta, ca să văd dacă nu cumva am vr'o afacere pentru diseară.

Până la sfârșitul mesei Riga vorbi, numai fiindcă era silit să răspundă nevestei sale.

Il preocupă un gând ciudat, iar inima și-o simția neliniștită.

De ce venirea lui Costin îi aducea această neînțeleasă turburare? Nu se simția de fel la îndemână; fața-i se închisese supt greutatea apăsătoare și neașteptată care-i căzuse pe inimă.

In așa stare sufletească, se ridică de la masă și porni la tribunal.

Ocupat cu pledarea, apoi cu urmărirea unor dosare și în urmă prins în vorbă cu câteva cunoștinți, uită impresiunile de dimineață.

Intors acasă, își sărută nevasta, își jucă copiii și intră în biurou unde se ocupă cu cercetarea mai multor acte și căutarea prin cărți de legi.

Această lucrare ținu până pe la șase, când fu chemat la masă. Văzù pe Maria pieptănată ca de vizită, și își amintì că avea de ieșit cu dânsa la gară.

Inima i se strânse; îi pierì tot cheful. Dacă Maria i-ar fi zis că nu mai merge, de sigur că s'ar fi înveselit, — cel puțin pentru moment.

După două ceasuri se aflau la gară cu doamna Cordea; familia Barbu eră deja de mult. Câteva cunoștinți sosiră pe urmă.

Pe fețele doamnei Barbu și Constanței nerăbdarea zugrăvia semnele sale cu colori vii. Domnul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Barbu erà mai astămpărat. căci vorbia cu vr'o doi-trei cunoscuți despre politică. Din când în când însă, ochii lui întrebau întunericul nopții Nici o lumină nouă afară de cele obișnuite la macazuri.

— Oh! că nu mai vine, — șopti Constanța aninându-se de brațul Mariei. Ce rău îmi face așteptarea!

— Mai e puțin, — răspunse Maria, privind la ceasornicul peronului.

Riga se plimba la braț cu bărbatul Constanței, căci Constanța se măritase deja de patru ani, epocă în care Costin venise în țară pentru cinci zile.

Riga erà turburat în lăuntrul său, nu de nerăbdarea d'a-și vedea prietenul, ci de faptul că el se întorcea.

Cum îl va primi Maria, cum va fi Costin la vederea Mariei, — acestea îl preocupau, și aveà de gând să le ia seama cât se va puteà mai amănunțit.

— Ia privește, — zise deodată Constanța către Maria, — și'i arătă cu degetul două luminițe roșii, care jucau in intunericul nopții, dispărând și apărând iarăși.

Luminile se măriră, se tot măriră, până s'auzi un șuerat lung.

Familia tresări și se strânse într'un loc, cu gâturile întinse, cu privirile ațintite.

Sgomotul mașinii se auzià din ce în ce mai tare; ochii săi roșii se făceau mari și luminoși; trenul intrà în raza gării.

— Ah, dar dacă nu va fi venit acum, șopti Constanța cu glas tremurător.

In sfârșit, vagoanele, unul după altul, prind a trece pe de'naintea celor ce așteptau.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— E el! strigă Constanța — și începù a salutà cu mâna.

Pe peronul unui vagon de clasa I-a, care treceà încet, pentru că trenul își micșorase iuțeala aproape cu totul, — stăteà Costin Barbu.

Cum zări pe părinți, se făcù roșu de odată, și salută cu mâna. Dar iată că zări pe Constanța care o croise înainte, după vagon, ducând și pe Maria cu dânsa, — și se îngălbeni.

Până să steà vagonul de tot, s'apropriară doamna și domnul Barbu și Riga cu bărbatul Constanței.

Costin sări și alergă la părinți. Doamna Barbu plângeà de când îl văzuse și plângând îl strânse la sân, sărutându-l de mai multe ori; Barbu erà adânc mișcat.

Maria lăsase în timpul acesta, brațul prietenei sale, și luase p'al bărbatului său.

Riga se dădù mai d'oparte, așa că la dânșii, cel din urmă, veni Costin să le arate bucuria d'a-i revedeà.

Cât de frumoasă îi apărea Maria! Ii sărutà mâna tremurând și tremurând se sărutà cu Riga.

După ce lăsă pe feciorul casei să ia lucrurile lui Costin, Barbu porni cu toți ai lui în trei trăsuri, rugând și pe Riga să vie acasă cu dânșii.

— Domnul Costin e prea obosit de drum și de emoțiune, așa că ne rezervăm pentru altă zi plăcerea d'a ne vedeà mai mult, — răspunse Riga și porni acasă cu soția.

— S'a mai schimbat Costin, grăi Maria, pe drum.

— Mie nu mi s'a părut, — răspunse Riga, cu răceală.

— Ii stă mai bine decât înainte, — urmă Maria.

Riga tresări și își mușcă buzele.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Ce bucurie pe Constanța și pe doamna și domnul Barbu, — mai zise Maria. De-acuma îl vor avea aici, cu dânșii. Nu-i așà că-ți pare bine și ție de...

— De bucuria lor, o! da, — răspunse Rigà, ascunzând supt un tușit falș tonul rece al vorbelor sale.

Ajuns acasă, începù a-l chinui ideia că trebuià să viziteze a doua zi familia Barbu și că Costin putea d'aci înainte să-l viziteze pe dânsul.

A-și supravegheà soția cât se puteà mai pe ascuns ca ea să nu simțà gelozia lui,—aceasta erà să fie de acum preocupațiunea lui casnică; și odată ce se vedeà gelos și trebuià să închiză în adâncul lui chinurile acestei patimi, Riga simțià că trebuia să zică rămas bun și liniștei lui sufletești, până când nu erà să mai aibă cauză. Cauza însă, microbul boalei lui, era Costin.

— In sfârșit, — încheià Riga oftând, șirul cugetărilor lui din acea seară, — voiu vedeà cum vor stà lucrurile în viitor.

III

— Dragă Riga, — îi zise Maria a doua zi, azi mergem să vizităm pe doamna Barbu.

Lui Riga îi trecù un fior prin inimă; răspunse însă cu zâmbetul pe buze:

— Da, dragă Mario, e de datoria noastră.

— Pe ce vreme? ca să fiu gata. Știu că așteptarea nu-ți place nici de frică, — adaose ea râzând și petrecându-și degetele prin părul capului lui Riga.

— Azi am de pledat la Curte; pe la ceasurile trei cred să scap. La patru, cel mai târziu mergem.

Aproape de ora patru, Riga se întoarse acasă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Maria îl aşteptă, citind. Erà gătită c'o poloneză, şi fără nici o sculă, afară de inelul de logodnă care nu o părăsià nici odată.

Ochii săi se ridicară de pe carte la intrarea lui Riga. Ce frumoşi erau cu seninătatea şi cu liniştea unei inimi mulţămită pe deplin!

Se ridică şi, întâmpinându-l cu zâmbetul ei de iubire, îi aruncă braţele după gât.

— Eşti gata? o întrebă el privind-o lung.

— Precum mă vezi, răspunse Maria.

— Ce bine-ţi stă cu rochia asta!...

— Tocmai astăzi mă complimentezi pentru dânsa, şi am pus-o doar de mai multe ori...

— Eşti plină de farmec; te prinde minunat de bine... Nu crezi însă, dragă Mario, că eşti prea gătită pentru o vizită ca aceasta ce dăm doamnei Barbu, ştii, vizită fără nici o pretenţiune?...

— Nu, dragă; — tocmai că e cea mai simplă rochie ce am... Pe urmă, n'am pus, uite, nici o sculă, — afară de inelul acesta, zălog al unirei noastre.

— Unde-mi pari aşà de frumoasă, de aceia numai te-am întrebat! altfel, tu ştii că nu mă cunosc în ale gătelilor femeieşti...

Până a nu aveà un motiv puternic de gelozie, Riga dorià ca nevastă-sa să fie cât se poate mai frumoasă, şi ori de câte ori mergeà la baluri cu ea, căutà să vadă de-i stà bine cu ce erà gătită. Nici odată însă nu-i păruse aşà de frumoasă ca acuma, cât erà de simplu îmbrăcată.

Şi gândindu-se că şi lui Costin o să-i pară ca şi lui, simţià că-l scurmă ceva la inimă. Cum ar fi vrut s'o vadă îmbrăcată aşà încât să pară urâtă chiar!

Insă, femeea cu gust în ale gătelei, femeea care

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

nu dorește și nu cată a străluci, e totdeauna bine pusă și frumusețea ei răsare cu mult mai fermecătoare dintr'o gătează simplă și dintr'o înfățișare lipsită de orice cochetărie studiată.

Astfel erà cu Maria Riga: în salonul în care intrà, pironià asupră-i toate privirile și dănțuitorii nu-i lipsiau.

Curtezani n'avea nici unul însă din aceia ce-o cunoșteau, căci primele încercări le fusese oprite c'o privire numai, c'un gest, c'o vorbă.

Pe urmă și înfățișarea sa demnă, te oprià dela primul cuget ce ai fi avut, da a-i înșirà floricele.

Puțin vorbitoare de felul ei, necăutând convorbirea, — nu fugeà de dânsa când se aflà pusă astfel încât să fie prinsă în cercul ei.

Atunci vorbià cu atâta gingășie, cu atâta deșteptăciune, că te făccà s'o asculți cu drag și să dorești a-i dà mereu de vorbit, numai ca s'o auzi mai mult.

Impresiunea ce făcuse Mariei venirea în țară a lui Costin erà mulțămire și bucurie dulce, care-i amintia timpul de odinioară al copilăriei.

Ar fi fost ingrată față cu ea însăși dacă n'ar fi simțit nici o plăcere la vederea aceluia ce-i dăduse atâtea zile frumoase de jocuri, de glume și de prietenie, la un loc cu drăgălașa Constanța.

Costin o iubise în urmă și o voise mult de nevastă, — erà în adevăr așà. Dar odată ce Maria nu avusese pentru el decât semnele unei călduroase prietenii, nu'l putuse lua, mai ales că inima și-o dăduse lui Riga.

Urmà de aci ca dragostea de soră ce-i păstra Maria, să o fi perdut? Nu. Avea bărbat pe Riga; dar putea să aibă frate pe Costin.

Dar dacă Costin tot o iubia, și nu frățește, ci

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

tot ca pe făptura pe care o voise de nevastă, — atunci, ce înfățișare trebuia să păstreze ea față cu dânsul?

Va păstrà pe aceea ce i-o va dicta cugetul, față cu purtarea lui Costin Barbu. Astfel se gândise și Maria în seara venirii lui Costin.

Și cu toate acestea, simția multă nerăbdare d'a se duce cât mai curând la familia Barbu, nerăbdare ce o stăpânise toată zina.

Până să-și schimbe Riga hainele, Maria își puse pălăria, haina și strigă bonei să-i aducă mai curând pe Vintilă.

Copilașul intră bătând în palme de bucurie că merge la țața care-i dă totdeauna „bomboane".

— Ce fel? iei și pe Vintilă? o întrebă Riga.

— Da: tu nu știi că e dragostea Constanței? Și-apoi să vadă și Costin ce băiat frumos avem.

— Haidem, — răspunse Riga.

IV

La scară îl întâmpină Costin, care ajută Mariei să se coboare din cupeu și luă apoi pe copil în brațe.

— Ce mare și frumos s'a făcut Vintilă! grăi Costin, sărutând copilul.

Muma zâmbi; Riga se coborâ fără să zică ceva.

Intrară în salon.

După câtva timp de convorbire, Constanța și Maria trecură în altă cameră.

Vreamn, bărbatul Constanței, Riga Costin și Barbu, se puseră să vorbească de-ale politicei: doamna Barbu cu doamna Cordea, muma Mariei, de-ale casei.

Lui Costin îi părea rău că-i venise Constanței ideia d'a trece cu Maria în altă odaie..

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Îi erà drag s'o privească, s'o audă vorbind.

Frumoasă se mai făcuse! Avea chiar mai mult farmec decât când era fată.

Costin dormise rău în noaptea aceasta, cu toate că erà obosit de drum și de emoțiunile revederii.

Și tocmai una din aceste emoțiuni nu'l lăsase să doarmă: văzuse pe Maria și spuza de pe cărbunele vechei lui iubiri se spulberase.

Până în ziuă nu se gândise decât la dânsa: o vedea par'că înaintea lui, în găteală de noapte, mult mai drăgălașă și mai de dorit, și o privia cu ochi arzători și plini de patimă. Îi părea atunci că ar fi făptuit o crimă chiar, numai să o fi putut strânge în brațele lui și ea să-i fi șoptit că'l iubește și că vrea să fie a lui.

Și astfel lucrase închipuirea lui, chinuindu-l, ca într'o toropeală adusă de căldura frigurilor, până ce'l furase puțin somnul despre ziuă.

Acum făcù ce făcù, să depărtă de grupul său, merse mai întâiu la doamna Cordea, pe brațul căreia stetea Vintilă foarte cuminte și se jucă puțin cu dânsul.

Pe urmă, trăgând cu coada ochiului să vadă de'l observă Riga ori nu, se apropiă de ușă și spălă putina frumușel.

Maria și Constanța se aflau în odaia de lucru al doamnei Barbu.

— In sfârșit se întoarse și frate-meu, ziceà Constanța. Cât îl doriam de mult! Știi Mario dragă, — par'că am dobândit cine știe ce lucru de preț!

— Apropo, Constanțo, îi zise Maria, râzând, n'ai de gând să ne facem și cumetre? De patru ani, măritată, și nici un musafir mititel? Ce fel de vorbă e asta?

— De, Mario dragă, aștept și eu din lună în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

lună să văd vr'un semn: dar nimic.. şi zău, n'aşi voi să rămân fără copil.. Uite tu, cât eşti de fericită!.. mai fericită ca mine, pentru că în lipsa lui Riga, ai pe cine-ţi odihni ochii, ai pe cine să răsfeţi şi să mângâi; — ai pe Vintilă şi pe Florica... Eu însă... şi apoi Petrică al meu, domnul bărbăţel al meu, lipseşte cam mult d'acasă cu ingineria lui. Adese ori, după cum ştii, nu-l văd zile întregi, când îl ia cineva la măsurat nis-careva hotare. Acasă apoi, şi dacă stă uneori, zina întreagă se ocupă mai mult de planuri decât de mine; şi mai are, din păcate, şi ambiţiunea d'a scoate o carte de matematecă la care lucrează de vr'o doi ani.

— Ei, ce vrei, dragă Constanţo, bărbaţii trebue să muncească şi pentru nume, nu numai pentru avere. Pe Riga al meu de multe ori îl mân eu la lucru, că de l'a-i lăsa, numai la mine şi ar face vacul, în ceasurile lui de odihnă.

— Vezi? Va să zică Riga tot găseşte mai mult timp d'a sta lângă tine, decât al meu? Lasă, hoţul! că am să mi-l dădăcesc eu într'o zi... Zău Mario, îţi vorbesc serios: Petrică îşi iubeşte mai mult meseria decât nevasta... Pe urmă, adaose Constanţa mai coborând glasul, am luat seamă că, în societate, îi cam place să se uite la obraji frumoşi...

— Ei, bravo, geloasă! strigă Maria, râzând. Dar e vr'o femee frumoasă ca tine, răutăcioaso!

— Linguşitoareo!.. Dar pe tine unde te laşi?

— Ah, va să zică ne facem complimente? Bun! râse Maria.

— Să ne facem noi, dragă, că de frumoase ce suntem, bărbaţii noştri nu ne fac măcar o dată pe zi...

— O! Riga al meu e foarte darnic în numirile cele mai drăgălaşe ce-mi dă mai toată ziua.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Vezi? Iar? A! apoi mă faci geloasă de caracterul lui Riga față cu al lui Petrică... Știi că dumnealui nu 'mi spune că sunt frumoasă, decât când își rezolvă bine vr'o problemă d'a lui?

— Incheierea, după mine, e aceasta: bărbatul tău e mai ocupat decât al meu. zise Maria.

— Ba nu, e mai iubitor, e mai duios decât al meu... Lasă, am să i-l dau de pildă pe al tău.

S'auzi bătae înceată în ușă.

— Cine nu ne va fi lăsând în pace? rosti Maria cu ton ușor de supărare.

— Mare lucru de n'ar fi Costin! răspunse Constanța.

— Atunci în salon drăguță. Nu pot vorbi cu fratele tău aici, odată ce nu e și bărbatul meu...

— In adevăr că e imprudență din parte-i; am să-l dojenesc. Haidem în salon.

Amândouă prietenele se ridicară. In acel moment se deschise ușa și Costin se arătă în cadrul ei, zâmbitor, dar încurcat ca un elev de liceu, prins cu scrisori de dragoste în mână.

— Mă scuzați... așa e, că v'am...

— Nu, domnule, răspunse Maria cu politeță, pentru că ne pregătiam să trecem în salon...

Și, luând pe Constanța la braț, trecù pe lângă el, lăsându-l plin de nedumerire.

De ce, față cu dânsul, Maria s'a purtat așa de rece? Și apoi nici sora lui măcar nu i-a adresat vr'o privire bine-voitoare... Ce? a greșit că le-a turburat convorbirea? Ce? lui nu-i este învoit să stea cu dânsele de vorbă? De sigur că Maria nu va fi voit... Ea va să zică, se ferește d'a vorbi cu dânsul, când bărbatul ei nu e acolo?... Ș'apoi i-a zis: „domnule!“

Așà trebue să fie. Riga se arătà destul de rece

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

şi-i va fi zis şi ei să fie astfel..... Riga se teme de vechiul amor al meu.

— Şi fie, teamă-se! urmă Costin cu cugetările sale. N'are de cât să se teamă. O iubesc şi voiu răspunde indiferenţei Mariei, prin iubire din ce în ce mai aprinsă... Am văzut eu în seara venirii mele că Maria m'a privit destul de prieteneşte şi cu destulă gingăşie. Va să zică ea simte ceva. Şi-a adus aminte de vechea noastră legătură a copilăriei şi se va fi înduioşat... Riga i-a comandat însă rezervă şi ea caută să-l asculte... Nădejde; — voiu începe şi eu cu Maria tot pe coarda amintirilor din vremea de altă dată... Trebue să mă iubiască, trebue să fie a mea... Ce mi pasă? o voi despărţi de dânsul şi o voiu luà eu...

Şi, înflăcărându-se, privia spre uşa pe unde intraseră în salon Maria şi Constanţa, cu ochi plini de patimă şi de dor.

V

După două zile, familia Barbu întoarse familiei Riga, vizita.

Riga nu venise încă acasă. Barbu, tatăl, scuzându-se apoi că are daraveri, lăsă pe soţia şi pe Costin, şi plecă.

Costin rămânea dar să ducă singur convorbirea, deşi muma lui erà de faţă.

— Domnul Riga nu-i acasă? întrebă şi Costin.

— Nu, răspunse Maria. El vine pe la şease, mai în totdauna.

— Doamne, Mario, ai observat tu ceva? îi zise doamna Barbu, — de ce oare Costin şi cu bărbatul tău se „domnesc“ acuma?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Nu știu care să fie pricina, — răspunse Maria, încurcată.

— Dacă mi-a zis el: „domnule“ — i-am zis și eu, — grăi Costin, zâmbind, Și pe urmă, numai „domnule“ n'ar fi nimic, dar e și foarte puțin prietenos față cu mine...

— A! de unde vă închipuiți una ca asta „domnule Costin, — răspunse Maria cu ton de imputare. Riga e tot acelaș...

— Și apoi, chiar dumneata, doamnă, îmi vorbești în a doua persoană la plural.

— Ah! cât despre Maria, se schimbă vorba,— Costine, dragă, — zise doamna Barbu. Ați copilărit împreună, așa e; v'ați zis pe nume atâta timp, așa e; — dar acum, Maria e măritată și tu om în tot locul; prietenia a rămas, cred, între voi, și e frumos să rămână,—însă în alte margini cuprinsă și esprimată...

Costin luă înfățișare de contrarietate foarte vădită. Crezuse pe mama sa ca un sprijin. Logica ei însă nu sfârși tot așa lucrul...

Maria răspunse în scurt:

Prietenia mea o are domnul Costin, cum o are și pe a soțului meu...

— Mă mulțămesc doamnă, cu cât mi se dă și cu cât mi se arată, zise și Costin, privind însă cu ochi foarte desmierdători la Maria.

Atunci intră doamna Cordea, muma Mariei.

— Eu mai văd de nepoței, de aceea n'am putut să viu pân'acum... îi zise doamnei Barbu.

Începând apoi să vorbiască amândouă, se cam dădură de-o parte.

Costin văzu că momentul e priincios.

— Ori ce ai zice, doamnă, și oricare ar fi felul cum vedeă — dumneata nu mai ești cum

Muzeul Digital al Literaturii Române
revistatransilvania.ro/mdrr

ai fost. Chiar acum patru ani, la măritișul Constanței, nu știi cât am vorbit de copilăria noastră? nu știi că ți-ai lăsat mâna într'a mea ca să ți-o sărut; nu știi că erà plăcere pentru noi amândoi să-ți fiu mai mult eu cavaler și dumneata mie pereche?

Maria se înroșise și privià foarte cu îngrijare către grupul celor două mame.

— Domnule Costin, îmi amintești o îndrăzneală a dumitale pe care eu, din prea multă politeță, nu ți-am imputat-o... Mi-ai sărutat mâna, nu în public, ceeace este permis, dar într'un moment de convorbire de-o parte, când acest fapt poate fi luat cu totul în altfel decât ca politețe. Imi pare bine că mi-ai adus aminte acuma, ca să-ți spun că ai făcut rău. Dacă nu mi-ai fi prieten și frate al Constanței, d'atunci ți-aș fi pedepsit îndrăzneala cu alte mijloace decât cu acesta al imputării prietenești.

— Așa dar am greșit? întrebă dânsul cu ton foarte bine potrivit de adâncă mirare.

— Da, și mă faci a crede că ai greșit cu voință, odată ce astăzi se pare că voești a'ți creeà un drept din acea greșală, amintindu mi-o și imputându-mi că nu mai sunt ca atunci...

— Doamnă... ești foarte aspră cu mine, — răspunse Costin cu tristețe...

Maria privi la dânsul în chip ciudat, zicându-și: cum ar voi el să fiu? Ce are? Ce vrea?

— Știi doamnă, că vom aveà bal săptămâna viitoare?

— Nu, domnule, nu știu..,

— Nu mă îndoesc că vei veni și dumneata cu domnul Riga... fiindcă veți fi cei întâi, invitați.

— Nu promit, domnule Costin.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— De ce?

— N'am promis nici odată, eu, ci Riga. Depinde de dânsul dar...

— Dar despre ce e vorba? — întrebă doamna Cordea, care auzise vorbele din urmă ale ficii sale.

— De balul nostru viitor, răspunse Costin și doamna Riga nu promite să vie...

— Cum? s'ar puteà să nu vie? zise doamna Barbu. Când a mai lipsit Maria dela noi?

— N'am lipsit de nicăeri, când Riga a avut timp să meargă. Având și acum, voiu veni... Eu nu i-am impus nici odată, în opt ani, să mă ducă undeva... El totdauna m'a întrebat pe mine de merg, el a promis... și, zău, e mai bine așà...

Se auzi clopoțelul sunând și, după câteva momente, intră Riga cu portofoliul profesional subsubțioară.

Simți multe râcâituri la inimă, la vederea lui Costin și mai ales atât de aproape stând de nevasta lui... Dar fața lui nu arăta de cât ceeace împrejurarea cereà.

Se aduse vorba iarăș asupra balului.

— Când se va da? întrebă Riga.

— In seara de 1 Noembrie...

— Pare-mi-se că nu voiu fi atunci în București, răspunse Riga.

— Decât să nu fiți dumneavoastră amândoi, zise doamna Barbu, îl statornicesc mai bine pentru seara de 5 Noembrie, Duminică.

— De ce să faceți asta pentru noi? răspunse Riga...

— De ce? pentru că sunteți ca și ai noștri, ai familiei, și balul acesta e sărbătorirea întoarcerii cu bine a lui Costin..... zise doamna Barbu.

— Vă mulțămim; fie pentru 5 Noembrie.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

VI

Casa lui Vereanu e mică, după înfățișarea de din afară, dar foarte drăguță ca fel de clădire.

Cu două caturi și așezată către fundul curții, pare mai mult vilă, împrejmuită de o mulțime de copaci foarte bine îngrijiți.

Tot timpul cât ține verdeața, atât fațada casei, cât și locul dela casă până la poartă e numai frunziș, ederă, brazde cu flori și tufișuri de liliac.

Cum intră cineva în sala de jos, mare, luminoasă și cu gust zugrăvită, are în față scara de marmoră care duce la catul al doilea și de-o parte și de alta patru uși, cari duc în patru odăi, două ale lui Vereanu, două ale Constanței.

In catul al doilea se află un saion mare, un salon mic de primire zilnică și odăile de culcare și de gătează.

In toate domnește luxul, eleganța și bunul gust.

Vereanu se află în biuroul lui. Stă cu fruntea rezemată de o mână și cu condeiul în cealaltă. Ochii îi sunt pironiți pe o hârtie acoperită, fără nici o rânduială, de rânduri negre, de linii mici ce despart rândurile și de altele ce unesc unele părți din rânduri.

Vereanu se ocupă cu problemele, cu lucrările lui de matematecă.

Lângă dânsul se află pe un scaun un maldăr de sferturi de hârtie, toate scrise și strânse c'un fir de gumelastic.

Acolo era munca lui de doi ani, și cât mai avea încă de lucru până să'și isprăviască opera!

O lucrare de preț cu multă chibzuială se face și mai târziu de cât s'ar crede că se poate.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Zic unii și cred chiar, că o lucrare de știință e mai grea decât o lucrare literară, și ca argument aduc aceasta: pentru lucrarea de știință trebue calcul mult, cunoștinți serioase și multe.

Dar oare pentru lucrarea literară nu trebue toate acestea? Bine înțeles, pentru lucrare de artă. Și întru întocmirea unei asemenea lucrări trebue să pue cineva în mișcare, calcul, studiu și cunoștinți serioase de oameni. Trebue observațiune, logică, putere d'a fi în natural și în adevăr, fără d'a înceta să fii artist: — multe însușiri grele, multe cerinți, multe și iar multe condițiuni.

Imaginațiunea, care odinioară aveà mare zbor, nu mai face meritul unui scriitor. Cu imaginațiunea, dădeà basme; cu însușirile cerute de progresul de astăzi nu mai poate dà decât studiu'i omenești. Cu imaginațiunea puneà în vază păpuși, nu atât oameni în carne și oase; cu știința de oameni poate pune în vază oameni așa cum îi plămădește firea.

Pentru lucrare de merit, fie artă fie știință, trebue muncă, și Vereanu muncià în conștiință.

Vereanu e temperament liniștit. E plin de răbdare. Munca îi place nevoe mare de mult In sufletul lui îi pare rău uneori că s'a însurat, pentrucă nevasta voește să meargă la toate petrecerile la care e poftită și el îi implinește voca pentrucă'i e dragă.

Aceasta însă îi răpește multe nopți cari ar folosi dorinții lui de studiu și tragerii lui de inimă pentru volumul început. Petrecerea lui cu farmecul cel mai atăgător din lume, e munca și nimic alt.

Are multă putere de stăpânire asupră-i; — d'aci și răbdarea lui cea mare.

Dar odată ce'l scoți din cercul de muncă liniș-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

tită şi'l duci în lume, e alt om, cu totul nou, cu totul neasemănat celui de la biuroul d'acasă.

Îi place să curtenească femeile frumoase, să le fie cavaler stăruitor şi neobosit la danţ; să se ocupe în sfârşit cu toate nimicurile ce sunt în deprinderile de prin saloane.

Această schimbare a lui Vereanu dădeà mulţi fiori de gelozie Constanţei.

Căci, îşi zicea cu drept cuvânt, — de ce acasă lucrează pe un cap şi rar e cu mine aşa de stăruitor, vorbitor şi plin de farmec; iar prin saloane e ca flăcău, ca un fluture care aleargă din floare în floare!...

Danţà şi cu ea, vorbià şi cu ea; dar pentru că trebuià să danţeze şi pentrucă vorbià cu fie-care din cunoştinţi, timpul petrecut cu acestea era mult mai lung decât timpul petrecut lângă ea. De aceea Constanţa nu era nici-odată mulţămită de bărbatul ei la petreceri sau acasă.

Nu-i imputase însă nici-odată decât în glumă şi numai când venise vorba între dânşii despre petrecerile trecute.

Din ce în ce nemulţămirea Constanţei creşteà, iar în urma vorbirii sale cu Maria Riga, se hotărâse ca, în anume moment potrivit, să vorbiască serios cu Vereanu ca să nu mai fie aşa.

Caracterul soţului Constanţei erà de alt-fel al unui om cinstit, bun şi harnic.

Ca înfăţişare, nalt, cam subţiratec, puţin adus de umeri; — brun cu ochii negri, dar foarte plăcut.

Constanţa era nebună după el. Şi tocmai d'aceea şi gelozia îi erà mare. Pe urmă, nu vedeà ea, cu ce ochi galeşi se uitau cucoanele la dânsul. Ce femei! îşi ziceà ea. Oare aşa e dânsa? Face ea oare ochi dulci domnilor de tot soiul? Ce femei!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Aci însă găsia vinovat și pe Petrică al ei. Decerâdea și se arăta prea prietenos cu dânsele?

Sculat de la 7 și jumătate Petre Vereanu lucrase până acum când îl găsim noi, la orele unsprezece.

Constanța bătù în ușă odată, bătù de două, și, dacă văzù că nu i se zice să intre, deschise ușa și rămase pe prag privind la odorul ei de Petru cum stă cufundat în calculele lui.

După chip, nu se prea arătà bine dispusă.

Să se scoale de la 7 și jumătate, Petrică al ei, tocmai în momentele celor mai dulci desmierdări ce și-ar fi putut dà unul altuia! Și pricina? Matemateca! Matemateca rece și nesuferită, — rivala ei, acasă, după cum prin saloane, rivalele ei erau toate celelalte femei!

Și unde nu dormise tocmai bine, apoi lăsată singură în așternut, așa de timpuriu, Constanța nu puteà fi în toate apele ei.

— Bună dimineața, Petrică, îi grăi.

El tresări și privi lung la ea, cu gândul la soluțiunea problemei sale; apoi, după câte-va momente, îi răspunse:

— Bună dimineața, Constanțo.

Constanța veni lângă Petrică și-i împresură grumazii cu brațele.

— Să știi că sunt supărată pe tine! îi zise sărutându-l pe obraz.

— Supărată pe mine? întrebă el scuturându-și puțin capul de cifrele și de literile calculului său. Și de ce?

— Cum, de ce? Auzi, mă mai și întreabă. De ce mi te-ai sculat la 7 și jumătate și încă fără să mă săruți?...

— Mi se părea că dormi...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Intr'adins m'am făcut că dorm, numai să văd ce-o să faci...

— Zău, 'mi eră teamă să nu-ți stric somnul... zise Petrică, sărutând-o.

— Soția iubită nu se supără nici-odată când se deșteaptă în sărutările bărbatului ce iubește... Dar tu, Petrică, nu mă mai iubești; tu îți iubești numai matemateca ta, grăi Constanța cu tristețe.

— De ce vorbești așa? Ai voi tu oare să'mi las ocupația? Să stau ca un leneș?

— Nu, Petrică dragă, — începù ea cu blândețe, nu voesc așa ceva. Dar sufletul cere să aibă și el partea lui de mulțămire... Serile să lucrezi mai puțin și să vezi și de mine; atunci de timpul zilei, zău că nu m'aș plânge; iar când suntem la petreceri să cauți și de mine, nu numai de nevestele altora, de care par'că nu te mai poți despărți...

— Constanțo, ești geloasă, — îi răspunse Petrică. Saloanele au socotelile lor...

— Ca și matemateca ta... văd...

— Ca și matemateca mea, dacă voești... și odată ce te afli în ele, trebue să te supui, ori dacă nu, să nu le mai vizitezi. Ai voi tu, de pildă, să stau numai cu tine? ce ar zice aceia ce au venit ca împreună să petrecem o seară plăcută? Ba nu zău, judecă și tu. Zicând, o sărută...

— Știu, așa e, Petrică; — ori-cum însă te prea interesezi de cucoane. Aș fi absurdă să pretind cele ce ai zis tu, dar aș fi și prea simplă ca să nu deosebesc pe curtenitorul altora de bărbatul ce 'și vede cu iubire de nevestica lui... Uite-te la Riga. Nu dănțează și Maria cu alții? Dar unde se află să vezi pe Riga vr'o dată că înșiră floricele cucoanelor și că stă numai împrejurul lor? Își face datoria impusă de convenințele unui salon și încolo tot timpul celalt îl dă soției lui...

Muzeul Digital al Romanului Romanesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Constanța se încercă să-și păstreze tonul de imputare blândă; se vedea însă fără voea ei, că-i cam clocotește sângele și că imputarea îi eră serioasă cum trebue.

Petrică se uită la ea zâmbind, apoi îi luă capul în mâini și sărutând'o de mai multe ori, îi șopti:

— Bine, Constanțo, voiu fi d'acum după dorința ta. N'am făcut'o din rea-voință, ori, ca să zic mai bine, din strengărie, — ci din politeță. In sfârșit, am fost așa, crezând că fac bine. Fii liniștită... și dovada vei avea-o la balul apropiat al mamei tale...

Constanța își redobândì veselia firească.

VII

Maria Riga aveà atât de înrădăcinată în ea simțirea cinstei și a tuturor datoriilor de femee, soție și mamă, în cât atribuià cu ușurință tuturor, la bărbați ca și la femei, această simțire.

Crezând dar pe toți cum se vedeà pe dânsa, nu fu puțin mirată de felul cum se purtase Costin față cu ea, în timpul vizitei lui cu familia.

Pe urmă își zise că dacă Costin tot o iubește în adevăr, lucru ce i se păreà dovedit, apoi aceasta venià din amintirea iubirii de odinioară. De aceea îi cereà el o pornire mai dulcioasă decât aceea ce i-o arătà dânsa.

Broda niște fășii pentru o acoperitoare de pat, când intră servitoarea, nechemată.

— Cuconiță, a venit un domn și zice că'l primești, măcar că nu e boerul acasă?...

Mi-a dat și biletul ăsta...

— Costin Barbu... Să poftiască.

Lăsând lucrul pe canapea, se ridică și îl în-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

tâmpină în biuroul lui Riga, apoi îl învită în salonaș.

Costin îi sărută mâna.

— Mă temeam să nu te găsesc acasă... grăi el, așezându-se pe scaunul ce-i înaintă Maria.

— Nu ies nici odată singură, când nu ies cu mama... Când are timp Riga, ieșim împreună totdeauna.

— Nedespărțiți, va să zică...

— Cum vei fi și dumneata, nu mă îndoesc, după ce te vei însura, zise Maria.

— A, nu cred...

— Cum se poate? — întrerupse Maria.

— Dă-mi voe..., nu isprăvisem. Nu cred să mă însor vre-o dată, — aceasta eră să-mi fie fraza întreagă.

— Să nu te însori? făcu Maria, râzând. Totdeauna aceiași vorbă la toți flăcăii și la toate fetele... până ce nu iubesc.

— A! apoi tocmai aci e buba: „până ce nu iubesc...“ și eu nu voiu mai iubi... Nu mai pot de loc să iubesc.

In acest timp privirea lui eră aprinsă și aținută asupra Mariei; ea nu răspunse nimic.

Atacul lui Costin eră prea de-a dreptul.

— Ce face doamna Barbu? — schimbă ea vorba: ce face domnul Barbu, Constanța, domnul Vereanu?

— Mulțămesc, sunt bine cu toții, — răspunse Costin, muscându-și buzele. Tărâmul eră foarte bun și convorbirea mergea dela sine strună; Maria îl înțelesese și îi schimbase cursul.

Maria, va să zică, se temeà de iubirea lui.

Urmară câteva secunde de tăcere. Maria sună.

— Suni? De ce? întrebă el.

— Să poftesc și pe mama, care va fi veselă să te vadă, — răspunse Maria.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Două scântei de mânie luciră în ochii lui, cu toate astea răspunse foarte bucuros.

— A! da, cu plăcere o voiu vedeà şi eu.

Servitoarea intră.

— Dulceaţă şi cafea pentru domnul, şi poftește şi pe mama aici, se adresă ei.

Rămaşi singuri, Costin luă în mâini albumul şi îl deschise.

La a treia pagină se opri, privind lung, apoi oftă; iar după două trei clipe căta la Maria.

— Am dat peste portretul acesta... Il cunoşti doamnă? întrebă el cu glas îndurerat.

— Portretul meu de când aveam doisprece ani... răspunse Maria.

— Pe atunci aveam şi eu 19... Iţi mai aduci aminte de vârsta noastră de atunci cu toate jocurile... şi cu speranţele noastre în viitor?

— Speranţele mele s'au îndeplinit, domnule Costin, — răspunse Maria, cu ochii la lucrul său.

— Dar ale mele nu, doamnă, de aceea îmi amintesc totdeauna trecutul cu plăcere, dar şi cu mâhnire... cu regrete. Dumneata nu'ţi aduci aminte de trecut... şi bine faci... In faţa fericirii de azi, amintirile dumitale de odinioară sunt foarte şterse!...

Glasul lui erà plin de amărăciune, ochii lui aveau căutătura imputării.

— Şterse, nu domnule Costin; dar, am mai vorbit amândoi de ele, şi...

— Şi... a tot vorbi mereu este...

Servitoarea intră cu dulceaţa şi cafeaua. Maria respiră.

— O să vie şi cucoana mare, coniţă.

— Bine, zise Maria. Ce fac copiii?

— Tocmai acum au venit cu bona dela plimbare.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Amintise de copii, ca să deà a înțelege lui Costin că trecutul erà mult mai departe decât voise Maria să spună.

— Să mi-i aduci aci pe amândoi, zise ea servitoarei, care, ieși cu tava.

— Cel puțin, grăi Costin cu zâmbet trist, îmi pare bine că ești deplin fericită. Atât numai, doamnă, nu'ți crește copiii la un loc cu alți copii de sex deosebit, cum am crescut noi... Unul sau altul din ei ar puteà suferi pe urmă...

— De astă dată atacul erà deadreptul. Costin îi spuneà Mariei că suferià, prin urmare că tot o iubià.

Dar de ce tot spuneà aceasta?

Dece țineà să'l știe ea că sufere? Dece, odată ce dânsa nu-i dăduse nici o speranță că'l va iubi, că va fi a lui? Aveà dânsa vre-o vină? Nu. Atunci Costin o făceà din răutate. Dar pricina răutății?

Cu ochii țintă la lucrul său, așa se gândià Maria, în timp ce Costin își sorbia cafeaua, cu ochii în răstimp la dânsa.

Doamna Cordea intră cu copiii. In opt ani trecuți, mama Mariei s'a mai îngrășat. Regretă și acum, plângându-l chiar uneori, pe soțul său, — dar starea de fericire a fiicii sale și faptul că e mamă mare iubită de nepoți mititei, au făcut-o și o fac să se găsiască bine și să ducă vieața liniștită lângă fiică și ginere.

Cu intrarea doamnei Cordea, Costin pierdù orice nădejde d'a mai vorbi cu Maria despre ce'l dureà să vorbiască, iar Maria se bucurà, făgăduindu-și de a nu mai primi pe Costin, singur, fiindcă-i tot amintià de dragostea lui.

După cinci minute dela intrarea doamnei Cor-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

dea, Costin pleca. In stradă, tocmai la poarta casei, se întâlni cu Riga, în trăsură.

Riga îl salută cu răceală. Costin privi pe urma lui, grăindu'şi:

— Mă tratezi cu indiferenţă... O să-ţi plătesc eu cât de târziu, domnule fericit, căci Maria tot a mea va fi, de voiu şti că un ceas după aceea voiu muri...

Costin dăduse esamenul de liberă practică şi începuse a face vizite medicale pe ici pe colo.

Peste câteva zile apoi trebuiă să fie numit medic secundar la un spital şi într'un post de suplinitor la o catedră a facultăţii de medicină, până la concurs.

Tânăr, frumos, bogat, cu viitorul destul de însemnat, care părinte de familie nu i-ar fi dat fata?

Şi deja ochii mai multora se aţintiseră asupra lui. Ba unul din cunoscuţi îi şi deschisese vorba pentru o fată orfană de părinţi, dar bogată şi cu speranţe de multă moştenire încă.

— Mă voiu gândi, — răspunsese el.

Patima pentru Maria Riga îl stăpânià şi, desigur mai mult ideea că Maria e a lui Riga şi că Riga e fericit, — îi aprindeà această patimă şi-l făceà să se uite cu totul într'însa.

Ieşind dela Maria Riga, Costin se simţi cuprins de oarecare ciudă şi pentru dânsa.

Şi ciuda i se măreà cu cât se gândià mai mult la iubirea ce aveà Maria pentru Riga, la îndărătnicia ei d'a fi statornică şi la nenorocul lui că nu a avut parte de dânsa, ca lui să'i fie aşa de credincioasă şi pentru el aşa de iubitoare.

Şi, apoi, dânsul nu'i cerea numai nopţi de plăcere, nu o voià amantă, — dar soţie. Căci adânc îi intrase în cap ideea d'a ajunge s'o despartă de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Riga, şi hotărârea d'a încercà şi d'a chemà izbânda măcar de astădată de partea lui.

Trebuià dar, ca la cea mai apropiată ocaziune, să facă aşa încât să aibă convorbirea limpede cu dânsa, când să se hotărască la un fel.

Şi ocaziunea mai nimerită ca seara de 5 Noembrie, rar mai puteà găsi. Balul erà să fie acasă la el; puteà deci să pregătiască locul, să hotărască prilejul.

VIII

Costin singur la vizită şi în lipsa lui? Aceasta turbură rău pe Riga.

Şi fiindcă Maria îi spusese că n'a stat mai mult de un pătrar de oră, sau 20 minute cel mult, că i-a dat cafea şi dulceaţă şi că a venit şi muma ei cu copiii, — Riga calculă distanţele de timp dintre sosirea lui, aducerea dulceţei şi intrarea soacre-si şi deduse că n'a stat aşa de mult singur cu soţia lui.

Că a avut timp destul însă să-i spue vorbe curtenitoare, — aceasta o recunoşteà Riga, şi nu-i venià la îndemână.

Faţă cu oricare alt bărbat Riga ştia purtarea soţiei sale; erà încredinţat de mult că Maria nu erà cochetă, că respingeà curtenirile, — că nu-i plăceà, însfârşit, decât bărbatul ei, şi totuşi erà gelos.

Insă faţă cu Costin, de care o lega amintiri de copilărie, faţă cu Costin de care ştià că Maria fusese iubită odată şi de care vedeà că e iubită şi acum, — ceeace dovedea statornicia din partea lui, — cum se purtà oare Maria?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Eră ea simțitoare la dovada ce-i dă Costin?

Simțitoare? Dece, odată ce Maria nu-l iubise în trecut?...

Nu; o femee ca Maria răspundeà desigur, încercărilor lui Costin, prin politeță și, la nevoe, chiar prin răceală și prin căutarea de a nu-l mai întâlni.

Se liniști curând în ce privi pe Maria; dar în ce privià pe Costin nu puteà să se liniștească atât de ușor; ba nu va izbuti poate nici odată să aibă liniștea din trecut.

Seara de 5 Noembrie veni.

De cu ziuă încă vântul adusese puzderie de nori și toți făcuseră pânză deasă amenințând a ninsoare.

Către seară prinse a fulgui rar, par'că jumulià cineva gâște prin aer și împrăștia fulgii; iar apoi o luă deasă, deasă, că abià vedeai la cinci pași.

De altfel, ningeà liniștit și fulgii erau mari ca gologanul de zece.

La poarta casei Barbu și deoparte și de alta a scării, ardeau câte două mari torțe în care fulgii de zăpadă se topiau sfârâind.

Casa, în întregul ei, iluminată înlăuntru.

In curtea mare și pe stradă trăsurile se orânduiau spre așteptare, după ce-și descărcau stăpânii la scara de intrare, — deasupra căreia se făcuse în grabă un acoperământ de pânză.

Inlăuntru, societatea cea mai aleasă ca naștere sau ca inteligență. Domnul Barbu preferà pe cea din urmă, dar le primià pe amândouă.

In lume eră, cu lumea se adună; și întrucât aparențele lustruesc persoanele și lumea în contra lustrului nu e, — și Barbu n'avea ce face.

Ce de mai observațiuni poate face cineva într'un salon mare, în care se înfățișează tot soiul de mutre, de pretențiuni și de patimi!

Muzeul Digital al Românilor Români
revistatransilvania.ro/mdrr

Oamenii uşurei, vanitoşi, neîndemânateci când vor să fie ceva, să se arate ceva, sunt într'o adunare ca nişte cadavre înnecate în mare.

Apa sărată, repede le scoate în undă şi le face să plutiască în deplina lor goliciune, văzute de toţi cei ce se află pe malul verde şi sănătos.

Constanţa Vereanu, şi ea doamnă de gazdă, primiă femeile împreună cu mama ei.

Erà splendid de frumoasă în rochia ei de un albastru-şters *montată* cu dantele foarte fine *crême*. Barbu, Vereanu şi Costin primiau pe bărbaţi.

Costin erà nervos, neastâmpărat. De câte ori se deschideà marea uşă dela intrare, ochii săi deveniau lucioşi, pironiţi; corpul său luà înfăţişarea aşteptării. Şi când persoanele ce intrau, nu erau, se vede, cele dorite, se da mai deoparte, lăsând pe ceilalţi să primiască.

In timpul venirii spre casa Barbu, a familiei Riga, doamna Cordea zise, fiind în trăsură:

— Ştiţi ce, una, copii? La intrarea cea mare va fi zăpăceală cu hainele. Noi să intrăm pe strada cealaltă şi pe la uşa cea mică şi să ne lăsăm hainele într'o odaie din cele mici...

— Bună idee, — zise Riga şi în acel timp cugetă: astfel, Costin, care va aşteptà să dea de grabă Mariei braţul, ca s'o conducă în salon, va fi păcălit. Voiu să am satisfacţia asta puţin însemnată şi lui să-i facă mare necaz.

Erau ceasurile unsprezece. Primul semnal de valţ se dăduse dejà şi Maria Riga nu se mai arătà. Costin nu se mai deslipia dela uşa sălei care da în sala mare dela intrare.

— A! de-ar ţine valţul până va veni ea, să mă arunc, de cum îi voiu da braţul, în val-vârtejul părechilor, îşi zicea el.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Nu știu cum însă își aruncă ochii spre ușa salonului și zări pe Riga. Tresări atunci, înaintă și se opri pe prag.

Maria dansă cu Vereanu, cumnatul lui Costin.

— Pe unde ciorile au intrat, frate? Pe coș? A! să știi că Riga mi-a făcut-o... Au intrat pe din dos... pe strada cealaltă.

Intră în salon și merse de salută pe Riga.

— Ați venit de mult? întrebă el.

— Da, de jumătate de oră aproape și am intrat prin strada cealaltă.

Riga apăsă pe vorbe puțin, și zâmbi ironic.

Costin își mușcă buzele și înghiți ironia prietenului său.

Tocmai atunci Vereanu lăsă pe Maria. Costin se înclină lui Riga și merse la dânsa.

— Închipuește-ți doamnă, că nu știam încă dacă ați venit, îi grăi el, după ce-i dădu bună seara și îi luă brațul... Eram foarte îngrijat nu cumva să te reție acasă vr'o indispoziție.

— Doar asemenea întâmplare să mă fi oprit, domnule; altfel, făgăduisem, și trebuiă să împlinesc...

— Îți mulțămesc doamnă; eu, unul, sunt fericit...

— Fericit, domnule? mulțămit poate fiindcă e atâta lume, înțeleg; dar fericit pentru că sunt eu, nu înțeleg de fel.

Tonul Mariei erà aspru. Costin se înroși mai tare decât îl înroșise avântul jocului și simți că mânia îl înnecă.

Va să zică aveà să se războiască crâncen cu vechea tovarășă de jocuri din copilărie.

Fie. Inlături nu se va da și isbânda, după atâta luptă plină de necazuri, erà să'i fie însutit mai dulce.

O conduse la loc și, înclinându-i-se, o lăsă și se duse de invită o domnișoară.

Muzeul Digital al Romanului Romanesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Riga se apropiă de Maria.

— Pari supărată, Mario; am ghicit? o întrebă el, căci îi observase vorbind şi acum vedeà, în adevăr, că Maria arătà contrariată.

— Nu, drăguţă, răspunse ea zâmbind, ca să'şi asigure bărbatul.

— Atunci?... danţăm?...

— Da, cu plăcere şi.. cu iubire, adaose apoi, încet de tot.

In vremea aceasta Constanţa Vereanu, danţând chiar, căutà să'şi observe bărbăţelul.

Cum erà de gătit, Petrică îi părea neasemănat de frumos.

Şi mândră era Constanţa de frumuseţea soţului ei, dar şi geloasă, căci îl vedeà că nu 'şi ţine făgăduinţa, şi doar i-o reamintise, înainte d'a pleca la bal.

Dar ce-i faci deprinderii? Vereanu nu se puteà stăpâni, odată ce se aflà în faţa sexului frumos, departe de calculele lui matematice.

Valţul sfârşindu se, Vereanu rămase lângă bruneta plină de farmec, cochetă fără margini şi vorbăreaţă cu mult duh, care-l încuragià mereu cu vorba şi cu privirea.

Maria luă la braţ pe Constanţa şi, însoţite de Riga şi de un tânăr neînsurat, începură a se plimba prin salon şi a vorbì.

Constanţa nu'şi mai lua ochii de la Vereanu. El râdea cu bruneta; bruneta dà ochii peste cap şi făceà o mulţime de cochetării care deveniau ridicole în cele din urmă.

— A! ce uitaiu! zise deodată Constanţa, ne mai putând suferi ce făceà Vereanu. Te rog, Riga, vezi dacă poţi să chemi încoace pe Vereanu...

— Mai degrabă pot eu să vă îndatorez, doamnă,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

zise tânărul, căci am cunoștința doamnei Pădeanu...

— Doamna Pădeanu? întrebă Constanța... Cine e doamna aceasta?

— E soția directorului de la ministerul de interne, — răspunse tânărul Nicolau.

— Sunteți atunci dumneavoastră, atât de bun, să-l chemați?

— Da, doamnă, — și zicând, se depărtă.

După câteva momente tânărul Nicolau rămâneà de vorbă cu doamna Pădeanu, după care murià de dragoste, iar Petrică Vereanu venià în grupul nevestei sale.

— Petrică, mă duci la bufet? — îi zise Constanța, luându-i brațul.

— Da, dragă, să mergem; ne însoțiți? se adresă apoi către Maria și Riga.

— Bucuros, răspunse Riga.

Până la bufet însă, Vereanu se mai opri de două, trei ori ca să schimbe câte o vorbă cu niște doamne.

Constanța zâmbià, fără să vorbiască, dar în inima ei se înfurià: nici cu dânsa la braț nu se astâmpărà, bunătatea ei de bărbat.

Când să intre în bufet, Costin și tatăl său întâmpinară pe Maria și pe Riga.

— Noi abia ne văzurăm până acum, zise domnul Barbu.

— Ești boierul de gazdă și n'ai ce face... râse Riga.

— Ai dreptate. Apropo, Riga, ești bun să vii puțin încoace?... Am să te întreb ceva într'o chestiune care ne interesează pe amândoi...

— Bucuros, — răspunse Riga, cu inima în foc însă, căci lăsà pe Maria cu Costin. Dar n'avea încotro. Deci, se supuse.

— Costin, vezi de Maria... grăi Barbu.

— O! da, cu plăcere, tată.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr.

Şi un zâmbet de triumf i se ivì pe buze; erà ca răzbunare pentru festa ce-i jucase Riga.

Acesta şi Barbu se duseră într'un colţ, dar nefiind nici acolo bine, trecură în o cameră d'alături.

Riga devenise eminent avocat şi lui Barbu îi plăcea să se sfătuiască cu dânsul în multe chestiuni de procedură cu privire la procesele ce aveau adeseori împreună.

A doua zi, Barbu trebuia să pledeze într'un proces, care erà să devie celebru, şi cu toate că el îl studiase în amănunţime, voia să aibă şi părerea tânărului său discipol.

Dar, la întrebările ce-i puneà Barbu, Riga cu gândul la nevastă, răspundea distrat...

Atunci Barbu îi zise râzând, fără nici o răutate însă :

— Mi am găsit şi eu timpul tocmai acuma...

Riga, văzând portiţa de scăpare, se grăbì să zică :

— Nu face nimic, domnule Barbu; mâine dimineaţă însă viu pe la opt şi jumătate la dumneata şi, de vei aveà nevoie, îţi voi dà şi eu în pledare, slabul meu concurs.

— Mulţămesc, Riga, primesc cu grabă.

Se despărţiră. Riga alergă în bufet. Maria nu erà nici acolo, nici în salon, cu toate că se jucà polca.

IX

Cum nu mai văzù pe Riga şi pe Barbu, oferi o roadă zaharată, Mariei,—iar în timp ce doamna Riga se îndeletnicià cu ea, Costin îi desprinsese cu cuţitaşul, foarte încet, o fundă de d'inapoia rochiei.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— A! doamnă, îi rosti, ți s'a desprins o fundă..

— Cum se poate ?...

— Da, uite-o ici, atârnă...

Și apucându-i o mână, i-o puse la locul unde funda atârnà.

— Condu-mă, te rog, în camera mamei dumitale și trimite-mi o slujnică să-mi aducă un ac cu ață...

— Cu plăcere, doamnă; pururea gata să te îndatorez, — și-i oferi brațul.

Ajunși în camera doamnei Barbu, Costin o lăsă pentru câte-va minute și se întoarse, el singur, cu acul și cu ața.

— Prea multă osteneală din parte-ți, domnule Costin; o să te rog însă să-mi trimiți și slujnica, pentru că eu singură nu pot coase...

— Nu e mare lucru, doamnă, să o prind eu la loc, căci m'am obișnuit în timpul șederii la Paris, cu dresul rufăriei...

— Iată o îndatorire pe care n'o pot primi domnule Costin...

Costin luă chip de tristeță adâncă.

— Acum 12 ani nu m'ai fi refuzat... Ți-aduci aminte când m'ai rugat singură să'ți prind o hăinuță neagră care tocmai se desfăcuse la subțioară? Ți-aduci aminte?

— Ții minte toate, cum văd! aceasta dovedește memorie excelentă... Funda mea rămâne însă tot ne-prinsă...

— Va fi într'un moment, și zicând, îngenunchiă, și cu îndemânare, mai înainte ca Maria să se poată opune, el începù să coase.

— Memorie excelentă, ai zis... Nu știu zău, de-o am așa, dar știu că nimic nu pot uita din tot ce privește copilăria noastră. De ce te arăți acum,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

doamnă, atât de ceremonioasă, faţă cu mine ? De ce?

Glasul lui Costin erà mângâios, dulce şi tremurător...

— Eşti curios de tot, domnule Costin. Cum voeşti dumneata să mă port faţă cu un om care nu'mi e nici frate, nici rudă ?

— Dar care ţi-e cel mai statornic şi devotat prieten, ceeace preţueşte adeseori însutit de cât un frate, o rudă.

— Aceeaşi prietenie o am şi eu, domnule Costin, dar sunt femee şi dacă ai fi în locul meu, tot astfel te-ai purtà şi dumneata faţă cu prietenul Costin din copilărie. Amintirile nu se şterg domnule Costin ; dar starea omului se schimbă. Din copil se face matur şi are deplină conştiinţă de poziţiunea şi de datoriile sale... şi apoi, ca să'ţi spun pe faţă. tot ce am în cuget, astfel cum mă port eu ca femee, faţă cu dumneata ca bărbat străin, e bine şi n'am nimic a'mi imputà.

— Nu m'ai iubit nici odată Mario, îndrăzni el să zică, de aceia îmi răspunzi aşa ! Glasul iubirii redeşteptată este altfel, e ca glasul meu, şi ştii bine cât te am iubit şi cât te iubesc încă...

— Neîndemânatec croitor ce eşti... n'ai sfârşit încă ? zise ea.

Glasul lui Costin era duios, aprins ! întrebarea Mariei care vădià ironià, căzu duş de apă rece peste tot corpul lui. Rupând firul de aţă, se ridică şi veni în faţa ei. Erà palid ca un cadravu. Maria îl privi cu teamă.

— Ce ai ? îl întrebă ea.

— Ce am ? Moartea în inimă Mario !... La iubirea mea curată, arzătoare şi duioasă, răspunzi prin ironie.... Dar ce ţi-am făcut de mă tratezi astfel ? zise el împreunând mâini rugătoare...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Domnule Costin, răspunse Maria cu ton plin de demnitate, domnişoara Maria Cordea te-a putut asculta odată, fără totuşi a'ţi dà vr'o speranţă; doamna Maria Riga te roagă a nu-i mai vorbi nici odată de acum, cu graiul ori cu privirea, de nesocotita patima ce ai, dacă voeşti să'ţi mai păstreze prietenia de odinioară de care faci atâta caz... Cred că e de ajuns...

Şi zicând, trecù pe dinaintea lui, rece şi mândră, şi ieşi.

Costin rămase mut, încremenit, cu ochii rătăciţi, pe urma ei, cu urechile ţiuindu-i ca şi cum o ceată de ţânţari s'ar fi plimbat în jurul capului lui.

Apoi, venindu-şi în fire, simţi sângele aprinzându-i-se de mânie şi năvălindu-i spre cap. Ochii i se însângerară, privirea îi deveni sălbatecă, mâinile începură a-i tremurà şi rosti cu glas înăbuşit:

— Te voiu avea atunci cu sila, virtuoasă matroană a Bucureştilor!

Pieptul îi ardeà de par'că înghiţise cărbuni aprinşi. Trecù în bufet şi băù două pahare de apă rece, cari, îl mai liniştiră.

Tocmai ieşià Maria din camera doamnei Barbu, când eată o întâmpină Constanţa.

— Riga e *neodihnit*, vino mai iute.

— Unde ai fost drăguţă? o întrebă, apărând şi dânsul şi-i luă braţul.

— Mi se desprinsese funda dela spate şi am stat de mi-am prins'o... răspunse Maria cu linişte.

— Haide să jucăm cadrilul, că s'a dat al doilea semnal, îi zise Riga. Facem faţă cu Vereanu...

— Şi cu mine, complectă Constanţa. Am voit eu într'adins să fim noi câte patru, ca să'l mai astâmpăr pe Petrişor al meu, că prea curteneşte cucoanele, ştrengarul...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Cadrilul începù.

Domnul Petrişor nu erà tocmai voios; îşi pusese în gând să facă faţă c'o doamnă foarte tânără şi drăgălaşă, care îi fusese prezintată în acea seară şi când colo Constanţa îl oprise pentru dânsa, ba încă îl şi certase puţin din pricina convorbirii lui cu doamna Pădeanu.

Costin rămas fără pereche, se mulţămi să se aşeze pe un scaun în faţa Mariei.

Se liniştise şi revenise la simţiri mai bune. Tot cu dorul de-a o aveà pe Maria, dor neschimbat, se hotărâse însă să ia lucrul deacum foarte cu încetul; să se arate pocăit de îndrăzneala lui, s'o familiarizeze din nou cu el şi să caute să câştige încrederea lui Riga, cu riscul de a se umilì înaintea lui, îndatorindu-l şi linguşindu-l...

Când începu polka-mazurka, Costin se prezintă Mariei. Dacă n'ar fi fost doamna Barbu lângă dânsa, l'ar fi refuzat, preferind să nu mai danţeze tot restul serii.

Primind, se avântă în joc.

Costin erà dănţuitor escelent; erà plăcere deosebită, căutată de doamne, să fie danţate de el.

Şi apoi şi pentru Maria acest joc erà cel mai atrăgător.

Costin încunjură de trei ori salonul cu Maria, în care timp îi şopti:

— Aşi rămânea mâhnit în sufletul meu, pentru toată vieaţa, doamnă, dacă nu mi-ai iertà îndrăzneala; ştii prea bine că iubirea multă zăpăceşte, ia omului câteodată adevărata cunoştinţă de sine şi de altul... Dar... judecata sănătoasă îşi ia locul, pierdut pentru un moment, şi atunci voinţa vine, sinceră şi stăruitoare... Mă ierţi, doamnă?

Maria tăcu. Nu erà încă pe deplin încredinţată...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

După câteva momente Costin reîncepu:

— Purtarea mea pe viitor, te va încredința de sinceritatea mea, doamnă. De aceea, fiindcă te feresti a mă crede, nu-ți mai cer iertarea, rămânând să mi-o arăți singură, când îți voiu fi dobândit încrederea.

De astă dată tonul lui Costin dădu Mariei convingerea Cu toate astea tot nu-i răspunse.

Pentru cotilion, Costin putu să-i aibă făgăduința; însă, când Riga află aceasta, își invită nevasta la plecat acasă, singurul danț care-i plăcea lui, după ora unu.

Cu toate stăruințile doamnei Barbu și a Constanței, Maria nu mai voi să stea, deși Riga păreà dispus să cedeze. Maria cunoșteà deprinderile soțului ei și se obișnuise cu ele fără să regrete.

Porniră.

X

Au trecut câteva luni d'atuncea.

Prinde a se desprimăvărà, cu venirea lui Martie.

Intr'un landou foarte elegant, Riga cu soția și cu copiii se află la șosea.

Timpul e frumos; landoul lor erà deschis.

Costin, pe un cal de rasă, minunat de bine dresat, trece pe lângă ei, salută și întorcându-se, rămâne pe lângă landoul ce mergeà încet.

Maria răspunde foarte amical; Riga îi intinde mâna chiar și-i zâmbește.

In aceste cinci luni aproape, Costin devenise un comedian desăvârșit. Respectuos la culme, cumpătat în vorbă ca și în priviri, redobândise încrederea Mariei, care uitase îndrăzneala din trecut.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Vorbiă acum de însurătoare, de domnișoara cutare care-i plăceă și cu care dorea să se căsătorească de toamnă; arătă gusturi de o vieață liniștită, serioasă și cuprinsă în farmecul unei iubiri statornice.

Dar cu cât se vedeă mai mult schimbarea aceasta în Costin, cu atât Riga se făceă mai bănuitor și mai atent.

Își zisese însă că, spre a izbuti să prindă și mai bine și mai curând pe Costin, în caz când tot mai căută a-i seduce nevasta, — eră de trebuință să se schimbe și dânsul față cu Costin.

La comedie, să răspundă prin comedie.

Adoptat planul acesta, Riga începù a fi mai prietenos și părea că ascultă cu interes laudele și lingușirile amicului său.

Și tocmai mieroasele cuvinte ale lui Costin, grăbirea lui d'a îndatorà familia Riga, îngrijirea ce arătà pentru copiii acestei familii, dà întărire bănuelilor lui Riga.

Pe urmă și pe Maria o vedeà foarte prevenitoare față cu Costin, mai ales de când îi scăpase fetița din ghiarele primejdioase ale anghinei.

Fuseseră trei medici încă, afară de el, nu-i vorbă, cari toți luptaseră cu râvnă să scape copila; dar Costin veghià ceasuri întregi la căpătâiul ei, ziua, iar noaptea veniă de două, trei ori.

Pe băiat îl luase Constanța și-l ținuse o lună și jumătate la dânsa, tot după prevederea și poruncile lui, căci părinții copilei, la ivirea groaznicei boale, se zăpăciseră.

Cazul acela, apropiase dar foarte mult pe Costin de casa lui Riga.

Nici o vorbă însă din partea medicului, să amintească Mariei iubirea lui veche; nici o mișcare

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Costin păreà în adevăr un frate mai mare al Mariei şi aceasta, văzând şi felul iubitor de primire al bărbatului său, se lăsà cu totul pornirii sufleteşti ce-o duceà către Costin.

Adese ori acesta venià în casa lui Riga şi, fără a se anunţa de fel Mariei, intrà în odaia copiilor, cercetà pe copii, îi sărutà, le dà bomboane şi plecà apoi.

Maria aflà tocmai pe urmă, şi după mulţămirea copiilor simţià şi dânsa mulţămire.

Intr'o zi medicul venì şi, tot aşà, după obiceiu, intrà la copii.

Tocmai atunci Maria intrà şi ea din odaia ei, ca să-i vadă.

Costin care se aşezase p'un scaun, cu fetiţa pe braţe, se ridică repede.

— A! domnule Costin, prea multă bunătate din parte-ţi, prea multă osteneală şi apoi nu voeşti a primì nici cea mai mică răsplată...

Costin îi sărută mâna.

— Doamnă, prietenia e cel mai scump lucru şi aduceţi-vă aminte, că într'un moment de nepotrivire, erà s'o pierd... Prietenia dumitale şi a lui Riga e dar răsplata pe care cu bucurie o primesc.

Cuvintele acestea erau nouă mărturisire a căinţii sale; ea făcù bună impresiune Mariei, care trimese lui Costin privire duioasă de mulţămire.

Ea îl invità la dânsa. El refuză supt cuvânt că mai are vizite de făcut.

Altă dată primì şi intrà în salonul ei unde vorbì cu Maria o mulţime de lucruri vesele.

Intr'altă zi se aşeză pe canapea cu dânsa, ea într'un colţ şi dânsul în celălalt.

Şi tot recomandând Mariei cele mai de aproape îngrijiri pentru copii, el se apropiase de ea şi îi luase o mână într'ale lui.

Muzeul Digital al Românului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Când Maria luă seama, o retrase repede. Costin nu arătă nici o contrarietate, ceia ce ar fi redeşteptat bănuelile Mariei, şi urmă mai departe cu instrucţiunile lui.

Atunci intră Riga.

Inima lui se strânse supt presiunea sângelui ce începuse a se grămădi spre dânsa şi se îngălbeni. Cu zâmbetul pe buze însă înaintă şi strânse mâna lui Costin cu amândonă mâinile lui.

Costin se ridicase la intrarea lui şi se aşeză pe un scaun lângă Riga.

Sbuciumătoare rămăşiţă de zi petrecù atunci Riga. Costin, va să zică, înaintase în luare de seamă a Mariei şi singuri stăteau mult de vorbă, în lipsa lui. Ce vor fi vorbit dânşii? Trebuià să-i spioneze, să se ascundă şi să asculte....

Intr'o zi nu aveà nici un proces. Puteà să iasă la cazin ca să se întâlnească cu unul, cu altul, unde să-i pice vr'un client din senin, pe neaşteptate, ca şi altă dată, dar aveà de spionat pe acasă.

Se făcù dar că pleacă şi, în loc să iasă, închise uşa intrării aşa ca clopoţelul să sune şi a doua oară, şi desculţându-se de ghete se urcă numai în ciorapi şi intră în biuroul lui. D'acolo, trecù în salonaşul de lucru al Mariei şi din el într'o odaie mică ce-i servià ei de gătit şi care erà despărţită de salonaş printr'o perdea de pluş.

Din acea odaie puteà să iasă în coridor, ca să se pară că a intrat prin curtea de dinapoi a casei, cum făceà de multe ori.

Acolo, se pitì între sobă şi garderobă. Erà groaznic de turburat şi adesea îi lipsià aerul.

După vr'o oră şi jumătate, Maria intră şi cântă la piano apoi urmă tăcere. Ea se pusese de sigur să lucreze.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Trecù încă un ceas. Erà două şi jumătate după amiazi.

Slujnica veni şi-i anunţă de astă dată pe doctorul Barbu, care se aflà în odaia copiilor.

— Pofteşte-l aci, răspunse Maria.

După câte-va momente Barbu intră.

— Doamnă, zise el, sărutându-i mâna, nu te-aş fi distras de la lucru, dacă nu aş fi văzut la băiat, la Vintilă, un început de boală...

— Ah! nu mai spune, doctore — zise Maria cu groază.

— Primejdie nu e, pentru că am observat din vreme; — deci liniştește-te.

— Şi ce are, doctore? întrebă ea cu grijă.

— Un început de scrofuli. Se va fi speriat de sigur în vr'o zi, ori e vr'o urmă de la doică, apărută tocmai acum...

— Scrofuli? oh! scapă-l domnule Costin, te rog, — grăi Maria apucându-i o mână.

— Da, din toată inima, şi-i sărută mâna de două ori în şir.

— Eşti prea „galant", doctore, pe ziua de azi, — îi zise Maria, râzând.

— Nu, doamnă, nu sunt „galant", — dar am sărutat pe mâna dumitale, bunătatea ce ai avut de-a-mi încredinţà îngrijirea medicală a copiilor dumitale iubiţi...

— Şi ce crezi să fac lui Vintilă?

Costin îi dădù ordonanţa de-a-i luà sirop de Raifort iodat şi vinul copiilor, de o cam dată: iar mai târziu să-i facă băi cu sare de Bălţăteşti.

La plecare, îi sărută mâna iarăşi de două ori.

Riga erà pe ghimpi. De ce nu aveà păretele vr'o gaură, ca să vadă prin ea espresiunea feţelor lor? De ce atâtea sărutări de mână, cinci la număr, într'o jumătate de zece minute?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Şi Maria îl lăsă. Ba încă râsese cu plăcere la cele d'întâi două sărutări de mână.

Cât timp trecù apoi până să reintre Maria în salonaş! Il petrecuse, şi nu se mai îndură să se despartă de dânsul! Rele semne. Casa lui erà pe ducă!

Ieşì din ascunzătoarea lui şi trecù în coridor, iar d'acolo, în biuroul lui.

Maria, simţindu-l că a venit, intră repede la el ca să-i spue primejdia ce ameninţà pe copil.

Riga o primi foarte rece.

Maria îl privì cu surprindere, şi văzându-l cum îi răspunde de silit, se întristă.

Seara însă, mângâierile ei călduroase şi cuvintele ei pline de farmecul ce totdeauna îl îmbătà de fericire, făcură pe Riga să-şi zică în gând că, dacă Costin bate în adevăr poteca, Maria nu e în stare, cu caracterul ei cinstit, să-l lase nici o dată a se oprì la picioarele ei.

XI

Câte-va zile după plimbarea de la şosea, în timpul căreia chiar Riga se arătase foarte prietenos faţă cu Costin, — acesta venì ca de obiceiu, la Riga acasă.

Boala fetei şi acum simptomele de boală ale băiatului, îl ajutaseră mult; prin copii dar trebuià să ajungă a aveà pe mumă, o dată ce copiii erau adoraţia ei, partea ei slabă.

Costin, care judecase totdeauna rău pe Maria, socotià că, la un moment dat, va puteà profita de o turburare ce-i va arunca ei în suflet, ca s'o poată aveà, în sfârşit. Şi odată calea deschisă, Maria trebuià să i se supuie cu totul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Îți iubești mult băiatul? — o întrebă Costin, după schimbarea obișnuitelor formule de politeță.

Maria tresări și cătă lung la el.

— De ce întrebarea asta, doctore?

— Fiindcă copilul e amenințat serios, doamnă, și dumitale, ca mumă, trebuie să nu-ți ascund adevărul. Totuși, nu te alarmà, căci eu mă voiu pune între boală și copil, veghiându-l până ce toate temerile vor dispăreà cu desăvârșire.

— Dar ce are, bietul copil, doctore, pentru Dumnezeu?

— Ți-am mai spus: scrofule: glandulele îi sunt foarte mari pe dinăuntru, așa că, dacă până în două, trei luni, nu i se va îmbunătăți starea, va trebui să proced la operație.

— Operație! strigă Maria spăimântată.

— Nu te spăimânta, grăi Costin, luându-i o mână într'ale lui: la vârsta de 7 ani aproape, cât va aveà copilul atunci, poate suferi operație. Primejdie nu zic că nu este, dar îți promit, doamnă, că mai bine aș preferà moartea, decât să nu izbutesc a ți-l scăpa, întrebuințând toate mijloacele de care mă face știința medicală să dispun.

— O! te rog să'l veghezi, ca pe copilul dumitale, doctore; te rog să-l scapi și recunoștința noastră, a tuturor, nu va aveà margini.

— Da, ți-o făgăduesc, fiind-că sunt singur, și-i sărută mâna, așezându-se lângă dânsa.

Maria își retrase mâna; Costin nu se arătă contrariat nici acum, dar îi zise cu un ton de ușoară imputare.

— Tot pare că te feresti de mine, doamnă.

— Mă feresc de dumneata? Ce ideie!... Pe urmă schimbă vorba: nu crezi de trebuință să facem un consult de mai mulți medici?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Costin încruntă uşor sprânceana; numai un moment însă. Ideia de consult putuse veni din neîncrederea Mariei în el.

— Doamnă, dacă aş crede că e nevoe de consult, aş fi cel întâi să te sfătuesc să recurgi la el, după cum te-am sfătuit când cu fetiţa. Nu e nevoe însă, şi chiar dacă l'ai arătă pe Vintilă la alt medic, îţi va spune ce ţi-am spus şi eu, fără să caute însă să aibă atâta timp ca mine spre a veni să-l observe cum fac eu...

— Iţi mulţămesc, domnule Costin: eşti om de inimă.

— Poate, doamnă; dar mă gândesc la faptul că, în curând mă voiu însură şi eu, voiu fi părinte, poate, îmi voiu iubi copiii ca şi dumneata şi voiu fi fericit când voiu vedeà pe cine-va dându-mi concursul ca să mi-i scape din câte o primejdie. Şi-apoi, — adaose el, luând din nou mâna Mariei şi grăind cu cel mai duios accent, — nu am atâtea drăgălaşe amintiri din trecut care să mă facă a nu puteà răbda să sufere, cea mai scumpă fiinţă ce-am avut vr'o dată?...

Şi-i sărută mâna. Lacrimi de înduioşare îi apărù în ochi şi una căzù pe mâna Mariei, făcând-o să tresară.

Maria fu atinsă, în adevăr, şi privi la el cu semne vădite de emoţiune.

— De ce nu uiţi amorul dumitale, domnule Costin? îi zise, cu glas rugător.

— Să-l uit vr'o dată? Dar ar fi să deviu idiot, doamnă; să trăiesc fără să mai simt că trăiesc. Alt-fel, în toate simţirile, cum sunt, mi-e peste putinţă şi nu'ţi cer altceva decât să mă laşi să te iubesc în taină, să mă laşi să sufer şi să regret cât voiu trăi, că nu am putut fi iubit de dumneata...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Vezi dumneata, doamnă? voiesc să alung din mine simțirea aceasta, dar îmi e peste putință: peste putință să nu-ți văd chipul încântător, în tot momentul meu de odihnă, dacă odihnă se pot numi ceasurile când gândul îmi e numai la dumneata și la raiul ce am pierdut...

Grăind, îi strângeà o mână într'ale lui și i-o sărutà.

Maria se făcuse roșie. Ii erà de o mare greutate starea aceasta și totuși n'avea putere să opriască cuvântarea lui Costin.

— Mă voiu însurà, zise el cu amărăciune. De ce? Ca să fiu fericit, sau ca să te uit? Nu. Dar prin faptul acesta, îndeplinesc o dorință aprinsă a părinților mei și redobândesc încrederea dumitale întreagă. Sunt nenorocit, doamnă, și une-ori îmi vine să înnebunesc, să fug, să părăsesc orașul acesta blestemat!...

Se ridică, asudat, palid și ducându-și mâinile la frunte, stătù un moment ca amețit.

Maria se ridică, și ea adânc mișcată de atâta putere de iubire și de starea lui de suferință.

Ce-i puteà face însă? Ea erà fericită; iubià pe Riga; erà iubită, aveà familie, erà cu conștiința liniștită, cu fruntea senină, cu inima dată soțului și odraslelor sale... Nici un cuget, cât de mic, nu-i șoptià că de ce n'a iubit pe Costin! Poate s'ar fi născut în ea această gândire, dacă n'ar fi fost fericită; dar așa... N'avea nimic de făcut pentru el, de cât doar să-l compătimească.

Costin, cu chip liniștit, se apropià de ea și-i luà iar mâna...

— Iartă-mă, doamnă, dacă am, pentru ultima oară, această pornire față cu dumneata... Pe viitor voiu opri-o.. căci trebue s'o opresc... Ah! cât sufer...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

La revedere... Nu mai am destul aier aci!... Mă înăbuşesc... Şi ieşi, cu gest de desnădăjduire.

După un moment intră Riga din biuroul lui; era palid cu totul; mânie ascunsă, concentrată, întunecoasă, pătrundeà în privirile sale.

— Doctorul Barbu a ieşit chiar acum d'aicea... grăi el cu asprime, fără să zică nevestei lui obişnuitul bună ziua şi să o sărute.

— Da, răspunse Maria, neliniştită de tonul şi de înfăţişarea bărbatului său...

— Copilul e ameninţat de boala scrofuleler... aşa mi s'a părut că ţi-a spus... De altmintrelea, eram ocupat foarte mult, în biuroul meu, şi nu prea le-am auzit toate... Ori cum, cred că doctorul stă mai mult de vorbă, decât esaminează copilul...

Cu cât Riga vorbià, Maria se făcea mai palidă. Riga ascultase tot şi auzise, de sigur, sunetul sărutărilor de mână.

Ce va fi bănuit el oare? Să fi crezut că erau sărutări ce şi-ar fi dat unul altuia?... A! nu: Riga nu o puteà bănui până într'atâta... Intr'un minut, cugetă apoi, cât de primejdioase pentru ea deveniseră vizitele doctorului... şi privì la Riga cu îngrijare.

Tăcerea soţiei sale, Riga o tălmăci în limba gelozieì şi sângele începù a-i fierbe. Dar se stăpânì. Voià să se convingă, văzând cu ochii. Şi apoi, iubirea pentru Maria nu-l îndreptăţià însă să creadă în vinovăţia ei.

— Mario dragă, urmă el, Costin Barbu te-a iubit odată... şi te iubeşte încă, mi se pare... Nu o afirm... Când te temi de inundaţie şi eşti în calea ei, schimbi casa... Doctorul Costin trebue schimbat şi mă însărcinez eu a-i răsplăti vizitele şi devotamentul...

Amară ironie pătrundeà în cuvintele lui din urmă.

Maria se apropià de el şi-i luă o mână; privin-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

du-l apoi drept în ochi, îi grăi cu blândețe:

— Riga, nu te-am văzut niciodată așa... Imi faci oare batjocura d'a mă bănui?...

— Pe tine, Mario? Tu mă întrebi, dar n'o crezi... sunt sigur...

— Ești gelos, Riga, o știu; și gelozia pierde de multe ori din vedere hotarele prudenței, iubirii și încrederii...

Pe cât m'ai făcut de fericită până acum, Riga, pe atât m'ai face de nenorocită de-aci înnainte dac'aș ști că eu nu-ți mai am încrederea și că iubirea ta se clatină subt îmboldirea unei învinovățiri... nedrepte.

Lacrimile începură a-i curge și, lipsită de puteri, se așeză pe canapeà și privì cu durere la Riga.

Inima lui fù izbită cumplit, ca de-o lovitură de ciocan. Indoiala îi fù strivită și se aruncă în genuchi lângă Maria, cuprinzându-i mijlocul.

— Lasă dragă Mario, nu mă crede mișel. Am fost totdeauna sincer cu tine, tu știi, nu-i așa? Când eram gelos, căci te arătai prea familiară cu unii domni, la începutul căsniciei noastre, ți-am spus că faci rău, ți-am spus că tineretul e obraznic și că interpretează numai decât în rău familiaritatea și buna-voința unei femei tinere. Tu m'ai înțeles și n'am mai avut a mă plânge.. Tot atât de sincer și astăzi, îți zic: Mario, nu te bănuesc, nu sunt mișel; dar faci rău că te încrezi prea mult în excesul de zel al prietenului tău din copilărie... Uite, — urmă el după puțin, — azi am intrat în biroul meu. Tu erai în salonașul tău cu dânsul. Nu m'ai auzit. Tocmai îți vorbià de copil. Am ascultat puțin, hotărât să viu și eu acolo. Ceva însă, neînțeles, mă oprì locului... Mai stătui câtva, tot cu hotărârea însă d'a intrà. Când, de-odată, aud o sărutare... Ie mână și începutul lungei mărturisiri

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

de iubire şi a îngrijirii... călduroasă pentru copil... Oare, cum îmi erà mie, când auziam asemenea lucruri şi când Maria mea avea răbdarea d'ale asculta până la capăt? Pentru respectul şi stima de tine, am rămas în biurou şi nu m'am arătat ca să pedepsesc pe obraznic de îndrăzneala lui. Dacă m'aşi fi arătat, da, atunci dovediam că te-am bănuit şi mai dovediam că simţirea geloziei e mai puternică în mine, decât simţirea statornicei mele iubiri pentru tine... Mario, te iubesc, — strigă el, sărutând-o cu foc, dar sunt gelos de fire... Fă aşa, ca să tacă în mine pentru totdeauna glasul blestemat al geloziei... Fă aşa, dragă Mario, ca vieaţa noastră să fie şi d'aci înainte dulce şi frumoasă... Cât te iubesc!

— Gelosule... gelosule... grăi Maria zâmbind şi strângându-l la sânu-i. Află că numai grija ce a arătat pentru copilul nostru, m'a putut face să-i rabd cuvântarea...

— Grija lui, — strigă el cu mânie, — grija lui, falsitate, minciună!

— Linişteşte-te Riga; am fost puţin amăgită de minciună, — adevărul e aşa; dar acuma că o văd, doctorul Barbu nu va mai călcà aci, ca doctor, ci numai ca amic, cu familia lui...

— Amic, cu familia lui!... grăi Riga cu ură,— dar îşi opri restul gândirii...

— Ca să-l opreşti d'a mai veni în casă, judecă şi tu mai bine, dragă Riga, nu e cu putinţă. Iţi făgăduesc însă, pentru deplina ta linişte, că nu-l voiu primi, cu familie cu tot, la vizită, decât fiind şi tu acasă.

Riga se însenină.

— Da, vei face tu asta?

— Cu dragă inimă, — numai să nu mai văd întunecată fruntea mult iubitului meu bărbăţel, sufletul meu, — răspunse ea îmbrăţişându-l cu căldură.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Ah! Mario, dacă aşi şti că ţi-a rămas în cuget vr'o urmă de mâhnire pentru gelozia mea, mi-aşi blestemà soarta care m'a pus în calea ta, ca să te fac să suferi tu, nevinovată, din pricina unei patimi ce stă în firea mea...

— Nu mai vorbi aşa! — răspunse Maria bătându-l uşor cu palmele peste gură. Mâhnirea mea a trecut, ca şi cum nici nu-mi-ai fi pricinuit-o. Gelosul meu drăguţ, numai tu caută de fii liniştit în sufletul tău... Voiu suferì, când te voiu vedea întunecat... dar nu mă voiu plânge.

— O! nu, asta n'o voiesc, Mario; — se poate să fiu întunecat din pricina daraverilor profesiunii mele, cum m'ai văzut adese ori. Prin urmare, nu vei avea dreptate să-ţi închipuesti că mă munceşte tot gelozia, fiind-că ai văzut-o sbucnind o dată... Făgăduesţe-mi...

— Iţi făgăduesc.

XII

Nouă şi deosebită fază în traiul acestii familii.

Maria, care până aci erà pururea veselă, când copiii îi erau sănătoşi, nu mai puteà fi acuma.

Trecură vr'o cinci, şease săptămâni de la cele întâmplate.

Singur, Riga stà cu fruntea încreţită, cu ochii posomoraţi, cu urechea ţintă spre salonaşul nevestei lui. Cum auzià vr'un glas, repede se apropia de uşă şi, ascultà cu bătae de inimă De auzià uşa scârţâind, şi nici o vorbă, lui i se păreà că aude şoapte şi tresăreà. Se apropia iar de uşă şi ascultà.

De un timp se lăsase cu daraverile pe tânjeală. Petreceà timpul mai mult acasă. Nu mai ieşeà des că mai nainte, cu soţia lui; se temeà că se va întâlni cu Barbu.

Muzeul Digital al Romanului Romanesc
revistatransilvania.ro/mdr

Serile mai înainte de a se culcà, se strecurà încet pe-afarà, ca hoțul, și se uità prin curte, spionà mișcările femeiei din casà, a Mariei și chiar a celorlalte slugi.

I se părea că toate sunt înțelese cu doctorul ca să aducă vre un bilet Mariei.

Stăteà târziu, în biurou cu dorința de-a nu fi supărat de nimeni, supt cuvânt că studiază chestiuni de Drept și că cercetează dosare.

In realitate, se lăsà pradă gândurilor.

I se părea uneori că Maria nu e așa de credincioasă și că sufere din pricina depărtării doctorului.

Căci îl depărtase pe doctorul Barbu și luase ca medic, cu anul pe un bătrân.

Gândindu-se la necredința Mariei, Riga vedeà par'că cum slujnica aduceà bilete dulci stăpânei sale, cum aceasta le luà cu temere, le citià cu bucurie și le ascundeà cu multă pază.

I se părea că doctorul erà introdus pe furiș, noaptea, în odaia doamnei Cordea, de unde aceasta lipsià, că acolo intra Maria, în gățeala de noapte.

La această părere, sărià din loc, își ștergeà fruntea de sudori reci, privià în juru-i cu spaimă și se plimbà agitat.

Crăpà puțin ușa dela salonașul în care lucrà soția și aceasta ridică ochii la el zâmbindu-i.

Zâmbià și el, îi trimiteà o sărutare cu mâna și se duceà de se așezà iarăși la biurou.

Își ziceà că e nebun, că e mișel fiindcă își închipuește asemenea scene păcătoase și tocmai cu nevasta lui, cea mai drăgălașă și cea mai iubitoare dintre femei!

Câte o dată o surprindeà pe gânduri, tristă. Atunci o săruta cu foc căutând s'o înveselească.

Și o înveseleà, în adevăr; dar în cugetul lui erà sigur că i se arătà veselă fără a fi; și pricina erà el, pururea el, cu patima lui blestemată.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ndm

Căci și ea, de sigur, îl surprindeà pe dânsul, întunecat, posac, răutăcios, și suferià într'însa fără a'i face lui vre-o observațiune, după cum și el nu îndrăznià să-i facă ei vre-una.

Cât se înfurià une ori pe dânsul! Căci, ce erà Maria vinovată să sufere din pricina lui? Și cu toate acestea, alte-ori, o învinuià pe dânsa; căci dacă nu s'ar fi arătat așa de familiară cu Costin, nici el nu ar fi ajuns până acì cu patima lui.

De când îl concediase pe Costìn, numai odată mai venise acesta la el, cu doamna și cu domnul Barbu.

I se păruse atunci, că în timpul vizitei, Costin ar fi schimbat cu Maria oarecare priviri de înțelegere și că Maria s'ar fi arătat foarte prietenoasă cu dânsul. Ba într'un rând când Maria cânta la piano după cererea doamnei Barbu, Costin s'a apropiat și i-a șoptit, iar dânsa a întors capul iute și l'a privit galeș.

Din ziua aceia s'a născut în el ideia ficsă că Maria, de și nu a căzut în brațele lui Costin, dar primește scrisori dela el, semn al unui început de cădere.

Intr'o seară, fetița erà cam răcită. Maria se dusese în camera copiilor, să tragă ea singură cu oțet și cu untdelem pe copilă.

Riga, așteptă până trecù câte-va minute și pe urmă începu a căutà, în salonul soției sale, în odăița de găteală d'alături, și chiar în camera lor comună de culcare, doar va găsi vr'un bilet dela Costin.

Nimic însă.

— Le-a ascuns ea bine, de sigur, ori le-a ars. Mă știe cât sunt de veghiător și de gelos, și se ferește bine...

Se întoarse necăjit, în biuroul lui, și se puse iar pe gânduri.

Muzeul Digital al Românilor Românești
revistatransilvania.ro/muri

De partea ei, Maria observă cu adâncă tristeţe, mişcările de priveghiere ale lui Riga, turburarea lui necurmată şi foarte desele lui momente de răceală faţă cu dânsa.

Nu mai erau acele desmierdări din trecut, acele râsete ca de coppii fără grijă, acele glume şi numiri gingase ce-şi dă fiecare unul altuia.

Riga, când se mai arătă ca altă dată, păreà că o face de datorie, de silă: Maria nu-i întorceà mângâerile decât cu temere, cu sfială. Adese ori îi venià să plângă de întristare.

Doamna Cordea vedeà schimbarea şi întrebà când pe fiică-sa, când pe ginere-său. Şi unul şi ceal'altă îi răspundeau că nu e nimic, ori găsiau pretexte, mai bine ori mai rău potrivite.

In timpul acesta Costin Barbu se hrănià din ce în ce cu mai multă ură răzbunătoare împotriva lui Riga.

Din ziua chiar când acesta îl concediase, plătindu-i vizitele, Costin erà cât p'aci să-i arunce banii, să-l facă gelos urâcios; să-l silească, însfârşit, a se bate în duel cu dânsul.

Se stăpâni însă; şi pe urmă îi părù bine. Dacă l'ar fi insultat, însemnà că în adevăr el, Costin, curtenià pe Maria şi că el, Riga, simţise, şi cu drept voià să înconjoare primejdia.

Ce erà de făcut, cu atâta rezistenţă din partea Mariei şi cu atâta zadarnică aşteptare din partea lui? Nu devenia ridicul oare, în ochii săi proprii?

„Cine nu riscă, nu câştigă" îşi zise Costin într'o zi.

Trebue să risc, adaose, şi hotărî să se ducă încă o dată, singur, la Maria, în lipsa lui Riga, şi să-i vorbiască lămurit şi hotărâtor.

Erà prin Maiu.

Maria se plimbà în grădină cu amândoi copiii de mână. Pe bona lor o trimesese în târg cu doamna Cordea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Eră mai veselă în ziua aceea, căci şi Riga fusese vesel de vr'o două zile încoace.

Copiii o împovărau cu felurite întrebări, născute de curiozitatea copilărească ce începe şi caută să afle şi să înţeleagă, şi ea le răspundea, esplicându-le pe cât puteă mai apropiat de mintea lor.

Atunci intră Costin Barbu în grădină condus de slujnică.

Costin venià dela surora-sa.

In casa ei, gelozia Constanţei se mai potolise, de când începuseră a se arătà la ea semne de maternitate.

Acum nu vorbia decât de întâmplarea mult aşteptată a naşterii şi plănuià cu Petrică al ei ce nume să deà odraslei lor.

Se iviau certuri drăgălaşe între dânşii, când nu căđeau la înţelegere asupra sexului viitorului musafir, sau asupra numelui.

Constanţa voià fată, Vereanu voià băiat din care, ziceà că va face un savant, un astronom.

— Da, posac şi numai cu matemateca în mână, ca tine, rostià Constanţa...

— Ei, atunci dar ce ai voi tu să-l faci?

— Eu? avocat ca tata ori militar...

— Va să zică vrei băiat?

— Hai, fie şi băiat, cedà Constanţa.

Înţelegerea făcută o întăriau amândoi cu câte un şir de sărutări şi pacea reîncepeà să domnească între matematecul, care era bucuros că ştia bine acum înmulţirea, şi nevasta lui, care nu se mai supără că bărbatu-său erà matematec.

Costin intrând în grădină salută respectuos pe Maria şi sărută pe copii, cari i se aninară de gât.

— Cărei întâmplări datorez vizita dumneavoastră, domnule Barbu? întrebă Maria c'un ton care arătà că vreà s'o tae scurt cu dânsul, şi nu-i întinse mâna.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Plăcerii de-a te vedeà, doamnă şi de-a mai cercetà pe drăguţii ăştia doi...

— Soţul meu v'a spus însă că...

— Că nu mai sunt medicul casei; da, doamnă, dar nu mi-a spus că am încetat de-a fi şi amicul ei... Se vede însă că nici amic nu mai pot fi, de vreme ce mă primiţi cu atâta răceală şi cu „domnia-voastră" în loc de „dumneata".

— Doamne, domnule, sunteţi foarte ciudat cu imputările dumneavoastră, ca şi cum aţi voi să-mi arătaţi că nu ştiu să mă port cu oamenii... Sunt aproape nouă ani domnule, de când mă aflam aci, în grădină, cu logodnicul meu. Tocmai atunci se arătă mama cu o scrisoare venită din Paris în care eram toţi numiţi „dumneavoastră" şi trataţi cu cea mai mare ceremonie şi răceală. Oare vi s'a cerut vr'o dată socoteală de ce întrebuinţaseţi acei termeni? Nu. Omul nu e stăpân câteodată pe unele impresiuni şi pe mişcările ce vădesc acele impresiuni...

— Din aceasta reiese, doamnă că şi dumneavoastră sunteţi stăpânită de oare-care impresiuni, şi că nu le puteţi oprì faţă cu mine, şi fiindcă eu sunt în joc, de sigur că eu v'am făcut niscare-va impresiuni rele, a cărora urmare mă întâmpină acuma...

— Domnule Barbu, ajungeţi iarăş la esplicaţiuni... după cum văd...

Costin plecă capul. Durerea erà scrisă pe trăsurile feţei sale.

Maria privì la copiii săi, se plecă şi le şterse mâinele de ţărână, apoi se ridică rece şi mândră.

Cu coada ochilor Costin o observà, zicându-şi: nu e chip de înţeles cu dânsa.

A riscà acum, e a pierde cu siguranţă. S'o găsim altă dată în dispoziţiuni mai paşnice.

— Mă iartă doamnă; intenţiunile îmi sunt totdeauna bune, dar cu neîndemânarea mea văd că ies la alt resultat. Imi dai voe să mă retrag?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaromaneasca.ro

Maria făcù o mişcare din cap care însemnà : nimeni nu te reţine ; cum pofteşti domnule ; pleacă.

Costin, cu turburarea în lăuntrul lui, se plecă, sărută copiii şi întinse mâna Mariei. Aceasta abia i-o atinse cu două din degete şi nu îl lăsă să i-o sărute.

Costin, pornì, dar până să iasă din grădină se întoarse de vr'o trei ori şi se uità la Maria. Intr'una din aceste întoarceri, stătù puţin locului în poziţiunea şi cu privirea unui om încărcat de mâhnire care voia să zică : te iubesc de mor, şi tu mă nesocoteşti... De ce faci aşa ?

Maria îi întoarse spatele ca şi cum n'ar fi văzut nimic. După faţă însă, se vedeà cât erà de iritată. Purtarea lui Costin o indignà în cele din urmă. Ce însemnà iubirea lui cea mult stăruitoare, dacă nu lipsa de stimă pentru dânsa ? Drept ce fel de femee o luà el, de vreme ce-i cereà să-l asculte şi să-l îndreptăţiască ? Trebuia un mijloc dar, prin care să-i taie odată pentru totdeauna pofta d'a mai încercà s'o batjocoriască cu mişelia lui...

Intră în casă şi aşezându-se la un mic biurou din camera ei de lucru, scrise iute un bilet, îl puse în plic şi sună.

— Să ducă cineva biletul la adresă, — porunci ea servitoarei, cu glas care vădià ciuda ei.

Rămasă singură, începù să se plimbe prin casă foarte agitată. Ochii săi aruncau scântei de mânie. Ea, atât de blândă şi liniştită până acum, nu mai erà de recunoscut.

Doamna Cordea intrând, o găsì în starea aceea.

— Dar ce ai tu, puiul mamei, de eşti aşa de supărată ? Mario— adaose dânsa după ce privì lung la fiică-sa, ce-i între tine şi Riga, nu ştiu, dar de o bucată de vreme, văd o schimbare neobişnuită... Spune mamei tale, ce este ?

Muzeul Digital al Românilor Românesc
revistatransilvania.ro/mdr

Se așeză într'un fotoliu și o luă pe brațe, cum nu făcuse de mulți ani.

— Nu e nimic, mamă dragă, între mine și Riga, te asigur. El e cel mai bun dintre oameni și mă iubește tot atât de mult... Alta e pricina supărării mele și, fiindcă m'ai găsit într'un moment ca acesta, uite să ți-o spun.

Cu acea varietate de accent ce o dă revolta dreaptă a simțirilor curate, Maria povesti mumei sale purtarea lui Costin. Singurul lucru ce i'l ascunse, fu gelozia lui Riga.

— Și dacă mă tem de cevà, sfârși ea, e să nu afle Riga, pe care-l știu iute. Într'un moment de mânie ar puteà să provoace la duel pe Barbu, ori poate să-l... în sfârșit, cevà bun nu s'ar întâmplà...

Se auzi sunetul clopoțelului.

— Cine să fie? întrebă doamna Cordea.

Mai înainte însă d'a răspunde ceva, Maria auzi glasul Constanței și dădù fuga întru întâmpinarea prietenei sale iubite.

— Mi-ai scris, iată-mă-s, — îi grăi Constanța, îmbrățișând-o cu dragoste.

— Singură ai venit? o întrebă Maria cu mirare.

— Ursul meu mormoește matematecă..., zise Constanța cu umoarea ei veselă și apoi el mă lasă să ies singură.

— Hai de vezi puțin pe mama și pe urmă vino cu mine în grădină să vorbim. Am lucruri serioase a-ți spune.

— Bre! ce spui? Vr'o scenă de gelozie d'a lui bărbatu-tău?... sau...

— Vino la mama.

Intrară la doamna Cordea și după câte-va momente, amândouă prietenele, braț la braț, dădură fuga în grădină.

Dacă chipul Constanței erà vesel, sglobiu, copilăresc, al Mariei erà îngrijat, mâhnit, gânditor.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Nu mai sări așa, Constanțo dragă, îi zise Maria, că doar ești însărcinată...

— Zău, bine zici: eu nebunatecă am să mor... făcù ea râzând. Apoi se opri în fața Mariei și, cu înfățișare serioasă, o întrebă: ce ai tù? Mă îngrijești cu înfățișarea asta.

— Să ședem colea pe bancă... Așa; acuma draga mea Constanță, ascultă-mă... Tu'ți iubești bărbatul, așa e?

— Pe bursucul meu? Da, și o știi; cu toate ale lui, îl iubesc și voiu să mi-l păstrez.

— Ai zis vorba: să ți-l păstrezi. Dar dacă ai avea un amic din copilărie, de care te leagă amintiri drăgălașe, și acest amic ți-ar face curte, ți-ar arătà că moare după iubirea ta, — te-ai păstrà tot atât de bine pentru bărbatul tău?

— Cine vrea să păstreze pe altul sie-și, trebue mai întâi să știe a se păstrà pe sine pentru acela... Cât pentru amicul de copilărie, dragă Mario, dacă mi-e amic, apoi trebue să mă respecte, chiar dacă ar murì de dragoste după mine; căci, a-mi cere iubirea, însemnează a-mi cere să fiu o stricată; să las pe unul spre a-l iuà pe el; ori să-i țiu pe amândoi ca să i înșel de o potrivă. Nimic mai mult sau mai puțin de cât o infamie!

— Da, Constanțo, infamie; și asemenea infamie o cere dela mine un om pentru care aveam stimă și pe care îl iubeam ca pe un frate. Tot ce erà gingaș în mine ca amintire de copilărie și ca prietenie în prezent, acest om mi-a răpus cu desăvârșire: tot ce am mai scump acuma, fericirea bărbatului meu și a copiilor mei, acest om voește să sfărâme.

— Oare să te fi înțeles, Mario? grăi Constanța ridicându-se plină de mâhnire.

— Da, m'ai înțeles: Costin îmi voește nenorocirea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— De-aceea nu-mi mai puteam esplică eu vizitele dese ale lui?

— Il primeam, fiindcă era medicul casei, şi pentru copii mei. Pe unul mi-l scăpase el, pe fetiţă: pe băeat îl îngrijia acuma... Cum îmi puteam închipuì că semnele mele de prietenie el le luà ca răspuns la patima lui? Când mi-a mărturisit că iubirea de odinioară rămăsese în el aceeaşi, am fost atinsă de sinceritatea vorbelor lui, dar l-am ţinut la hotarul bunei cuviinţi... Imi scăpase copilul, nu voiam să-i răsplătesc imprudenţa cu asprime. L'aşi fi iertat; el mi-a luat toleranţa drept slăbiciune şi m'a înfruntat... Atunci... şi nu mai departe decât astăzi, l'am pus la locul lui. Dacă nu l'am dat afară, a fost pentru ultima rămăşiţă de recunoştinţă ce a mai rămas în mine.

Maria se opri emoţionată; n'avea aer d'ajuns, şi povesti apoi scena dela bal. Constanţa o ascultà, cu sprâncenile încruntate...

— Situaţia, vezi tu, e primejdioasă urmă Maria. Riga mi-a făcut o scenă chiar; Riga e gelos şi a prins ură pe fratele tău. M'am gândit la tine, Constanţo, să cauţi a-i arătà cum stau lucrurile, ca să ocoliască vre-o nenorocire ce prea bine s'ar putea întâmplà. Tu ai firea geloasă şi poţi înţelege mai mult pe Riga...

— O! eu i-aşi scoate ochii cu unghiile, femeiei pe care aşi şti-o că mi-a luat bărbatul... Am să vorbesc lui Costin, Mario, şi în aşa chip ca să nu înţeleagă că tu te-ai plâns mie. Lasă că ştiu cum să-l apuc...

— Iţi mulţămesc, Constanţo. Cât eram de liniştită până acum câte-va luni, şi cât sufer acum, mai ales când văd că liniştea lui Riga e pierdută şi chiar încrederea lui în mine sdruncinată... A! ce chinuitor e lucrul acesta! A început să-mi caute [illegible]

Muzeul Digital al Românilor Ardeleni
revistatransilvania.ro/mdrr

— Știu; eu par-că nu-i caut prin buzunare, lui Petrică?... Sunt eu așa nebunatecă, de felul meu; de altmintrelea, crede-mă, nu sunt tocmai fericită. Petrică e strengar... Intr'o zi am găsit într'una din cutiile de la biuroul lui o scrisoare subscrisă: „Elena ta". M'am făcut foc și l'am și luat la trei când a venit acasă. Mi-a dovedit atunci că erà din daraverile lui ca flăcău și mi-a arătat, dragă, închipuește-ți, peste vr'o trei zeci de bilete dela o mulțime de femei!... Stricată mai e lumea Mario! Dar încalte i le-am ars și eu pe toate; l-am cicălit toată seara până ce l-am făcut să-mi ceară iertare în genunchi și să mă sărute de două sute cinci-zeci de ori...

Maria zâmbì.

— Grea pedeapsă, zise dânsa...

— Pentru un matematec, o! te asigur că da. Nici în luna de miere nu mi-a dat în șir douăzeci de sărutări!

— Tu tot ai încaltea veselia asta a ta, Constanțo; pentru mine mai astâmpărată din fire, suferința e îndoit de mare. Il văd zâmbind, mă vede zâmbind; dar știm și unul și altul că ne prefacem, eu ca să-i ascund că înțeleg starea inimii lui; el ca să-mi ascundă neîncrederea și necurmata-i stare de gelozie...

— Și când mă gândesc că omul de nimic care te face ast-fel, e Costin, strigă Constanța, uite îmi vine să-i sucesc gâtul... Oare cum i-ar părea dacă.. In sfârșit, lasă că mi-l judec eu... Ce zi e azi? Luni. Bine, Poimâne, Miercuri, te aștept la mine.

— N'are să fie Riga în București și...

— Ei, asta-i, ieși cu mama ta și vino. Ia și pe copii, că știi că sunt slăbiciunea mea.., până va veni musafirul... și mângâindu-și pântecele, adaose: of! drăguțul, cum o să-l iubească mama!

— Nu 'ți făgăduesc, Constanțo. Când îți faci un obicein, în opt, nouă ani...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Ba o să vii. Iau eu răspunderea şi mă fac avocat pe lângă Riga pentru a-ţi apără venirea la mine...

— In sfârşit, voiu vedeà, sfârşi Maria.

Prietenele se despărţiră.

XIV

In ziua următoare Costin trecù pe la surorà-sa. Cum îl văzù Constanţa, îl pofti să-o însoţiască într'un mic pavilion, ridicat înnapoia casei, supt formă de cort.

Porunci feciorului să aducă „havane“ şi un „liqueur“ pentru frăţiorul şi, cum rămaseră singuri, Constanţa se gătì de atacul ce plănuise.

— Şi zi... te prinse doctorul Nachitgal, cel cu femeea tânără şi frumoasă, şi după zvonul public, ai cam căpătat o scărpinătură pe spinare...

Costin lăsă jos păhărelul pe care tocmai îl ridica la gură, şi se făcu roşu.

— Ei, ce te înroşeşti ca un şcolar, acuma? Te vei fi mirat poate, de unde am aflat pocinogul? Dar numai cine nu vreà, nu-l ştie... Bine, Costine, n'ai să te mai laşi de strengăriile astea? Tu, om serios, profesor universitar, medic la spitale, să sai noaptea ulucile ca un băeţandru de 19 ani?

Lui Costin nu-i veneà deloc la îndemână. Dacă l ar fi dojenit alt-cineva, s'ar fi supărat, şi l'ar fi întrebat numaidecât de dreptul ce are asupră-i. Dar îl certà Constanţa, pe care o iubià şi pe care, cu toate că erà mult mai mică de cât el, o respectà, de când se măritase, ca pe o soră mai mare.

— Să nu mai vorbim de asta, drăguţă, răspunse el, sărutându-i mâna...,

— Aşi! nu mă luà cu sărutările, crezând c'o să scapi uşor...nu; răspunde-mi frumos şi drept, dacă...

— Iţi răspund frumos şi drept: da!... iubiam

Muzeul Digital al Românului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

pe încântătoarea doamnă Nachtigal, o germană mai blondă ca tine și de-o virtute care înfruntase toate ispitele... până la mine...

— Și te mândrești, nu e așa, că ai făcut să cadă asemenea virtute ?... Eu îți spun că tu, care cauți să seduci nevestele altora, ești un stricat, și nevestele altora, care ascultă de tine, sunt niște mișarce...

— Soro, pentru Dumnezeu, — dar amorul pentru ce mai există pe lume ?...

— Ca să unească inimi și să întocmească familii ; ca să înalțe pe om și să-i desăvârșească menirea frumoasă ce i-a dat firea... Amor numești tu însă patima d'a schimbă, femeea pe bărbat și bărbatul pe femee, după cum se schimbă o rufă ce se poartă o zi două ?

— Dar Nachtigal e bătrân, urât, pocit !... Pentru ce a căutat să înlănțuiască de reumatismul celor 50 ani ai săi, o biată fată de 19, 20 ani ?...

— Atunci, tu dacă în adevăr o iubești, și ți-e milă de suferința ce-i aduce lanțul pus de bătrân, — sfărâmă lanțul acela și, ca om de onoare ce ești, redă onoarea femeei, dându-i numele tău... Căsătoria aceasta ar scuză cel puțin greșeala..., ar îndreptăți avântul inimii voastre.

Costin rămăsese foarte contrariat. Degetele lui se frământau bătând toba pe marginea mesei ; la dezlegarea aceasta nu se așteptă.

— Dragă Constanțo, iată un lucru foarte delicat... răspunse el..

— In adevăr că onoarea unei familii e lucru foarte delicat ; — tocmai de aceea, iubite frate, eu te rog pentru îndreptarea greșelei tale...

— Îți făgăduesc să mă gândesc serios la aceasta, adecă la însurătoarea mea, răspunse Costin cu seriositate neînțeleasă.

Constanța se prefăcu a-l crede și-i zâmbi.

Muzeul Digital al Românilor Români
revistatransilvania.ro

— Mă încred în tine, îi zise ea. Apoi se uită la ceas. A! cum trece de iute vremea, strigă dânsa. Făgăduisem Mariei să mă duc la ea, fiindcă Riga a plecat d'aseară la Focșani, unde are de pledat într'un proces dela Curtea de Apel...

Costin tresări.

— Maria e singură, — fu cugetarea lui. Așa? făcu el pe coarda indiferenței...

Pe urmă se ridică.

— Ce? te duci? întrebă Constanța.

— Da; am de făcut două vizite medicale...

— Poate: una însă, a treea, sau singura și de care nu-mi vorbești nimic, este vizita ce te-ai gândit acum chiar s'o faci Mariei Riga, în lipsa bărbatului său. Ori, e tot medicală și vizita aceasta?...

Costin se încurcă. Răspunse însă:

— Ba zău nici nu m'am gândit.

— Costine, tu ești om fără scrupul... Șezi și m'ascultă, căci dacă am început cu întâmplarea cealaltă, aci însă am voit să ajung. Costine, am observat ceva grav: tu faci curte stăruitoare Mariei... In seara de 5 Noembrie m'aflam în odaia vecină cu odaia mamei. Mă dureà capul și intrasem acolo să mă odihnesc puțin. Am auzit tot ce i-ai spus Mariei. O iubești; prietenia din copilărie, schimbată mai apoi în iubire, s'a redeșteptat acuma în inima ta... Așa-i?... Spune...

— Ei da, Constanțo, așa-i, — răspunse el cu înflăcărare; — o iubesc de mor.

Numele Mariei și vorba ce venise despre iubirea lui îi înfierbântase sângele; redeschisese rana patimei lui neînfrânată.

— O iubești de mori, — grăi Constanța... Dar pentru Dumnezeu, pe care o iubești și pe care nu? Pe doamna Nachtigal, pe care ai compromis'o, ori pe Maria pe care voești s'o conpromiți?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Iar doamna Nachtigal! aceasta a fost un capriţiu...! Maria e adevăratul amor!

— In sfârşit, te-ai dat pe faţă! Doamna Nachtigal un capriţiu... Atunci, unde e iubirea de care făceai paradă mai adineauri?... Ai dat-o pe urmă pe coarda compătimirei... Oare şi Maria are bărbat bătrân şi plin de reumatism?... Ia spune-mi, te rog?

— Pe Maria am iubit-o. Tu ştii prea bine... răspunse Costin, cu ton supărat.

— Ştiu, da; ai iubit-o. Ea nu te-a iubit însă pe tine şi tu nu poţi comandà inimilor, după cum nu poţi comandà nici unei boale pe care n-ai luat'o în pripă s'o tratezi... N'ai luat în pripă pe Maria; ce-i ceri acum, când iubirea ei e fericită? Ai voi să-şi batjocoriască cinstea, dându-se ţie?

— Lasă-mă Constanţo! strigă el, ridicându-se şi aruncând scântei cu privirea. Lasă-mă... Pe Maria o iubesc la nebunie, şi voiu s'o despart de Riga ca s'o iau eu... Vrei adevărul? Iată-l.

— Dar bine, mă omule, ea nu te iubeşte, nu înţelegi? Ea nu te va iubi niciodată fiindcă e femee cinstită, mă înţelegi? Nu e doamna Nachtigal, pe care n'o iert de fel şi căreia nu-i găsesc motiv de uşurare a greşelei fiindcă are bărbat bătrân. Nu trebuià să-l ià, dela început. L'a luat? Asta înseamnă că a vrut traiu bun. L'a trădat? Asta înseamnă că n'a avut caracter. Femeia onestă, domnule frate, nu se vinde, oricare ar fi motivul: s'a vândut? E pierdută şi nu merită stimă, — nici chiar compătimire, — aşa să ştii!

Constanţa se făcuse roşie. Ochii săi frumoşi albaştri, faţa sa voioasă, aerul său copilăresc, se schimbaseră. Toată făptura sa arătà semnele puternice ale bunului simţ, demnităţii şi seriozităţii, revoltate.

Costin începuse să se mânie. Vedeà că sora lui

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

are dreptate, dar ea îl isbià în tot ce-l stăpânià mai mult, în patima lui.

— Te rog, Constanțo, oprește-te, — îi răspunse el. Acestea sunt lucruri cari mă privesc personal.

— Cu riscul d'a te supărà, voiu să te fac să înțelegi că fapta ta e urâcioasă. Nu ți-aș imputà nimic dacă aș ști pe Maria că e femeie ca doamna Nachtigal, și ca altele multe de trampa ei. Maria e prietena mea din copilărie, e sora mea, e iubirea mea; — Maria e mumă exemplară de familie, iubitoare, devotată soțului ei. O cunosc, ca pe mine. Deci ascultă-mă, Costine. Voiu să te opresc dela pornirea ta, numai în scopul liniștei acestei case; căci, dragul meu, ca să izbuteșți a face din Maria o coruptă, e a încercà să faci din piatră, ceară, — e, în sfârșit, a încercà să devii amantul surorei tale!... Și apoi, ia privește fapta ta cu sânge rece: ce ai zice când ai auzi că, față cu mine, sora ta, s'ar purtà astfel, un amic al tău? Oare nu l'ai îndepărtà? Sau, eu căzând, eu fiind femeie rea, oare nu m'ai urâ, tu, om cinstit și cu râvnă ca pe numele familiei tale să nu fie nici o pată? Spune! Spune, te rog!

Costin plecase capul; supt lovitura acestui puternic torent de cuvinte, se simțià sdrobit; învins însă nu, fiindcă nu puteà să se despartă de ideea că Maria nu puteà fi a lui. S'o aibă, era idee fixă a lui; s'o zicem curat; erà o stare de nebunie a creerului său.

— Tot ce spui tu, Constanțo, e frumos, în teorie... In practică, în viața de toate zilele, e altfel.

Constanța începù să înalțe din umere și să miște un picior, în semn că nu mai erà stăpână pe răbdarea ei...

— Teorii! Parc'am fi făcut filozofie! strigă ea. Atunci, dacă mă înțelegi cu totul altfel decât m'așteptam, află unde vei ajunge la urma urmelor.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Riga va vedeà că nu e altă scăpare decât într'un duel pe moarte şi să te aştepţi din partea lui, un gelos fără seamăn, la una ca asta...

Costin isbucni într'un râs batjocoritor.

— Eacă asta! când e vorba de duel, apoi să afle domnul Riga, gelosul fără seamăn, că am ac de cojocul dumisale. El nu ştie scrima, nici nu va fi auzit de aşa bazaconie, — pe când eu...

— Să presupunem că l'ai rănit greu, că l'ai omorât. Ei, ce mi-ai făcut cu asta? Te va iubì Maria? Iţi va sărì de gât strigându-ţi; bine că m'ai scăpat de omul pe care l'am iubit? Te va urâ, te va blestemà şi îţi va aruncà în ochi cu ţărâna de pe mormântul bărbatului ei. Eacă-ţi isprava!...

— Ei, lasă-mă, soro. Fiecare cu ale lui! Nu mă mai dădăcì, fiind-că n'am nevoie de....

— O! Doamne, ce om... grăì Constanţa, cu mâhnire.

Pe urmă începù să-l roage şi chiar plânse, aducându-i cel din urmă cuvânt al dreptei judecăţi.

— Cu ce ochi te va mai privì tata şi mama? Tu ştii cât iubesc ei pe Riga! Ce? fiindcă eşti fiul lui Barbu, socoteşti că el ţi-ar ertà patima? Nu; nici el, nici mama, — nici un om cinstit din toată lumea asta! Aşa dar, pentru patima ta nebună, vrei să strici o casă fericită, să nenoroceşti doi oameni şi doi copii; vrei să-ţi înstrăinezi părinţi şi soră... Rea inimă trebue să ai, ca să poţi face asemenea faptă!...

Costin rămase câte-va momente pe gânduri, nervos, întunecat, apoi, ridicându-se:

— Ascultă-mă, dragă Constanţo, — începù el cu blândeţe. Tu ai dreptate; tu te-ai gândit la toate cele. Nu-ţi făgăduesc a n'o iubì, căci aş exagerà şi tu nu m'ai crede; îţi făgăduesc însă s'o înconjur. Suntem în Mai. Ca mâine vine vremea băilor.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Voiu plecà şi eu să fac cura... uitării... Eşti mulţămită ?...

Tonul lui păreà sincer ; chipul lui, de om care a judecat şi s'a hotărât pentru partea bună.

Constanţa îi sări de gât şi-l sărută pe amândoi obrajii.

Erà veselă că isprăvise cu bine. Cum plecă fratele său, Constanţa dădù fuga în biuroul lui Petrică, îl sărută repede, ceeace făcù pe matematec să piardă firul soluţiunii unej probleme, şi luând hârtie şi condeiu, se duse în camera ei şi scrise Mariei.

XV

Riga pornise la Focşani foarte îngrijat şi posomorât.

Dela 11 noaptea de când se urcase în tren şi până în zori, când coborâ la gara din Focşani, nu închise ochii de fel.

Ţigări peste ţigări. Inecase cu fum pe toţi cei ce erau cu el.

Dar puteau să-l opriască ?

Nu ; după cum nu puteau să-i opriască nici gândurile.

Maria, rămase singură... şi fără teamă de-a-l vedeà peste zi, timp de aproape treizeci şi şase de ore !

Costin puteà să vie la vizită şi să vorbiască cu dânsa... şi cine ştie s'o mlădieze, s'o convingă... poate.

Cine îl pusese să se facă avocăt, ca să-şi lase nevasta singură, atâtea ceasuri !

Cine îl pusese, mai bine, să se însoare ca să aibă atâta bătaie de cap şi suferinţă ? Dar amorul !..

Şi fusese fericit, cu toate astea, timp de opt ani

Muzeul Digital al Românilor Românești
revistatransilvania.ro/mdrr

trecuți... Nevastă-sa se deprinsese cu voințile lui și nu se depărtă de ele... Numai dela venirea lui Costin, foc și pară dăduse peste el și în casa lui!...

Și cum să nu se îngrijiască, și cum să nu i se clatene încrederea în nevasta lui când auzise bine, cu urechile lui, sărutări... de mână, de sigur, — dar prea numeroase. Și apoi... cu cu ce drept? Nu era de gândit?

Pe urmă, mintea lui, prea mult influențată de patimă, lucră fără preget pe tărâmul închipuirii.

I se păreà că Maria lui cedà stăruinților lui Costin; o vedeà par'că în brațele aceluia; — vedeà în sfârșit, vie și de înebunit, scena finală... scena uitării de sine.

Atunci, își ștergeà fruntea de sudori reci și, simțind că n'are aer și că-l frige locul pe care ședeà, deschideà fereastra vagonului.

Răcoarea nopții îi faceà bine, îl desmeticià. Privia sutele de scânteĭ ce treceau ca niște suliți, în repeziciunea trenului; ascultà sgomotul produs de fuga vagoanelor și căutà să pătrundă, cu ochi ageri, întunericul nopții.

In depărtare zărià din când în când câte o luminiță și căutà să-și dea seamă de e vre-un sat; privià apoi la stele, par'că ar fi voit să le numere; — toate acestea le făceà ca să se uite pe sine și negrele cugetări.

Dar unul din călători se plângea de frig, sgrebulindu-se. Atunci, Riga închidea fereastra și stingea țigara; alt șir de imagini se desfășurà în creerul lui pătimaș.

— A! își zise cu sălbătăcie, într'un rând, dac'aș ști că e a lui, dacă i-aș prinde împreună, — i-aș ucide fără milă!...

Așa se chinui până la gara din Focșani.

La otel, dormi până la orele 9 trecute și deștentat, reveni la simțiri mai bune.

Muzeul Digital al Românilor de Pretutindeni
revistatransilvania.ro/mdrr

In vreme ce se îmbrăcà, se întrebà ce vor fi făcând nevasta lui, copiii, şi îşi aduse aminte de timpul când erà logodit cu Maria, de timpul lunei de miere şi, rând pe rând, de vieaţa dulce a opt ani de căsnicie.

Maria, nespus de frumoasă, neîntrecut de bună, blândă, iubitoare şi casnică; Maria, care îl făcuse fericit şi care era mumă, — ea, să-l înşele, ea, să cugete măcar, la o înclinare către Costin Barbu ?... Nu erà cu putinţă, nu. Firea lui erà geloasă, fireurăcioasă! nu soţia lui îl neliniştià, ci el singur, pe dânsul; nu Maria puteà fi cauza chinurilor ce aveà; ci el singur; ci în el singur reşedeà răul, patima ticăloasă, patima groaznică ce-l rodeà în ascuns, ca vìermele fructul. Costin o curtenià pe Maria; foarte bine. Va să zică el erà un ghimpe; puteà fi neliniştitor pentru dânsul. Costin mersese chiar până la a spune Mariei că o iubeşte; erà oare vinovată Maria ? Nu; pricina, aci, erà Costin; pe Costin trebuià dar să găsiască un mijloc, ca să-l puie la locul lui şi să-l facă a nu mai fi o piedică între Maria şi fericirea lui de soţ.

După ce se gândi cât-va la acel mijloc, i se părù că l-a găsit şi se mai linişti.

Către seară, în acea zi, erà vesel chiar. Izbutise să câştige procesul; pledarea îi fusese strălucită, clientul lui plânsese de bucurie la pronunţarea sentinţei; fusese felicitat, sărbătorit.

Acum nu dorià de cât să vie mai curând momentul plecării către casă. Şi mult mai erà până după miezul nopţei. Maria de sigur că se gândià la dânsul; şi copiii de asemenea. Da, mai ales că erà vremea mesei... Drăguţa lui de nevastă!... Cu ce dor ar strânge-o în braţe! Cum şi-ar sărutà copii! Dar, răbdare; până la cinci, a doua zi de dimineaţă, nu erà o veşnicie..,

Fu la gară cu un ceas mai înainte de sosirea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

trenului de Moldova. Greu chin e lunga așteptare! Pe ghimpi de-ar fi stat cu tălpile goale și tot ar fi răbdat mai cu astâmpăr...

In sfârșit, porni. Trenul mergeà prea încet. La Buzău se mută în alt tren... Pierdere de timp. Dar... de, serviciul de mișcare al căilor ferate își are și el regulele sale!

Nu putù de o cam dată să doarmă... De și nerăbdător de-a ajunge, erà bine dispus... se simțià ușor; vedeà toate în trandafiriu. Mare lucru de nu'și va găsi nevasta, la gară, cu toate că erà să sosiască prea de dimineață... Un cuget tainic îi tot șoptià de surprinderea aceasta plăcută... Și ce îmbrățișare îi dà Maria! îmbrățișare care devedià tot dorul ei de dânsul și veselia sinceră că-l vedeà întors cu bine. Da, Maria îl iubià ca și în trecut. Maria îi va fi pentru toata vieața, mângâerea, plăcerea, fericirea!

Luat de mersul liniștit al acestor gânduri, somnul îl fură cu zâmbetul pe buze.

Se deșteptă tocmai la Chitila în aceeași dispoziție sufletească.

De la Chitila trenul avea iuțeală groaznică. Aceasta-i făceà bine. Se luminase de ziuă. Soarele începeà să se arate și muncitorii să lucreze. In liniștea dimineții se auzià numai sgomotosul tic-tac al trenului, care străbăteà departe în câmpie...

Riga ieși pe peronul vagonului. Răcoarea strângea binișor în spate...

In ceața dimineții Bucureștul se vedeà ca printr'o pânză subțire de tifon, pe care o spărgea turlele bisericilor ivindu-se de asupra aurite de razele soarelui răsărind.

Trenul se oprì. Ochii lui se plimbară câte-va momente pe peronul gării. Nu întâlnì chipul ființii iubite. Gânditor, nemulțămit, intră în vagon, își luă geamantanul și apoi se coborî.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro

Farmecul gândurilor nopții, pierì. Riga se urcă în trăsură, posomorât, îngrijat.

Când ajunse acasă, Maria îl întâmpină la capul scării.

— Inchipuește-ți că eram să viu la gară, îi strigă ea aninându-i-se de gât, dar camerista mea, care trebuià să mă deștepte pe la 3 și jumătate, nu s'a sculat nici acuma...

Riga se însenină.

— Bine-ai făcut că n'ai venit, dragă Mario... trenul sosește prea de dimineață...

La orele 9 Riga trecù în biurou. Privi în jurul lui, se uità pe biurou să vadă de nu-i erà nimic mișcat de la locul său și voi să șadă.

Dar atunci ochii săi zăriră un cocoloș de hârtie rozâ. Asemenea coloare nu se găsià pe la el. Sări, apucă cocoloșul de hârtie și-l desfăcù.

Își încruntă sprincenile de cum își aruncă ochii pe întâiele rânduri.

Dragă,

„Riga trebue să fi plecat; vino; te aștept. E ceva „nou de tot". Poți de acuma fi liniștită și bărbatu-tău nu „va mai fi gelos... fiind-că nu va mai vedeà nimic. El a fost ieri pe la mine. La revedere".

Partea de jos a biletului erà ruptă, lăsând să se vadă din semnătură numai literele: C și o, Co...

Riga rămase pe gânduri, posomorât, agitat...

De la cine erà scrisoarea? De la Costin?... Atunci de care el erà vorba?... A! nu, de la Constanța trebuià să fie și Constanța erà sora lui Costin... Va să zică, tot erà ceva, și sora mijlocià pentru frate... De aceea, așa de strânsă prietenie între Maria și dânsa!...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Ast-fel se gândià Riga; gelosul caută să-şi esplice toate, bănuind pe toţi din jurul său.

Nimic nu'şi retrage el de la toţi, cu mai mare uşurinţă, de cât încrederea ce avea mai înainte în toţi...

Din acel moment Constanţa nu mai erà pentru Riga, prietenă, ci duşmană a fericirii lui, coruptă care ajută pe soţia lui să se corupă.

Indoi hârtia cutată, în patru, şi o puse în buzunar cu acea linişie care prevesteşte furtuna.

Mai mulţi domni începură a veni. Convorbirea cu ei îl distrase de la neguroasele lui gânduri.

Când sosiră însă ceasurile un-spre-zece şi el rămase singur, îşi puse capul între mâini.

Nu trecură două minute şi Maria intră cu copii.

— Bine ai venit tată, grăi băiatul...

— Bine ai venit, tăticule, grăi fetiţa, şi amândoi îi împresurară gâtul cu mânile lor mici şi albe.

Maria văzù numai decât schimbarea şi inima i se strânse.

Riga nici privi la dânsa; nu răspnnse nimic copiilor pe cari îi sărută abia şi se ridică, prefăcându-se că răsfoeşte o carte de Drept...

Copiii simţiră şi ei răceala tatălui lor, care-i mângâià frumos totdeauna, şi merseră de se lipiră de muma lor.

Aceasta urmărià cu ochi neliniştiţi mişcările lui Riga.

— Poftiţi la masă, întrerupse atunci feciorul monotona scenă casnică.

— Eu nu stau la masă, căci am chiar acum treabă la tribunal, grăi Riga privind la slugă şi, fără să arunce vre'o privire Mariei, ieşi.

Maria se facù galbenă şi simţi ca o părăsire de puteri.

Ce aveà acum, o dată ce, la sosire, fusese vesel şi se sculase tot vesel din scurtul somn de trei ore?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Ce avea, atât de greu pe sufletul lui, şi în contra ei, de nici n'o privise măcar?..

O! Doamne, îşi zise ea, izbucnind în lacrimi şi lăsându-se pe un scaun, cu ce ţi-am greşit de mă pedepseşti aşa de cumplit?... Să fiu într'atât de nesocotită, de el, pentru care mi-aş da viaţa!.. Dar ce-am făcut? Ce şi-a mai închipuit de mine?

Feciorul, care ieşise după stăpânul său să-i deà pălăria şi bastonul, rămăsese în uşa de la sufragerie şi aşteptà.

Doamna Cordea veni cea d'întâi şi văzând că nu e nimeni, întrebă.

— Domnul a plecat, i se răspunse.

Atunci doamna Cordea auzì pe băiat strigând; mamă, mamiţo, de ce plângi, haide la masă, — şi intră repede în biurou.

Găsi pe Maria în lacrimi şi pe copii privind-o cu teamă şi cu mâhnire, gata şi ei să plângă.

XVI

După cuprinsul biletului ce găsise, Riga îşi condamnase soţia. Maria erà vinovată şi întâlnirile cu amantul ei le avea la Constanţa Vereanu; îndoială nu mai erà.

Când mai ieşise apoi Maria singură?... îşi zise el. Sau chiar cu mama ei de-ar fi ieşit, găsià ea mijloc să o lase de vorbă cu Constanţa şi să treacă în vr'o odaie într'adins hotărârâtă pentru întâlnire.

Ce anume „nou de tot" îi anunţà oare Constanţa, în biletul ei? Poate rostul primei întâlniri, ori poate vr'o schimbare, — ceva plăcut, în fine... Ş'apoi, o asigurà că „eu nu voiu mai puteà fi gelos, fiindcă nu voiu vedeà nimic". Va să zică, au luat dumnealor bune precauţiuni, ca să-mi adoarmă neîncrederea, gelozia şi răzbunarea.

Muzeul Digital al Românului Basarabean
revistatransilvania.ro/mdrr

Dar, uite cum întâmplarea dă pe față urzirile cele mai bine pregătite!... Un bilet, lăsat pe masă din nebăgare de seamă, din prea mare mulțămire a momentului, și copiii îl apucă, îl mototolesc, se joacă cu el și-l uită apoi într'un colț al odăei... iar nenorocitul de bărbat îl găsește și se convinge de nenorocirea pe care numai o bănuia.

Riga n'avu poftă de mâncare în acea zi. Se duse la tribunal, făcù să se amâne procesul ce aveà, căci nu erà în stare să rostiască trei vorbe cum se cade, și până la ceasurile cinci, rătăci pe a cele de la șosea.

Planul ce concepuse, cu cât-va timp în urmă, adecă d'a găsi pe Costin și al rugà politicos să-i lase soția în pace, acum nu-i mai convenià; nu mai mergeà cu așa ceva.

D'aci înainte trebuià să spioneze pe nevastă-sa când ieșià, odată ce ieșià fără să-i fi spus cevà, și... să-i prindă pe amândoi.

Atunci momentul erà să hotărască de soarta lor.

Pentru scopul acesta îi trebuià, lui, stăpânirea de sine, prefacerea...

Dar cum s'o mai strângă în brațe? Dar cum s'o mai desmerde și să sufere desmerdările ei? Aceasta erà partea cea grea...

— Doar să mă fac bolnav, suferind... Pretinsa mea boală a corpului, va scuti boala sufletească de junghiurile ascuțite ale desmerdărilor nesuferite... fățarnice, urâcioase...

Și fiindcă nu erà comedian, și tocmai fiindcă ascundeà o stare grea sufletească, — pretecstul boalei fizice era nemerit.

Un om bolnav n'are chipul tocmai deschis; omului bolnav nu-i prea cere inima drăgostire...

Maria dar erà să-i deà pace, după cum el ardeà de dorul d'a fi lăsat în pace și d'a lăsà uitării pe Maria.

Muzeul Digital al Românilor Românesc
revistatransilvania.ro/m.drr

Se reîntoarse acasă.

Scenele drăgălașe de familie îi făcù rău; îi împietri inima și mai mult.

Răspunse Mariei că e bolnav, că a răcit și alte multe... Că medicul ce consultase, i-a dat niște hapuri să ià și i-a recomandat băi de abur...

Maria își mai descreți fruntea și se apropiă de dânsul cu tristețea numai că iubitul ei nu se afla bine.

Cinci, șase zile trecură ast-fel. Riga nu se făceà bine. Doamna Cordea începù a-i propune să-i facă leacuri bătrânești, leacuri de casă.

Riga le refuză. Leac pentru suferința lui nu era.

Intr'o seară, sub pretext că are mult de lucru poate până la ziua albă, — rămase în biuroul lui și arătă dorința d'a nu fi turburat de nimeni.

Când socotì că toți s'au culcat și că dorm duși, se lungi pe dormitoare și cuprins cum erà de mâhnire și descurajare fără margini, începù să se gândiască la moartea lui.

— Pentru mine fericire nu mai poate fi; nu fericire, dar nici măcar liniște... Să'mi închipuesc că ași prinde-o pe mizerabila, cu bunul meu prieten... și că i-ași omorî pe amândoi... Ce am folosit? Voiu fi redobândit oare prin aceasta liniștea și pe soția mea curată și iubitoare ca odinioară? Nu. Ce mi-ar păsà de felul cum m'ar judecà lumea și, de achitarea juraților pe motivul, de pildă, că mânia momentului acela fatal, iartă, scuză comiterea omorului, dacă nu-l îndreptățește? Eu, nu voiu mai puteà fi fericit și aceasta mă seacă la inimă, mă face să văd întunerec, gol, nemernicie în jurul meu și scăparea în moarte... De ce nu m'aș ucide, adecă?...

De o dată se ridică în sus.

— Ca să-i las să se bucure pe urmă fără grijă, și să se ia?... Ah! nu! Moartea mea să urmeze

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

pe-a lor, înțeleg; dar să fiie înnainte-mergătoarea fericirii lor, nu!...

Și aceleași simțiri ce l cuprinseseră d'atâtea ori, îl apucară iarăși, făcându-l setos de sânge, înfierbântându-l până la sminteală, făcându-l să doriască cu bucurie sălbatecă momentul când să-i găsiască împreună!

XVII

Costin Barbu izbutise a liniști pe soră-sa, când aceasta îl luase la trei, dându-i dreptate cuvintelor și făgăduindu-i să plece la băi și să uite.

Constanța povestise Mariei scena cu fratele ei și ca „nou de tot", cum îi scrisese în bilet, îi spusese hotărârea sinceră a lui Costin.

Acesta, am zis'o, nu credeà în marea și nestrămutata virtute a Mariei; el vedeà într'însa pe femeea încăpăținată, cu putere mai multă de rezistență de cât altele, și atâta tot.

In sufletul lui erà convins că toată femeia trebuie să cadă după stăruință indelungată; își mărturisià însă că el nu dispuneà de atâta răbdare care să corespundă unei stăruinți mai îndelungată de cât pusese el până atunci pe lângă Maria.

Se hotărâse deci să grăbiască lucrul, să scurteze timpul, să pue capăt încăpăținărei Mariei.

Spre a-și aduce la îndeplinire planul, trebuià să se folosiască de altă plecare a lui Riga, pe undeva, și să afle când va fi pornit...

Pândì într'o zi dar pe feciorul din casă al lui Riga, și, intrând cu el în vorbă, îl cumpără.

Sfatul lui Costin cu feciorul se ținea la colțul străzei, nu departe de casă, Riga treceà tocmai atunci și-i văzù, fără să fie văzut...

Buzele i le încreți nu zâmbet plin de amărăciu-

Muzeul Digital al Românului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr

ne. Va să zică, Costin aveà spion, în casa lui; mijlocitor.

Fiind-că văzuse şi aceasta, anunţă pentru a doua zi plecarea lui la Craiova, ca să isprăviască o dată într'un fel cu trista vieaţă ce ducea.

Seara, plecă la gară cu trăsură de piaţă, petrecut de Maria şi de copii, căci ea voi să-l însoţiască cu ori-ce preţ.

— Vreà să se asigure că plec, se gândì Riga, cu turbarea în inimă.

Luă bilet până la Craiova, îşi sărută copiii şi nevasta, cu destulă răceală, şi porni.

La Chitila se dădù jos şi se urcă fără bilet, în trenul ce venià la Bucureşti din spre Craiova.

Cum ajunse în oraş, îşi lăsă geamantanul la un otel, oprindu-şi odae pentru o noapte şi în fuga cailor, se duse la locuinţa lui Barbu.

Deşi timpul erà frumos, el stătù în trăsură cu coşul ridicat şi ghemuit aşa ca să vadă fără să fie văzut...

Nu ştià acuma dacă Barbu mâncà acasă, cu familia, — ori, ca din obiceiu, în oraş, la birt sau la vr'un prieten.

Văzù prin curtea casei o slugă...

— Dă-te jos, şopti el birjarului şi întreabă pe omul acela dacă doctorul e acasă...

Birjarul intră în curte şi, după câteva momente, se întoarse.

— Mănâncă la Capşa, mi-a spus servitorul. L'am întrebat de ştie bine asta, şi el mi-a răspuns da, fiindcă domnul doctor a trimis pe un chelner de-a cerut pardesiul d'acasă...

— Bine, răspunse Riga cu mulţămire, vei aveà bun bacşiş de la mine. Mână în fuga mare la Capşa şi stai ceva mai în urmă de birt. Cum ajunse, Riga se dădù jos din trăsură şi intră în sală. Un chelner îi sări înainte:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Domnul dr. Barbu mănâncă aici?

— Da, d-le Riga... şi se află acum chiar la masă...

— Bine... Mai are mult până să isprăviască?

— Abia e la primul fel...

— Atunci dar, mă întorc mai târziu. Nu-i spune nimic.

Ii puse cinci franci în mână şi ieşi... Se urcă apoi în trăsură, dădu o fugă până acasă, unde păzi împrejurimile cât-va timp şi pe la 9 şi un sfert se întoarse la Capşa.

Doctorul Barbu tocmai ieşia, însoţit de câţi-va prieteni...

Toţi râdeau, erau veseli.

— Dac'am merge la Opler, — grăi unul din ei. Timpul e admirabil, căldicel... Vom petrece minunat. O partidă de popice şi câte-va halbe, nu ne-ar face rău...

— Aprob, răspunse altul.

— Dar tu, doctore, ce zici? întrebă al treilea.

— Eu? să văd. Căută la ceas, apoi răspunse: şi credeţi să stăm mult acolo?

— De ce întrebi? *„Horas non numera, nisi serenas"*... zise altul, profesor de limba latină.

— Va fi vr'un *„pont"*... râse cel ce vorbise întâi.

— A! e fericit doctorul nostru, ştrengarul, — grăi cel d'al doilea.

— E în relaţiuni de prietenie cu toate frumuseţile..., şi mă prind că are şi în astă seară vr'o întâlnire...

— Prea cu putinţă, — răspunse Barbu cu importanţă. Mă plac şi le plac... nimic mai natural...

— Ia ascultă, doctore, pare-mi-se că eşti pe cale să dobândeşti o mare victorie, ceeace ar fi un eveniment pentru lumea galantă... grăi profesorul.

— Zău? făcură toţi ceilalţi. Şi ce anume?

— E foarte în de aproape înţelegere de... prietenie

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cu frumusețea regească a unui avocat... cu nevasta lui Riga...

— Șut! strigă Barbu... Nu se vorbește în stradă d'asemenea nume...

— E tainic doctorul, râse unul din ei.

— Ei, adecă mult o să vorbim aci?... întrebă profesorul. „*Andiamo... la notte e bella*“... cum zice cântecul... „Andiamo“ la Opler...

— Să vedem dacă merge doctorul...

— A! mi se pare că întâlnirea e cu... Zău, ai ajuns aci?

— Cine știe! — răspunse Barbu cu zâmbet care întări bănuiala tuturor. — Cu toate astea merg... Până la două-spre-zece și ceva, am timp...

— Bravo, doctore..! Nu greșeam când te numiam „om fericit“...

— In sfârșit... cade și marea virtute, atât de respectată!...

— Și care înspăimântă pe toți!

Prietenii căutară trăsuri...

Profesorul veni la aceia în care se află Riga... dar la un semn al acestuia, birjarul porni cu toate strigătele profesorului.

Dacă ar fi privit cineva în trăsura aceasta, pe când cei patru prieteni vorbeau destul de tărișor, ca să poată auzi toate de acolo, ar fi văzut pe Riga, cum nu-l văzuseră niciodată până atunci.

Ochii i se măriseră peste măsură când auzi pronunțându-i-se numele, numele soției sale... Așa dar lumea știă, lumea vorbia, și el, orbul, încrezătorul, ticălosul, bănuiă numai, — și dă încă blestematei femei ce-i purtă numele parte din considerațiunile trecutului...

Erà înșelat... batjocorit, lovit în tot ce avusese mai scump.

Îi veniă să sară din trăsură și să loviască pe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

toți acei ce-l batjocoreau cu glumele lor, cu vorbele lor...

Dar, de ce, odată ce nevasta lui era vinovată, căci ea îl batjocorise cu fapta!

Îi venia să sară și să dea în Barbu, până să-l năuciască, să-l omoare.

Dar de ce numai pe dânsul, și nu pe amândoi, când îi va găsi împreună?... La două-spre-zece trecute... Va să zică nenorocita, blestemata, îl primia acasă, în casa lui, sub acoperemântul în care se aflau copiii ei, bărbatul ei, muma ei!...

Bărbatul ei!... Dar ce mai simția ea, pentru dânsul, odată ce socotise mai bun pe doctorul? Ce sfială putea să aibă de muma ei, care, — știa poate, și care cu iubirea cea mai mare pentru dânsa, tăcea, chiar dacă n'aproba purtarea fiicii sale?... Oare nu mai văzuse el așa soiu de mume?

Pentru copiii ei, ce puteă să aibă?... Astfel de păcătoase, își iubecc copiii, chiar iubind pe altul care nu e tatăl lor, — și fără să și facă, față cu ei, o crimă din adulter!

Muncit de astfel de gânduri se zvârcolia, pe pernele trăsurii, într'un delir de friguri.

Acuma, că i se păreà sigură căderea soției lui, — învinovățià și pe mama ei, — și, ar fi învinovățit și pe Dumnezeu, dacă acela ar fi fost pe pământ și în gazdă la Riga.

Porni și el la Opler.

XVIII

La una din marginile orașului, pe dealul Spirei și către Cotroceni, se află clădirea berăriei Opler, clădire mare, cu multe încăperi.

Trecând la deal de clădire, și cotind la dreapta, te afli la intrarea într'o grădină ce se ivește frumoasă la vedere și destul de întinsă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Şi'n adevăr, această grădină aşezată pe deal, presărată de mese, de chioşcuri, de copaci şi de tufişuri, este foarte frumoasă, prin orânduirea copacilor şi prin poziţia ei ridicată, de unde ochiul îşi întinde raza peste o privelişte minunată ce-i oferă oraşul.

Acesta e locul de petrecere al multor familii bucureştene, care vin să soarbă nectar nemţesc şi să asculte muzica, de obiceiu a roşiorilor...

Mai e apoi şi unul din cuiburile pentru chefuri tainice ale tinerilor desfrânaţi; şi chiar dintre cei mai cumpătaţi şi mai serioşi, îşi învoesc uneori câte o mică desfătare ce se prelungeşte până la ceasurile trei despre ziuă, dacă nu şi mai mult.

Cei patru prieteni sosiră pe la ceasurile zece fără ceva şi p..inseră o masă din spre drum, de unde priveliştea Bucureştilor e în adevăr plină de farmec.

Luna se ridică, intrată în al treilea pătrar.

In vale, pe mare întindere, se vedeau casele unei părţi bune din Bucureşti, care mai mici care mai mari, — dintre care răsăriau turle şi biserici, vârfuri de copaci înalţi, în unele locuri apărând ca nişte mănunchiuri uriaşe; şi toate acestea, înmuiate în lumina lunei şi părând mult mai frumoase sub răsfrângerea razelor ei.

Casele cele mai depărtate se pierdeau într'un val subţire de ceaţă şi sgomotul oraşului se ridica, murmur înnăbuşit, pe care-l acoperia din când în când sunetele muzicii din deal.

Stelele luciau pe cer cu lumină vie; luminile de pe la case, stele pământeşti împrăştiate pe valea întinsă, luciau cu coloarea lor roşcată, colo mai vie, dincolo mai stearsă...

Pe cer, din când în când, unele se făceau nevăzute, lăsând un drum de raze care se pierdea şi el, în nemărginirea spaţiului; şi pe la case, stelele

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

dispăreau ici și colo, unele după altele, deodată și fără nici o urmă...

După credința poporului cele de sus anunță, prin stingerea lor, stingerea unei vieți; cele de jos anunțau, de sigur, că Morfeu își făceà p'acolo datoria...

Doctorul Barbu și tovarășii săi cerură deocamdată câte o „halbă" și printre sorbituri începură a vorbi de una și de alta, de mu'te și de toate.

Nu trecură zece minute la mijloc și altă trăsură se opri la poarta grădinei, iar Riga se coborî...

— Domnule... Îi zise birjarul, vă rog să-mi dați drumul... că nici n'am mâncat de-aseară...

— Ai o sută de lei, să rămâi cu mine aici până la unu din noapte. Și dacă n'ai mâncat până acum fă cum știi și mănâncă aici...

Îi dădù doi lei pentru mâncare și intră cu luare aminte în grădină. Abia făcù două zeci de pași și zări pe Barbu cu cei trei tovarăși ai lui...

Se așeză în dreptul unui tufiș de verdeață așa că mișcându-se puțin, îi puteà zări pe toți, dar nu puteà fi zărit și se dădù gândurilor... :

I se părù că urmărește pas cu pas trăsurile cele două în care se suiseră cei patru, doi câte doi.

Văzuse dar pe doctorul oprind trăsura în care se află dânsul, în dreptul casei sale și schimbând câte-va vorbe cu feciorul din casă care-l aștepta în pragul porții...

Va să zică tot pentru astă-seară erà hotărâtă întâlnirea nevestei lui cu doctorul.

Alt-fel, de ce s'ar fi oprit? Nu mai erà îndoială: Maria nu mai erà a lui.

Dar, în sfârșit, li se înfundà. In noaptea aceasta... erà să deà peste dânșii și să-i pedepsiască.

In mijlocul acestor gânduri, un chelner dădù peste el și-l întrebă ce dorește...

— Ce poftești dumneata! — îi răspunse Riga.

Muzeul Digital al Românului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr

Chelnerul plecă, râzând... Credeà că are d'a face cu vr'un zăpăcit, smintit, ori beat.

Riga nu luă seama. Lui nu-i ardeà de nimic.

El se uità mereu la ceas ; el dorià atâta : să ajungă la ceasurile douăsprezece. Şi încet mai mergeà vremea... părea că-i face în ciudă.

Chelnerul îi aduse o halbă cu bere, ridichi şi unt.

— Câte parale face? întrebă Riga.

— Trei lei şi jumătate.

— Na şi fugi cu bere şi cu mezelic cu tot..., îi căspunse Riga trântindu-i patru lei.

Chelnerul plecă, mirat..

Văzând că n'are linişte, Riga porni să se plimbe prin grădină, pe margine însă. Atunci zări movila cu aleia ei în spirală, ridicându-se plină de verdeaţă, supt forma unui con trunchiat...

— Acolo voiu fi lăsat în pace, îşi zise, şi se urcă pe movilă.

De pe dânsa, priveliştea se oferià mult mai întinsă şi mai plină de farmec.

Riga nu erà însă dispus să admire natura şi oraşul Bucureşti sub reflexul lunei.

El căută cu privirea pe cei patru, şi recunoscù pe doctorul în faţa cărnia băteà lumina unui felinar.

Spre el, lumină luna numai. Dar cine puteà să-l recunoască, de jos ?

Aşezat pe o bancă, se lăsă iarăş gândurilor lui întunecoase şi planurilor de răzbunare.

Muzica militară, apoi în timpul ei de odihnă banda de lăutari, împrăştiau note, aci ale unei bucăţi de operă, aci ale vreunui cântec naţional.

De jos se urcau spre movilă şoapte şi chiar sgomot de sărutări, de prin tufişurile mărginaşe.

Acestea făceau pe Riga să tresară, căci îi aduceà în minte ideia că aşa vor fi răsunând adeseori, în camera nevestei lui, sărutările ce auzise în ziua când stătuse în biuroul lui.

Muzeul Digital al Românului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr

— De sigur că erau altfel de sărutări de cât de mână, cum bănuiam eu, — îşi zise el, şi, ridicându-se, începù să se plimbe pe movilă.

Capu-i erà în foc; sângele arzător; gura cleioasă şi gâtul uscat; îi erà rău şi îi venià să-şi deà cu ceva în cap.

Singur gândul lui de răzbunare venià apoi şi-l întărià în starea bolnăvicioasă în care erà.

In sfârşit, se făcură ceasurile două-sprezece.

Se uità spre masa unde eraù cei patru... Nimeni. Se ridică. O groază de fiori reci îi trecù prin tot corpul şi ochii i se umplură de vine roşii de sânge. Fugì ca un nebun pe calea spiralică a movilei.

Işi deşteptă birjarul care moţăià şi-l întrebă dacă n'au trecut cumva patru domni, cari ieşiseră de cu vreme de la Capşa...

— Şi cu domnul doctor Barbu? Ba da... chiar acuma s'au urcat în trăsură şi au plecat...

— Iute după ei, strigă Riga, şi când îi vei zări să stai încet, dar să nu-i perzi din vedere...

Birjarul o porni la goană cu toate că pogorà...

După o fugă de două minute, ajunse două birji care nu mergeau aşa iute.

Erau ele ori nu? Cine putea şti, odată ce se mai vedeau câte-va înainte.

— Treci înainte, — porunci el, înfuriat.

Birjarul dădù biciu; Riga se ghemui în trăsură, şi când trecù cu puţin înainte, se plecă şi se uità înapoi.

Nu erau ei... Lumina de la un felinar îi arăta în destul.

Birjarul porni.

Riga privià acum, cu riscul de a fi cunoscut. Judecata rece îi pierise.

— Doar de-au apucat pe altă stradă... Nu se poate însă. Drumul, şi mai ales la casa mea, e p'aici.

Muzeul Digital al Romanului Romanesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Ajunse în dreptul casei lui... Nimic. Nici urmă de trăsură.

Se urcă și se ghemui în trăsura lui și porunci birjarului să mâne și să deà puțin colțul. D'acolo puteà să vadă la el.

Se oprise de câte-va minute, când iată văzù că trăsura trece pe lângă el cu coșul lăsat, căci erà timp frumos și în ea pe Barbu singur... un oftat de mulțămire îi umflă și-i răcori pieptul.

— Nu-l primește acasă — își zise el. Intâlnirea e în altă parte. Frumos obiceiu. Cuconița mea iese și noaptea d'acasă... în lipsa mea.

Se plecă la urechia vizitiului și-i zise: urmărește pe domnul... L'ai cunoscut?

— Da, erà doctorul...

— Bine. Urmărește-l fără să bage de seamă și ai sfârșit cu mine.

Birjarul o luă cu mers potrivit după mersul celei-lalte trăsuri.

Trecură prin mai multe străzi, până ce trăsura doctorului se oprì. Opri și el birja în colțul unei străzi ce dà în astă-laltă, la mică depărtare de locul unde stătuse Barbu.

Acesta se dăduse jos, dădù drumul birjei și după ce merse două-zeci de pași se oprì d'înaintea unei case c'un cat de frumoasă aparență...

Bătù în una din ferestre încet de tot și așteptă.

Perdeaua se ridică: îndată se ivi un cap, o femee în găteală de noapte, care-i făcu semn.

Barbu se duse la poartă, și după puțin intră în curte, introdus de însăși persoana ce se arătase la fereastră.

Riga plătì și el birjarului său și-l lăsă; apoi, se apropriă de casă...

De unde să știe cine ședeà acolo? Cercă poarta. Pe când se plimba de colo până colo

Muzeul Național al Literaturii Române
revistatransilvania.ro/mdrr

un paznic de noapte trecù pe lângă dânsul şi cunoscându-l, îl salută.

— A! dumneata eşti, îi zise Riga... Dar par'că erai pe strada noastră...

Da, domnule să trăiţi... Acum însă, de două săptămâni m'a schimbat aci...

Riga scoase şi-i dădù 5 lei.

— Ţine, îi zise el, că tot nu-ţi dădusem de mult nimic... Făcù doi paşi, în timp ce paznicul i se închina cu sărut mâna, — apoi se opri şi se întoarse către el... Ascultă, cine stă în casa asta?

— Un băcan, domnule, care ţine şi o moşie.

— Des intră doctorul Barbu aici?

— Ziua ori noaptea? întrebă paznicul.

— Noaptea...

— Când nu-i domnul acasă, în toate nopţile...

— Va să zică e tânără...

— Cucoana lui? Tânără, domnule şi frumoasă de te ţintueşte locului...

— Mulţămesc, — sfârşi Riga, şi porni spre otelul la care îşi lăsase gemantanul.

— Afurisitul! îşi zise el pe drum, strică pretutindeni casele oamenilor... Dar atunci, pe când întâlnirea cu Maria, odată ce a venit aici?... Ce-i-va fi spus feciorul meu? Pe când să fie înţelegerea? Poate-că mâine, ziua.

Dormi, la otel somn turburat, şi se sculă târziu.

N'avea procese în ziua aceea. Deja de mult nu mai pleda el în toate pricinile ce i se încredinţase, căci le da altor avocaţi foarte legaţi cu el, ori ruga pe Barbu tatăl să pledeze în locul lui.

XIX

Era două ore după amiază. Maria Riga eşise în grădină cu copiii şi se aşezase pe o bancă,

Muzeul Digital al Românului Românesc
revistatransilvania.ro/ro

lăsând pe copii cu bona să-i plimbe și să-i supravegheze.

Maria a mai slăbit puțin. Fața ei vădește numai de cât suferință tainică, mâhnire dureroasă.

Doamna Cordea, i-o știe acum, și o întărește în toate zilele cu cuvinte bine-făcătoare și duioase. Copiii simt ceva neobișnuit la mama lor și când s'apropie de dânsa o fac cu sfială, cu temere chiar... Dar semnele de iubire cu care ea îi întâmpină numai decât îi fac să devie zâmbitori.

Jn curând ea recade în tristețea ei și atunci copiii o lasă și ies fără cel mai mic sgomot.

Numai pe bunica lor, doamna Cordea, o întreabă adese ori că: ce are mămica lor ?... Bunica le mulțămește curiozitatea cu ce-i vine la îndemână și, ca sfârșit, are totdeauna sfatul că: de vor fi cuminți, mămica o să se facă iar veselă...

In grădină, acum, Maria se afla abia de vr'o zece minute, când se ivi feciorul c'un bilet.

Ea îl luă încet, îl deschise și ceti:

Dragă Mario,

„Aflu acuma că Riga nu e în oraș. Ești singură, eu singură. Tu sănătoasă, însă, și poți veni la mine; eu, indispusă... Știi pricina... Se apropie... Nu pot veni dar la tine. Venind tu, mi-ai face deosebită plăcere.

A ta
Constanța.

Maria se gândi puțin, apoi intră în casă la mumă-sa și o rugă s'o însoțească.

— Nu mi e tocmai bine, maică... Ia-ți copiii însă și te dù...

— Singură, numai cu ei... n'am ieșit nici odată... Ia bona, maică, și dute, căci nu va fi nimic. Ce, va zice Riga ceva?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/muzeu

Maria se gândi puțin și pe urmă trecù în camera ei unde începù să se gătiască de ieșit.

Constanța Vereanu nu erà, în adevăr, bine dispusă. Tocmai scrià biletul către prietena sa, când intră la dânsa Costin.

Aveà un plan hotărât și venià la sora lui să încerce punerea lui în aplicare.

Norocul îl servi, căci văzù pe Constanța scriind Mariei.

Dejà aveà în gând s'o pue el să-i scrie.

— Știi una, îi zise Costin, după ce Constanța trimisese dejà pe feciorul ei, cu biletul, știi că mama te poftește, prin mine, să te duci numai decât acasă la noi?

— De ce nu mi-ai spus mai dinainte? Eu am scris Mariei Riga să vie la mine?...

— De unde am știut eu ce-i scrii?... Te-am văzut ocupată și nu am găsit de cuviință să te opresc din...

— Ei, cum să fac dar? întrebă Constanța.

— Să aștepți răspunsul doamnei Riga și de nu va veni, să te duci la mama. Ori, de va veni să te duci cu doamna Riga.

— Bine, răspunse Constanța. Atunnci, mă duc să mă îmbrac...

In timp ce Constanța se gătià, feciorul trimis cu birja, se întoarse, se oprì la poartă și intră fuga în curte.

Cnstin îl întâlni.

— Ei, ce răspuns? Vine?

— Da; așa mi-a spus feciorul...

— Urcă-te la cuconiță-ta și spune-i că doamna Riga nu poate veni...

— Nu poate veni... Bine...

— Și mai uite 5 lei... Apoi, coboară te, și vino la mine, că mai am ceva de vorbit cu tine...

După un pătrar de oră, Constanța porni la doamna

Muzeul Digital al Românului Românesc
revistatransilvania.ro

Barbu şi Costin se făcù că pleacă la daraverile lui. Abia însă trăsura Constanţei cotià colţul, şi Costin se întoarse. După ce dădù ultimele instrucţiuni feciorului, se urcă într'una din odăile de sus.

Erà singur stăpân în toată casa, căci Vereanu se aflà dus pentru vr'o săptămână, la moşia unui proprietar, pentru hotărnicia moşiei.

Maria Riga, în landou deschis, porni cu copiii şi cu bona, fără să ia seama la un cupeu ce stà puţin mai în urmă de casa ei.

Dacă s'ar fi uitat bine le el, de sigur că ar fi tresărit şi că s'ar fi întors acasă în prada unei groaznice turburări, dar hotărâtoare totodată pentru starea ei tristă.

Nu se uità însă şi nu văzù pe Riga privind la ea cu ochi aprinşi de mulţămire sălbatecă.

Din cupeu, Riga văzuse pe feciorul dela Vereanu; îl văzuse şoptind, la ieşire, cu feciorul casei lui, şi vedeà acum pe Maria plecând cu copiii.... Firește, cu bona, ca să-i lase pe seama ei prin grădină, sau alt undeva, şi dumneaei să se răsfeţe apoi cu iubitul...

Căci, — şi prima bănuială de altă dată îi revenia, — Constanţa erà, fără doar şi poate, înţeleasă cu Maria. Casa lui Vereanu erà dar cuibul desfrânării acestor două femei, — căci, Constanţa trebuià să fie tot atât de stricată, odată ce dà mână de ajutor prietenei sale intime.

Dădù poruncă birjarului să se iă, la distanţă, după landou.

Landoul se opri în curte la Vereanu şi feciorul pofti pe Maria în o cameră de jos, cu vederea în grădină, — camera de lucru a Constanţei.

Intr'însa Maria fusese primită adese ori.

Trecură vr'o două minute.

— Du-te cu copiii în grădină, madamo, zise-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Maria către bonă. Voiu veni și eu acolo, cu Constanța.

Bona ieși, Costin întâmpină pe copii în curte, la intrare, și i conduse în glume, cu zaharicale, în partea de grădină opusă cu camera în care intrase Maria.

Rugă apoi pe bonă să-i ție acolo până va veni Maria.

Intorcându-se, intră, cu inima bătându-i, unde Maria stă, așteptând pe Constanța, și repede încuiă ușa.

Maria, de cum îl văzù, încruntă sprincenile; dar când Costin încuiă ușa, palid și cu luciri ciudate în ochi, — ea să ridică galbenă la față, mândră și disprețuitoare însă.

— Te miri, doamnă, că-ți scrie Constanța și că te primesc eu, nu-i așa, întrebă el cu seriozitate, dar cu glas care vădiă turburarea lăuntrică.

Pasul acesta îl făcea să tremure, să se teamă acuma de ceva neprevăzut.

— Și mă mir mai mult că ați încuiat ușa. Domnule, locul meu, ca și cel al dumitale nu se află aici în asemenea momente.

Urmă o tăcere, în care timp Maria măsură cu privire aspră pe Costin și el pe dânsa cu privire în care nu puteai hotărî nimic, sau puteai bănui admirație, sfieală, poftă pătimașă și îndrăsneală, neastâmpăr și codire..

XX

— Doamnă, începù Costin, știi prea bine că te iubesc la nebunie și că înaintea acestei patimi puternice eu îngenuchez ori ce considerații casnice sau sociale. Acum e momentul, să-ți spun hotărâtor, doamnă... că te voesc... că vei fi a mea, ori

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaarhivelor.ro/dora

care ţi-ar fi silinţa să cauţi a mă convinge...

Maria îşi păstră atitudinea demnă şi sângele liniştit.

— Domnule... mintea mea de făptură sănătoasă şi inima mea de femeie onestă nu poate pricepe ce vrei să zici... glăsui dânsa.

— Doamnă, ai bună-voinţă să pricepi că o patimă ca a mea, onestă în fond, merge până la crimă, căci scopul scuză mijloacele. Te-am iubit de mic copil, te-am iubit de tânăr, te-am iubit şi te iubesc acum ca bărbat matur. Doriam să fii soţia mea; ai ales pe altul. Acum doresc să laşi pe acest altul pentru vechiul dumitale tovarăş de copilărie. Despărţeşte-te, doamnă: Mario despărţeşte-te de bărbatul dumitale şi ia-mă pe mine... căci te iubesc ca un nebun şi...

— In adevăr că eşti nebun, domnule, de vreme ce-mi spui asemenea cuvinte... Eu sunt fericită cum sunt, fac pe un om fericit.., prin urmare, ce-mi pasă de neroziile omeneşti!

— Nerozie, iubirea mea, — strigă Costin..

— Domnule... destul! Aceia ce-mi propui dumneata e infamie. Şi dacă te-ai stricat până într'atâta, în cât nu mai pot cunoaşte în dumneata pe tovarăşul din copilărie care mi-a lăsat în adevăr, câte-va amintiri plăcute, — eu nu pot călcă peurma dumitale... Intreabă-ţi conştiinţa, dacă o mai ai, şi vezi dacă nu trebuie să te ruşinezi de cursa ce-mi ai întins... Ruşine pentru om ca dumneata... ruşine!

— Dar te iubesc de amor, strigă el cu înflăcărare.

— Tot precum iubeşti pe doamna Nachtigal? grăi Maria cu zâmbet şi cu ton batjocoritor la culme.

Aceasta fu ca un duş rece peste flacăra corpului lui.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

De unde era dispus să cadă în genunchi şi să se roage, pe coarda duioşiei, — îşi îndreptă corpul şi cu scântei de mânie în ochi, răspunse:

— Ce-mi tot puneţi înainte pe doamna Nachtigal... Eu pe dumneata voiu să te am şi te voiu aveà... împotriva voinţii dumitale. Răspunde dar lămurit, doamnă: voeşti să fii a mea? Voeşti să fii soţia mea?

— Nu!

— Atunci află care-i voinţa mea. Nu vei ieşì d'aci înainte d'a-mi îndeplini dorul. Suntem singuri în toată casa; nu te va auzi nimeni, ori cât ai strigà şi ai blestemà. M'ai înfruntat, voiu să-mi răzbun...

Zicând, inaintă spre Maria, cu ochii aprinşi, cu braţele întinse.

— In momentul în care te vei aproprià de mine, nu mai răspund de dreptul şi de puterea mea de apărare. Dar tot nu cred că vei merge atât de departe.

— Mario, destulă vorbă. Inainte d'a înţelege Constanţa că e înşelată şi înainte d'a se întoarce acasă, vei fi a mea, jur pe vieaţa mea...

Costin se repezi şi o apucă de talie; Maria, cu putere ce nimeni n'ar fi putut-o bănui la dânsa, se smuci şi scăpă.

Atunci, Costin îşi pierdù şi ultima rămăşiţă de judecată.

In locul omului, rămase dobitocul îndârjit. Sări la Maria şi o apucă. Maria îi înfipse unghiile în obraz. Durerea ce simţi îl mai potoli, dar vederea sângelui ce curgeà din obrazul lui, îl îndârji şi mai rău şi-i dădù, ca unui nebun, putere mai mare.

Rupse rochia Mariei, în timp ce ea îi rupeà o ureche: o trânti pe canapea, în timp ce ea îl lovià într'un ochiu.

Atunci se auzi un glas detunător la uşă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Deschideți, mișeilor!

Maria se îngălbeni, din roșie ce eră. Costin rămasă ca trăsnit.

In vremea aceasta se făcù sgomot în odaia d'alături și ușa se deschise.. Pe pragul ei se ivi Riga, cu trăsurile feței descompuse, cu ochii aruncând văpăi...

A! în sfârșit... strigă el. Apoi ținti pe Maria și trase..

Și, înainte ca Maria să-l cuprindă în brațe, trase al doilea foc în Costin, care căzù, după ce căută un sprijin.

Sunt nevinovată, — îi strigă Maria cuprinzându-l în brațe, în timp ce mâneca rochiei i se făcuse roșie de sânge...

Riga se mai desmetici... Vederea sângelui pe brațul soției lui, rochia ruptă pe dânsa, îl făcură să judece, să se întrebe, să caute adevărul...

Atunci se auzi o trăsură oprindu-se la intrare, și după câte-va momente, conduse de feciorul speriat, Constanța și doamna Barbu se arătară la ușă, al cărei prag îl trecuse Riga.

Costin, căzut într'un lac de sânge, și Maria leșinată ori moartă, plină și ea de sânge și așezată pe canapea, făcură pe amândouă femeiele se deà un țipăt de groază.

Doamna Barbu se repezi la Costin și-l cuprinse cu brațele... strigându-l pe nume...

— Ce-ai făcut? — zise Constanța către Riga, cu ochii la fratele ei și cu brațele în jurul taliei Mariei.

Riga, cu desăvârșire desbătat de furia lui de sânge, de răzbunare, răspunse:

— Toate erau în potriva lor...

— Maria e demnă de dumneata, îi zise Constanța... El eră un mișel... Ori cum însă... nu vinovat de moarte...

— Iute un medic, — strigă Riga feciorului care-și frângeà degetele, în umbra ușii.

Feciorul porni ca o săgeată; medicul adus în-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

credință că rana din pieptul lui Costin era primejdioasă și că-l va ține prea mult timp.. El nădăjduia însă în scăparea lui Costin.

Cât despre rana Mariei, era foarte puțin primejdioasă, căci glonțul pătrunse numai carnea macră a brațului.

. . . . . .

Sunt cinci ani d'atuncea.

Doctorul Costin Barbu s'a stabilit în Iași, unde s'a însurat cu fata unui berar neamț, pe care mai întâiu a sedus-o... S'a mai astâmpărat; dar bărbații tot își păzesc nevestele de dânsul.

Constanța nu mai e geloasă de când e muma unui băiat care seamănă și ei și lui Petrică.

Riga va fi gelos toată viața lui, căci firea nu se îndreptează, dar are încredere în soția lui pe care o iubește ca în primii ani ai căsătoriei.

Maria, nu mai sufere, dar a rămas cu caracterul serios și tăcut, cu trăsurile feței triste și gânditoare: suferința din trecut i-au lăsat urme.

Câteodată, când Riga și soția lui se află în momente de desmerdare, Riga, zărind un semn mic roșu pe unul din brațele Mariei, îi șoptește:

— Vezi, Mario dragă?... Eată unde duce gelozia!... Dacă glonțul ar fi nemerit așa în cât să-ți aducă moartea?

— O! da, ar fi fost dureros pentru tine, cumplit de dureros. Dar acum nu mai ești gelos, așa e?

— Nu, Mario; sau, chiar d'aș mai fi... aș fi.. cu cumpătare...

FINE

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr